

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY JA ASEVELVOLLISUUDEN JATKUVUUS SUOMESSA JA ISRAELISSA

Diplomityö

Kapteeni
Ville Kalliokoski

Yleisesikuntaupseerikurssi 56
Maasotalinja

Heinäkuu 2013

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Yleisesikuntaupseerikurssi 56	Maasotalinja
Tekijä	
Kapteeni Ville Kalliokoski	
Tutkielman nimi	
Sotilaallinen suorituskyky ja asevelvollisuuden jatkuvuus Suomessa ja Israelissa	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Heinäkuu 2013	Tekstisivuja 80 Liitesivuja -
TIIVISTELMÄ <p>Yleinen asevelvollisuus on ollut yhtenä asevoimien henkilöstönhankinnan tapana noin 200 vuoden ajan. Asevelvollisuus ei kuitenkaan ole enää itsestäänselvyys. Etenkin kylmän sodan päättyminen on johtanut siihen, että asevelvollisuutta käytetään yhä harvemmassa maassa. Tutkimus sai alkunsa tutkijan mielenkiinnosta selvittää, miksi kahdessa niin erilaisessa turvallisuustilanteessa olevassa maassa kuin Suomessa ja Israelissa käytetään edelleen asevelvollisuutta. Suomessa pakollinen asevelvollisuus koskettaa miespuolista ikäluokkaa ja Israelissa sekä miehiä että naisia.</p> <p>Tutkimuksessa tuodaan esille ja vertaillaan asevelvollisuuden jatkuvuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimusongelmana on selvittää poliittisesti asetettujen sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutus asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen Suomessa ja Israelissa. Tutkimusongelmaan vastataan seuraavien tutkimuskysymysten avulla:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Miten sotilaalliset suorituskykyvaatimukset eroavat toisistaan Suomessa ja Israelissa?2) Miten suorituskykyä kehitetään ja ylläpidetään Suomessa ja Israelissa?3) Mitkä ovat asevelvollisuutta ylläpitävät tekijät Suomessa ja Israelissa? <p>Tutkimusaihetta lähestytään realistisen koulukunnan maailmankatsomuksen periaatteiden mukaisesti ja tutkimusmenetelmänä käytetään vertailevaa tapaustutkimusta. Tutkimusaineistona on käytetty strategian alan vuosijulkaisuja, tiedelehtien artikkeleita, molemmissa maissa tehtyjä vertailukelpoisia mielipidemittauksien tuloksia, puolustusvoimien ja puolustusministeriön verkkosivuilta löytyvää materiaalia sekä poliittisen johdon ja puolustusvoimien johdon julkisia kannanottoja.</p> <p>Puolustuspoliittisessa päätöksenteossa asetetuilla sotilaallisilla suorituskykyvaatimuksilla suhteutettuna valtion väestörakenteeseen on merkittävä vaikutus siihen, miten asevoimien henkilöstönhankinta voidaan toteuttaa. Tutkimus paljastaa mielenkiintoisia yhdistäviä piirteitä kahdesta näin erilaisessa tilanteessa olevasta maasta kuin Suomi ja Israel.</p>	
AVAINSANAT	
Suomi, Israel, sotilaalliset suorituskykyvaatimukset, sotilaallinen suorituskyky, asevelvollisuus, realismi, vertaileva tapaustutkimus	

SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY JA ASEVELVOLLISUUDEN JATKUVUUS SUOMESSA JA ISRAELISSA

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	2
1.2	TUTKIMUSONGELMA, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA RAJAUKSET	6
1.3	ÄINEISTO	9
1.4	AIKAISEMPI TUTKIMUS.....	9
1.5	TUTKIMUSASETELMA, KESKEISET KÄSITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄ	12
2	ASEVOIMIEN JÄRJESTÄMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ.....	19
2.1	UHKA KÄSITTEENÄ	19
2.2	SODAN KUVA	21
2.3	ASEVOIMIEN ROOLIN MUUTTUMINEN.....	22
3	SOTILAALLISET SUORITUSKYKYVAATIMUKSET SUOMESSA JA ISRAELISSA	25
3.1	UHKAKUVAT SUOMESSA JA ISRAELISSA	25
3.2	PUOLUSTUSVOIMIEN TEHTÄVÄT SUOMESSA JA ISRAELISSA	29
3.3	PUOLUSTUSVOIMIEN TOIMINTAPERIAATTEET SUOMESSA ISRAELISSA	34
4	SUORITUSKYVYN KEHITTÄMINEN SUOMESSA JA ISRAELISSA	43
4.1	RESURSSIEN VAIKUTUS SOTILAALLISEEN SUORITUSKYKYYN SUOMESSA JA ISRAELISSA	43
4.2	SUORITUSKYVYN KEHITTÄMINEN SUOMESSA JA ISRAELISSA	48
5	ASEVELVOLLISUUTTA YLLÄPITÄVÄT TEKIJÄT SUOMESSA JA ISRAELISSA	54
5.1	KULTTUURIN JA HISTORIAN VAIKUTUS ASEVELVOLLISUUTEEN SUOMESSA JA ISRAELISSA	54
5.2	VÄESTÖRAKENTEEN VAIKUTUS ASEVOIMIEN HENKILÖSTÖNHANKINTAAN SUOMESSA JA ISRAELISSA	59
5.3	MAANPUOLUSTUSTAHDON VAIKUTUS ASEVELVOLLISUUTEEN SUOMESSA JA ISRAELISSA	61
6	PÄÄTÄNTÄ.....	70
6.1	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	78
6.2	JATKOTUTKIMUSKOhteet	80

LÄHTEET

SOTILAALLINEN SUORITUSKYKY JA ASEVELVOLLISUUDEN JATKUVUUS SUOMESSA JA ISRAELISSA

1 JOHDANTO

Tässä diplomityössä tarkastellaan Suomen ja Israelin puolustusvoimien sotilaallista suorituskykyä ja yleistä asevelvollisuutta molempien maiden tapana hankkia henkilöstö puolustusvoimien tarpeisiin. Asevoimien henkilöstönhankinta voi perustua joko pakollisuuteen tai vapaaehtoisuuteen. Asevoimat voivat olla myös luonteeltaan pysyviä, jolloin suuri osa sotilaista on palveluksessa niin sodan kuin rauhankin aikana tai sodan aikana vahvuuttaan reservistä kasvattavia asevoimia.¹

Sekä Suomessa että Israelissa henkilöstönhankinta perustuu pakolliseen asevelvollisuuteen. Suomessa pakollinen palvelus koskettaa koko miespuolista ikäluokkaa. Israelissa pakollinen palvelus koskettaa sekä miehiä että naisia muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Aihetta tarkastellaan molempien maiden osalta kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa käsitellään sotilaalliset suorituskykyvaatimukset. Toisessa vaiheessa käsitellään, miten vaatimuksiin vastataan eli tuotetaan vaadittu sotilaallinen suorituskyky. Kolmannessa vaiheessa tarkastellaan molempien maiden osalta asevelvollisuuden jatkuvuuteen vaikuttavia asioita.

Tutkijan kiinnostus aiheeseen sai alkunsa mielenkiinnosta selvittää, että miksi kahdessa näin erilaisessa tilanteessa olevassa maassa kuin Suomi ja Israel edelleen käytetään asevelvollisuutta puolustusvoimien henkilöstönhankinnan tapana. Suomi ei ole joutunut käyttämään sotilaallista suorituskykyään useaan kymmeneen vuoteen ja toisaalta Israel on joutunut taistelemaan säännöllisesti koko valtionsa itsenäisyyden ajan. Tutkijan lähes viidentoista vuoden virkaura pääasiallisesti asevelvollisten parissa niin kotimaassa kuin kansainvälisissäkin tehtävissä antoi perspektiivin aiheen tarkastelulle, mutta toisaalta loi myös haasteen tutkimuksen tekemiselle tutkijan mahdollisien ennakkokäsityksien takia.

¹ Asevoimien järjestämisestä katso lisää esim. Sipilä 2013, s. 15.

Tieteellisessä tutkimuskentässä tämä diplomityö sijoittuu strategian ja erityisesti sotilasstrategian erityisalueelle. Tässä työssä sotilasstrategialla tarkoitetaan tapaa, jolla asevoimia käytetään valtion poliittisen johdon päämäärien saavuttamiseksi.

1.1 Tutkimuksen tausta

Yleinen asevelvollisuus on ollut asevoimien henkilöstönhankinnan keinona jo Napoleonin sodista alkaen. Yleistä asevelvollisuutta on sovellettu ja sitä on käytetty tilanteen ja uhkakuvien mukaisesti. 1900-luvulla käydyissä maailmansodissa yleinen asevelvollisuus oli käytössä kaikissa sotaan osallistuneissa valtioissa.

Toisen maailmansodan jälkeen yleisestä asevelvollisuudesta alettiin vähitellen luopua. Kylmän sodan päättyminen kiihdytti asevelvollisuudesta luopumista merkittävästi. Kylmän sodan päättyminen muutti valtioiden uhkakuvia. Peruste suurelle sodan ajan joukolle poistui suuressa osassa läntisiä maita ja yleisestä asevelvollisuudesta luopuminen on ollut kasvava trendi etenkin Länsi-Euroopassa. Tästä huolimatta Suomi pienenä valtiona Länsi-Euroopassa ja Israel pienenä valtiona Lähi-idässä eivät ole luopuneet yleisestä asevelvollisuudesta.

Suomessa yleinen asevelvollisuus on ollut käytössä koko itsenäisyyden ajan. Asevelvollisuus sai alkunsa jo ennen itsenäistymistä Venäjän vallan aikana. Säätyvaltiopäivien vuonna 1878 säätämä asevelvollisuuslaki otettiin Suomessa käyttöön vuoden 1881 alusta. Asevelvollisuuslain mukaan jokainen miespuolinen Suomen kansalainen oli asevelvollinen ja Suomen oli määrä puolustaa vain isänmaata – Suomea.²

Asevelvollisuus ehti tässä vaiheessa olla käytössä noin kaksikymmentä vuotta. 1800-luvun lopussa Venäjä alkoi kiinnittää yhä enemmän huomiota luoteisrajansa puolustamiseen. Samalla myös Suomen autonomiaa haluttiin supistaa. Vuonna 1899 keisari Nikolai II:n manifestista alkanut ensimmäinen sortokausi johti siihen, että vuonna 1901 Venäjän keisari sääti uuden asevelvollisuuslain. Merkittävä muutos vuoden 1878 asevelvollisuuslakiin oli, että uusi laki antoi mahdollisuuden käyttää suomalaisia sotajoukkoja myös Suomen rajojen ulkopuolella. Suomalaiset olivat uuteen lakiin hyvin tyytymättömiä. Laki katsottiin laittomaksi, koska se oli

² Suomen puolustuslaitos 1918–1939, s. 19; Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt, s. 68.

säädetty ilman säätyvaltiopäivien myötävaikutusta. Tämä johti kutsuntalakkoihin ja vastustukseen Suomessa. Näiden toimenpiteiden johdosta asevelvollisuus ja suomalaiset sotajoukot lakkautettiin vuosien 1901–1905 aikana.³

Suomen itsenäistymisen jälkeen, vuonna 1918 Suomessa käydyssä sodassa, valkoisen puolen perushenkilöstö muodostui aluksi vapaaehtoisista suojeluskuntalaisista. Hyvin nopeasti kävi kuitenkin ilmi, että joukkoja oli hankittava lisää.⁴ Senaatin 18.2.1918 Vaasassa antamalla julistuksella otettiin käyttöön vuoden 1878 asevelvollisuuslaki. Kutsuntoihin määrättiin kaikki 21–40 vuoden ikäiset miehet, joista palvelukseen määrättiin tarpeellinen määrä palveluskuntoisia miehiä. Asevelvollisista muodostettiin Suomen vakinainen sotaväki. Saksassa koulutuksen saaneet jääkärit saapuivat Suomeen 25.2.1918 ja he muodostivat sotaväen upseeriston ja aliupseeriston.⁵

Myös punainen puoli sovelsi asevelvollisuutta pakko-ottojen muodossa. Tämä alkoi maaliskuussa 1918. Huhtikuussa säädetty työvelvollisuuslaki tuki pakko-ottoja ja määrätti, että punakaartiin voitiin määrätä 18–55 vuoden ikäiset miehet riippumatta yhteiskunnallisesta asemasta ja poliittisesta mielipiteestä.⁶

Sodan taisteluiden laannuttua oli aika järjestää itsenäisen Suomen puolustus ja mitoittaa sekä rauhan ajan kokoonpano että asevelvollisuuteen perustuva sodan ajan kokoonpano. Vuoden 1878 asevelvollisuuslain perusteella vuonna 1918 säädetty asevelvollisuuslaki oli heti uudistettavien lakien joukossa. Vuonna 1919 hyväksyttiin väliaikainen asevelvollisuuslaki, jossa palvelusajaksi määrättiin puolitoista vuotta. Pysyvä asevelvollisuuslaki hyväksyttiin 20.10.1922, jossa yleiseksi palvelusajaksi määrättiin yksi vuosi ja johtaja- ja erityiskoulutuksen saaneille puolitoista vuotta.⁷

³ Suomen puolustuslaitos 1918–1939, s. 21.

⁴ Suomen puolustuslaitos 1918–1939, s. 53–54.

⁵ Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt, s. 78.

⁶ Suomen puolustuslaitos 1918–1939, s. 55.

⁷ Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt, s. 92.

Vuoden 2007 asevelvollisuuslaki määrittää, että jokainen miespuolinen Suomen kansalainen on asevelvollinen sen vuoden alusta, jona hän täyttää 18 vuotta, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta. Asevelvollisuuden suorittamiseen kuuluu varusmiespalvelus, kertausharjoitus, ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus sekä osallistuminen kutsuntaan ja palveluskelpoisuuden tarkastukseen. Asevelvollinen on palveluksessa, taikka kuuluu reserviin tai varareserviin.⁸

Israelin puolustusvoimien juuret ulottuvat 1880-luvulle. Palestiinan alueelle muuttaneiden juutalaisten maanviljelijöiden pääasialliseksi huolen aiheeksi muodostui oman hengen ja omaisuuden turvaaminen. Alueen turvallisuustilanne oli erittäin huono. Juutalaiset joutuivat toistuvasti arabien ja beduiinien ryöstelyn kohteeksi. Vähitellen juutalaiset vartijat järjestäytyivät. Pieni ydinjoukko perusti vuonna 1907 salaisen itsepuolustusjärjestön nimeltä Bar-Giora. Vuonna 1909 Bar-Gioran jäsenet havaitsivat, että pieni salainen järjestö ei riittänyt turvallisuuden takaamiseen laajemmassa merkityksessä. He perustivat Hashomer nimisen itsepuolustusjärjestön. Hashomerilla oli jo laajempaa merkitystä juutalaisten itsepuolustukselle Palestiinan alueelle. Hashomer keskittyi pääasiallisesti vartiointitehtäviin, mutta sillä oli myös koulutuksellista merkitystä. Järjestö suoritti myös pienimuotoisia kostotoimenpiteitä arabeille, jotka olivat hyökänneet juutalaisia vastaan. Ensimmäisen maailmansodan aikana järjestön merkitys pieneni ja se lopetti toimintansa vuonna 1920.⁹

Juutalaiset tunnistivat kuitenkin edelleen valtakunnallisen tarpeen puolustaa yhteisöjään arabien hyökkäyksiltä. Vuonna 1920 juutalaiset perustivat Haganan. Se perustettiin osittain Hashomerin rakenteiden päälle, mutta se oli jo paremmin organisoitu ja merkittävämpi järjestö kuin Hashomer.¹⁰ Hagana muodosti perustan myöhemmin perustettaville Israelin puolustusvoimille. Hagana kehittyi merkittävästi 1930- ja 1940-luvuilla. Palestiinan alueella ollut Brittihallinto hyväksyi järjestön pienimuotoisen asehankinnan Euroopasta. Sen lisäksi järjestö myös salakuljetti aseita ja sillä oli myös pienimuotoista asetuotantoa. Järjestön koulutusjärjestelmässä 17 vuotta täyttäneet miehet ja naiset saivat puolen vuoden peruskoulutuksen, jonka jälkeen heidän aktiivipalveluksena kesti puolitoista vuotta. Merkittävin järjestön toimintaa kehittänyt henkilö oli vuonna 1936 Palestiinan alueelle saapunut brittiupseeri Orde Wingate. Brittien mandaattihallinnon aikana juutalaiset muodostivat muitakin taistelujärjestöjä.¹¹

⁸ Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438, 1 luku 2 §.

⁹ Schiff 1985, s. 1-3.

¹⁰ Van Creveld 1998, s. 21.

¹¹ Van Creveld 1998, s. 31-44.

Israelin valtio perustettiin 14.5.1948 keskellä sotaa. Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous ehdotti 29.11.1947 Palestiinan mandaattialueen jakoa juutalaisvaltioksi ja arabivaltioksi. Syntyvässä Israelin valtiossa tiedettiin, että ehdotus johtaisi sotaan. Ehdotus kuitenkin hyväksyttiin, koska kansainvälisen hyväksynnän saaminen juutalaisvaltiolle oli erittäin tärkeää.¹²

Välittömästi jakoehdotuksen jälkeen marraskuussa 1947 alkoi Palestiinan alueen noin 1,3 miljoonan arabin ja noin 650 000 juutalaisen välinen sisällissota. David Ben-Gurion, joka toimi juutalaistoimiston päällikkönä, otti itselleen juutalaisten puolustuksen ylimmän johdon. Hagana kantoi päävastuun juutalaisen osapuolen taisteluista. Arabien puolella toiminta oli huomattavasti hajanaisempaa. Arabeilla ei ollut yhtenäisiä joukkoa ja niiden johtoa. Heidän voimansa koostui lukuisista joukoista. Hagana pyrki sodan aikana muodostamaan yhtenäisen juutalaisten hallitseman alueen, millä valmistauduttiin jo ennalta arabimaiden laajempaan hyökkäykseen. Paremmiin organisoidut ja johdetut juutalaisjoukot saavuttivat sisällissodassa selkeän voiton arabeista.¹³

Itsenäistymisjulistusta seuranneena päivänä Israel joutui Egyptin, Jordanian, Syyrian, Libanonin ja Irakin armeijoiden hyökkäyksen kohteeksi. Arabivaltiot osallistuivat kuitenkin taisteluihin melko pienellä miesmäärällä. Itsenäisyysota päättyi virallisesti 7.1.1949 Israelin täydelliseen voittoon.¹⁴

Sodan aikana Hagana muuttui jo toukokuun aikana virallisesti Israelin puolustusvoimiksi. Itsenäisen valtion alkutaival oli Israelille taloudellisesti erittäin vaikea. Sillä ei ollut varaa laajaa ammattiarmeijaan. Vaikutteita puolustusvoimien rakenteeksi haettiin useista maista ja niistä muodostettiin Israelille sopiva malli. Puolustusvoimien henkilöstö muodostui kolmesta osasta. Ensimmäisen osan muodosti pieni joukko ammattisotilaita, joiden vastuulla oli rauhan aikainen suunnittelu-, organisointi-, hallinto- ja harjoitustoiminta. Toisen osan muodostivat varusmiehet, jotka astuivat palvelukseen 18-vuotiaina. Palvelusaika koko ikäluokalle oli kaksi vuotta. Peruskoulutuksen jälkeen varusmiehet lähetettiin omiin joukko-osastoihinsa, missä he jatkokoulutuksen lisäksi osallistuivat myös operatiiviseen toimintaan. Vuoden 1949 lopulla varusmiehet muodostivat noin kaksi kolmasosaa puolustusvoimien 40 000 sotilaan vahvuudesta. Väkilukuun suhteutettuna palveluksessa olevien kansalaisten määrä oli ainutlaatuisen korkea koko maailmassa. Israelin mallissa kolmannen osan puolustusvoimien henkilöstöstä

¹² Juusola 2005, s. 59-61.

¹³ Juusola 2005, s. 59-62.

¹⁴ Juusola 2005, s. 68-71.

muodosti reserviläiset. Varusmiespalveluksen jälkeen reserviin siirretyt asevelvolliset kutsuttiin säännöllisesti kertausharjoituksiin.¹⁵

Tällä hetkellä yleinen asevelvollisuus koskee Israelissa koko ikäluokkaa. Miehet ja naiset astuvat palvelukseen 18-vuotiaina. Varusmiespalvelus kestää miehillä kolme ja naisilla kaksi vuotta. Naisilla, jotka vapaaehtoisesti palvelevat taistelevissa joukoissa tai erikoiskoulutusta vaativissa tehtävissä, palvelus kestää kolme vuotta. Näissä tehtävissä palvelevat naiset ovat myös reservissä useita vuosia varusmiespalveluksensa jälkeen. Miehet voidaan kutsua kertausharjoituksiin tai reservipalvelukseen kuukaudeksi vuosittain kunnes he täyttävät 40 vuotta. Tämänkin jälkeen miehet voivat jatkaa vapaaehtoisesti reservissä oloaan. Kriisiaikana puolustusvoimien vahvuutta voidaan myös kasvattaa käskemällä reserviläiset palvelukseen.¹⁶

1.2 Tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän diplomityön tutkimustehtävänä on selvittää ja vertailla asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja Israelissa. Asevelvollisuus ei kylmän sodan päätymisen jälkeen ole enää itsestäänselvyys. Länsi-Euroopassa kehitys on johtanut siihen, että asevelvollisuus on Suomen lisäksi käytössä Itävallassa, Sveitsissä, Kreikassa ja Kyproksessa. Itävallassa on käyty vilkasta keskustelua asevelvollisuudesta luopumiseksi, mutta tammikuussa 2013 järjestetyssä kansanäänestyksessä enemmistö kuitenkin puolsi asevelvollisuuden säilyttämistä. Myös Sveitsissä tullaan vuoden 2013 lopulla järjestämään kansanäänestys asevelvollisuudesta luopumiseksi. Virossa, Tanskassa ja Norjassa asevelvollisuus on käytössä pienessä mittakaavassa.

Israelissa tilanne poikkeaa huomattavasti Länsi-Euroopassa tapahtuvasta kehityksestä. Maa on perustamisestaan lähtien joutunut taistelemaan arabivaltioiden puristuksissa, mutta on siitä huolimatta onnistunut säilyttämään itsenäisyytensä ja luomaan itselleen oman ympäristönsä tehokkaimmat asevoimat.

Vaikka Suomi ja Israel ovat melko erilaisessa toimintaympäristössä ja tilanteessa, on yhdistävänä tekijänä näissä kahdessa maassa asevoimien henkilöstönhankinnan toteuttaminen yleisellä asevelvollisuudella. Tästä johtuen diplomityön tutkimusongelmana on selvittää poliittisesti

¹⁵ Van Creveld 1998, s. 113-115.

¹⁶ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 296.

asetettujen sotilaallisten suorituskykyvaatimuksien vaikutus asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen Suomessa ja Israelissa. Tutkimusongelmaan vastataan seuraavien tutkimuskysymysten ja alakysymysten avulla:

- 1) Miten sotilaalliset suorituskykyvaatimukset eroavat toisistaan Suomessa ja Israelissa?
 - a. Miten Suomen ja Israelin uhkakuvat eroavat toisistaan?
 - b. Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtävät eroavat toisistaan?
 - c. Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien toimintaperiaatteet eroavat toisistaan?
- 2) Miten suorituskykyä kehitetään ja ylläpidetään Suomessa ja Israelissa?
 - a. Miten resurssit vaikuttavat sotilaalliseen suorituskykyyn Suomessa ja Israelissa?
 - b. Miten sotilaallista suorituskykyä kehitetään Suomessa ja Israelissa?
- 3) Mitkä ovat asevelvollisuutta ylläpitävät tekijät Suomessa ja Israelissa?
 - a. Miten kulttuuri ja historia vaikuttavat asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa?
 - b. Miten väestöpohja vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa Israelissa?
 - c. Miten maanpuolustustahto vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa?

Rajaukset

Tämä diplomityö rajataan neljässä ulottuvuudessa, jotka ovat aika, alue, toimijat ja materiaali. *Ajallisesti* työ tarkastelee kylmän sodan jälkeistä aikaa ja erityisesti 2000-lukua. Suomen ympäristössä asevelvollisuudesta on luovuttu useissa maissa, joten pitäytyminen asevelvollisuudessa tekee tarkastelusta kiinnostavaa. Israelin ympäristössä on Neuvostoliiton hajoaminen ja kylmän sodan päättyminen tuonut myös muutoksia tilanteeseen, koska Neuvostoliiton romahdaminen vei mukanaan merkittävän taloudellisen tuen Israelin turvallisuutta uhanneilta ja uhkaavilta lähialueen mailta.

Alueellisesti työ rajataan koskemaan Suomea ja Israelia valtioina, jotka vastaavat oman itenäisyytensä ja turvallisuutensa puolustamisesta omassa ympäristössään. Vaikka laajan turvallisuuskäsityksen ja keskinäisriippuvuuden merkityksen kasvaessa yhä enemmän puhutaan siitä, että valtion etuja puolustetaan myös maan rajojen ulkopuolella esimerkiksi osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan, niin tässä diplomityössä lähdetään siitä oletuksesta ja lähtökohdasta, että maan etuja puolustetaan omalla alueella ja lähiympäristössä.

Toimijoiden osalta tämä diplomityö rajataan käsittelemään Suomea ja Israelia valtioina, jotka vastaavat itse omasta turvallisuudestaan. Tähän rajaukseen ohjaa yhtäältä valittu teoriakoulu-kunta, jonka mukaan valtion on itse säilytettävä omalla alueellaan sellainen voimatasapaino, että valtion turvallisuus kyetään takaamaan. Toisaalta tässä diplomityössä lähdetään siitä oletuksesta, että Suomen kuuluminen Euroopan Unioniin ja osallistuminen NATO-yhteistyöhön ja Israelin vahvat suhteet Yhdysvaltoihin eivät muuta sitä tosiasiaa, että Suomen ja Israelin on vastattava itse oman alueensa puolustamisesta.

Materiaalin osalta työ rajataan käsittelemään julkista materiaalia kahdesta syystä. Ensimmäinen syy on, että lähtökohtaisesti Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitokselle laadittavat tutkimukset pyritään tekemään julkisiksi.¹⁷ Toinen syy on, että Suomen osalta tutkijalla olisi mahdollisuus käsitellä myös salaiseksi luokiteltua materiaalia. Israelin osalta tutkijalla ei luonnollisesti tähän ole mahdollisuutta. Jotta vertailu kyetään tekemään tasapainoisesta ja symmetrisestä lähdemateriaalista molempien maiden osalta, pidättäydytään tässä diplomityössä julkisessa materiaalissa ja sen analysoinnissa.

¹⁷ Sipilä & Koivula 2013, s. 39.

1.3 Aineisto

Tutkimuksen aineisto on valittu siten, että Suomen ja Israelin sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutusta asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen kyetään vertailemaan tasapainoisesta ja vertailukelpoisesta aineistosta. Aineistona on käytetty strategian alan vuosijulkaisuja, tiedelehtien artikkeleita, molemmissa maissa tehtyjä vertailukelpoisia mielipidemittauksien tuloksia, puolustusvoimien ja puolustusministeriön verkkosivuilta löytyvää materiaalia sekä poliittisen johdon ja puolustusvoimien johdon julkisia kannanottoja. Mielenkiintoisena, mutta erittäin haastavana piirteenä oli havaita, että Israelin hallituksen ja puolustusvoimien julkaisema englanninkielinen materiaali on erittäin suppeaa, mikä ohjasi tutkijaa käyttämään yllä kuvattua materiaalia. Tutkimusaineiston tukena käytetään aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta sekä yleistä tutkimuskirjallisuutta. Työssä hyödynnetään myös soveltuvien osin tutkijan esiupseerikurssilla 64 vuonna 2012 laatimaa tutkielmaa: ”Yleisen asevelvollisuuden merkitys sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta.”

1.4 Aikaisempi tutkimus

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu olennaisena osana kirjallisuuskatsaus, jossa tutkija perehtyy aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, aikakauslehtiartikkeleihin, aikaisempiin aihetta käsitteleviin tutkimuksiin ja muihin julkaisuihin. Kirjallisuuskatsaus tarjoaa tutkijalle erinomaisen mahdollisuuden oppia tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta sekä ohjaa tutkijan tekemiä valintoja ja tutkimuskysymysten asettelua. Tutkimuskysymykset tarkentuvat tutkimuksen edetessä, kun tutkija on perehtynyt huolella aiheeseensa. Aiheeseen perehtymisen yhteydessä tutkijalle selviää, että mitä aiheesta jo tiedetään ja on tutkittu ja mihin ilmiöön hänen kannattaa omassa tutkimuksessaan perehtyä. Aiheeseen liittyvään materiaaliin perehtyminen antaa tutkijalle varmuuden oman tutkimuksen mielekkyydestä. Aikaisempaan tutkimukseen perehtynyt tutkija kykenee perustelemaan oman tutkimuksensa tarpeellisuuden tiedeyhteisölle. Aineistosta on kyettävä erottelamaan se materiaali, joka liittyy olennaisesti tutkimusongelmaan. Tämä materiaali on käsiteltävä ja kuvattava erittäin tarkasti. Materiaali, joka liittyy tutkimusongelmaan vain löyhästi, voidaan referoida yleisluonteisesti.¹⁸

¹⁸ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, s. 109-112.

Yleistä asevelvollisuutta on tutkittu kansallisesti ja kansainvälisesti eri näkökulmista varsin runsaasti. Varmasti tunnetuin ja laajin viime vuosina Suomessa tehty selvitystyö on puolustusministeri Jyri Häkämiehen 31.8.2009 asettaman selvitysryhmän raportti. Ryhmän tehtävänä oli selvittää asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Selvitysryhmän puheenjohtajan Risto Siilasmaan johdolla tehty raportti on varsin mittava. Se sisältää toimenpidesuosituksia moniin eri asioihin, alkaen jo kutsuntojen järjestämisestä ja varusmiespalveluksesta tiedottamisesta. Raportin keskeinen sisältö ja lopputulos on, että asevelvollisuus on kustannustehokain tapa tuottaa Suomen puolustuskyky.

Juha Mäkisen toimittamassa teoksessa *Asevelvollisuuden tulevaisuus* tarkastellaan asevelvollisuutta monitieteellisesti laajoissa yhteyksissä huomioiden myös asevelvollisuuden tulevaisuus. Teoksen kirjoittajina ovat asevelvollisuuden tutkimiseen perehtyneet asiantuntijat, jotka käsittelevät aihetta hyvin monipuolisesti.

Kari Laitisen ja Arto Nokkalan kaksiosaisessa teoksessa *Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet* käsitellään asevelvollisuuden kehitystä suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen muutoksen valossa sekä sodan käynnin muutoksen, Euroopan yhdentymisen ja Yhdysvaltojen toimien vaikutusta asevelvollisuudesta käytävään poliittiseen keskusteluun.

Israelin puolustusvoimia koskeva keskeinen teos on Martin van Creveldin *The Sword and the Olive, A Critical History of the Israeli Defense Force*. Hän käsittelee kirjassaan puolustusvoimien historiaa ja muodostumista jo ennen valtion itsenäistymistä päättyen 1990-luvun loppupuolelle. Yhtenä keskeisenä käsiteltävänä teemana on asevoimien henkilöstön hankinta asevelvollisuuden keinoin.

Kriittisempää näkemystä Israelin puolustusvoimien henkilöstön hankinnasta edustaa Boaz Aradin tutkimus *Israel Needs a Professional Army*. Hänen mukaansa asevoimissa tarvitaan entistä enemmän osaamista ja ammattitaitoa, mitä ei asevelvollisuuden keinoin kyetä tuottamaan. Tutkimuksen mukaan Israelin on aika luopua käsitteestä ”kansan armeija” ja järjestää henkilöstö muilla keinoin kuin asevelvollisuudella.

Stuart A. Cohen on teoksessaan *Israel and its Army, From cohesion to confusion* käsitellyt monipuolisesti Israelin puolustusvoimien kehitystä sekä asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen alkuaikoja, järjestelmän muutoksia, yhteiskunnallisia vaikutuksia ja palvelusmotivaatiota.

Paolo Buonanno on tutkimuksessaan *Long-term Effects of Conscription: Lessons from the UK* käsitellyt asevelvollisuuden vaikutuksia palveluksen suorittaneiden myöhemmän työuran aikaisiin ansioihin. Asevelvollisuus lakkautettiin Iso-Britanniassa vuonna 1960. Tutkimuksessa osoitetaan, että asevelvollisuudella on heikentävä vaikutus myöhemmän työuran aikaisiin ansioihin verrattuna niihin ikäluokkiin, jotka eivät ole pakollista asevelvollisuutta suorittaneet.

Michael C. Horowitzin ja Matthew S. Levenduskyn artikkelissa *Drafting Support for War: Conscription and Mass Support for Warfare* käsitellään heidän tutkimustuloksiaan siitä, miten yhdysvaltalaiset kokevat asevoimien henkilöstönhankinnan joko asevelvollisuudella tai vapaaehtoisella värväytymisellä vaikuttavan sodan käymisen kannatukseen. Tutkimuksen mukaan asevelvollisuus vähentää kansalaisten kannatusta sodan käymiselle.

Katarina Kellerin, Panu Poutvaaran ja Andreas Wagenerin artikkelissa *Military draft and economic growth in OECD countries* esitellään heidän tutkimustuloksiaan asevelvollisuuden vaikutuksesta kansantalouteen. OECD-maissa tehdyn tutkimuksen mukaan asevelvollisuudella on negatiivinen vaikutus maiden bruttokansantuotteeseen. Hieman toisenlaisen näkemyksen asevelvollisuuden kustannusvaikutuksista esittelee Yew-Kwang Ng artikkelissaan *Why is the Military Draft Common? Conscription and Increasing Returns*.

Anna Leander käsittelee artikkelissaan *Drafting Community: Understanding the Fate of Conscription* asevelvollisuutta hyvin monipuolisesti länsimaissa kylmän sodan jälkeisenä aikana. Hän toteaa johtopäätöksissään, että asevelvollisuus asevoimien rekrytointimuotona ei ole välttämättä tullut tiensä päähän. Asevelvollisuuden hyväksyttävyyden perustelu on tosin entistä vaikeampaa nyky-yhteiskunnassa.

Aikaisempaa vertailevaa tutkimusta Suomen ja Israelin välillä asevelvollisuuden jatkuvuuden osalta ei ole tehty, joten siinä mielessä tämä diplomityö puoltaa paikkansa tutkimuskentässä.

1.5 Tutkimusasetelma, keskeiset käsitteet ja tutkimusmenetelmä

Tutkimusaihetta lähestytään realistisen koulukunnan maailmankatsomuksen periaatteiden mukaisesti. Realismi on toisen maailmansodan jälkeen ja etenkin kylmän sodan aikana ollut kansainvälisen politiikan ja strategian tutkimuksessa merkittävä teoriakoulukunta valtaan ja sotilaalliseen voimaan keskittyvissä tutkimuksissa. Realismi tarkastelee maailmaa siten kuin se näyttäytyy historiallisessa valossa eli tapahtumia tarkastellaan siten kuin ne ovat. Realismi pitää valtioita kansainvälisen politiikan keskeisinä toimijoina ja valtioiden välillä vallitsee anarkinen tila. Valtioiden yläpuolella ei ole järjestelmää säätelemässä valtioiden käyttäytymistä. Tästä johtuen valtioiden on tavoiteltava valtaa oman turvallisuutensa varmistamiseksi. Tämä saattaa johtaa tilanteeseen, jossa muut valtiot kokevat tämän itselleen uhaksi. Sota nähdään ylihistoriallisena ja toistuvana ilmiönä. Sotaan liittyvä logiikka on pysynyt ja pysyy samana. Teknologisen kehityksen myötä sodassa käytettävät menetelmät ja välineet ovat toki kehittyneet aikojen saatossa. Sota on myös valtion johdon keino haluttujen päämäärien saavuttamiseksi. Realismin periaatteiden mukaisesti asevoimien kehittäminen on hyvin loogista. Koska sodan uhka on aina olemassa, on valtioiden kehitettävä asevoimiaan ja sotilaallista suorituskyykyään estääkseen toisen valtion vihamieliset aiheet. Suurvaltojen osalta kyseeseen tulee myös asevoiman käyttö hyökkäyksellisesti omien etujen ajamiseksi.

Tässä diplomityössä keskitytään kuitenkin tutkittavien maiden rajallisten resurssien vuoksi asevoiman käyttöön ja kehittämiseen oman maa-alueen puolustamiseksi. Realismin katsotaan soveltuvan erityisen hyvin suurvaltojen välisten jännitteiden ja esimerkiksi ydinasepelotteen tutkimiseen. Pienten valtioiden tutkimisessa realismilla on katsottu olevan puutteita, koska laajan turvallisuuskäsityksen ja keskinäisriippuvuuksien vuoksi pienet maat kuten Suomi ja Israel olisi asetettava kehykseen, jossa pieniä maita tutkittaisiin suurvaltojen välisten suhteiden kehyksessä. Tässä diplomityössä keskitytään kuitenkin molempien maiden osalta siihen, miten Suomi ja Israel kykenevät itse tuottamaan sotilaallisen suorituskyyvyn ja puolustamaan itsenäisesti omaa turvallisuuttaan. Realismin periaatteet soveltuvat näin ollen tämän työn teoreettiseksi näkökulmaksi.¹⁹

¹⁹ Tarkemmin realismista katso esim. Visuri 1997, s. 202–207; Raitasalo 2008a, s. 5-9; Sipilä & Koivula 2013, s. 19-22; Morgenthau 1950, s. 13-14.

Tutkimusongelman hahmottamisessa puolustuspolitiikalla on keskeinen rooli, koska sotilaalliset suorituskyykyvaatimukset ja esimerkiksi asevoimien määräraha-kehitykset ovat poliittisesti asetettuja. Visurin mukaan ”*puolustuspolitiikka voi tarkoittaa joko maanpuolustuksen hyväksi suoritettavia, lähinnä poliittisia toimia tai suurvaltojen ja liittoumien käsitteistössä laajemmin kansallisten tai liittouman etujen puolustamisen periaatteita ja politiikkaa.*”²⁰ Poliittinen päätöksenteko on valintojen tekemistä erilaisten vaihtoehtojen välillä. Päätökset koostuvat useasta eri elementistä ja niissä on luonnollisesti huomioitava käytössä olevat resurssit.²¹

Puolustuspolitiikalla ohjataan maanpuolustuksen tehtäviä ja yleisjärjestelyjä sekä puolustuskyvyn ylläpitoa, käyttöä ja kehitystä.²² Valtioiden puolustuspolitiikkaa voidaan ohjata erilaisilla strategia-asiakirjoilla tai selontekomenettelyillä kuten Suomessa kerran hallituskaudessa julkaistavalla turvallisuus- ja puolustuspoliittisella selonteolla.²³ Pienillä mailla kuten Suomessa ja Israelilla puolustuspolitiikka painottaa oman alueen puolustusta. Suurilla mailla kuten esimerkiksi Yhdysvalloilla ei ole tarvetta painottaa oman maa-alueen puolustamista. Käsite puolustuspolitiikka tarkoittaa siellä yleisesti sotilaspolitiikkaa ja kansallisia etuja on voitu puolustaa myös sotilaallista voimaa käyttäen kaukana kotimaasta.²⁴

Käsitteenä puolustuspolitiikka on siis laaja ja pitää sisällään niin maanpuolustuksen järjestelyt, puolustuskyvyn kehittämisen ja suurvalloilla myös sotilaallisen voiman käytön ulkomailla kansallisten etujen ajamiseksi. Tässä diplomityössä puolustuspolitiikka ymmärretään siten, että puolustuspoliittisella päätöksenteolla valtion johto asettaa sotilaalliset suorituskyykyvaatimukset keskittyen oman maa-alueen puolustukseen. Tällä näkemyksellä työn ulkopuolelle rajataan muut puolustuspolitiikan ulottuvuudet kuten muun yhteiskunnan osallistuminen maanpuolustukseen, puolustuksen verkostoituminen ja sotilaallisen voiman käyttö muualla kuin omalla maa-alueella tai sen läheisyydessä.

Sotilaalliset suorituskyykyvaatimukset ovat siis valtion puolustuspoliittisen eliitin asettamia vaatimuksia siitä, mihin asevoimilla on kyettävä. Suomessa puolustuspoliittisessa päätöksenteossa tasavallan presidentti on puolustusvoimien ylipäällikkö. Hänen alaisenaan toimii soti-

²⁰ Visuri 1997, s. 260-261.

²¹ Paloheimo & Wiberg 2004, s.261.

²² Visuri (toim.) 2003, s. 17-18.

²³ Kerttunen 2010, s. 5.

²⁴ Visuri (toim.) 2003, s. 17.

laskäskyasioissa puolustusvoimain komentaja. Puolustusministeri on vastuussa puolustusasioista poliittisesti ja hallinnollisesti. Valtioneuvosto vastaa puolustusasioissa kokonaisuudesta ja eduskunta vastaa lakien säätämisestä sekä määrärahojen hyväksymisestä.²⁵

Israelissa puolustusvoimilla ei ole komentajaa sanan varsinaisessa merkityksessä. Israelin perustuslaissa puolustusvoimien komentajuus ja ylin johto on määrätty maan hallitukselle. Hallituksen alaisuudessa toimii puolustusministeri, jonka alaisuudessa toimii puolustusvoimien komentoketjussa korkeimmalla oleva upseeri – yleisesikunnan päällikkö.²⁶

Suorituskykyvaatimusten määrittelyssä on keskeistä määrittää realistiset sotilaalliset uhkakuvat.²⁷ Uhkakuvia voidaan määritellä julkisissa asiakirjoissa analysoimalla lähialueen valtioiden sotilaallisen voiman kehitystä nyt ja tulevaisuudessa sekä salaisissa asiakirjoissa, joissa päästään syvälliseen analyysiin mahdollisten vastustajien aikeista ja motiiveista. Uhkakuvien analysoinnissa on oleellista visioida pitkälle, minkälaiseksi sota ja sodan kuva ovat kehittymässä, koska uhkakuvia vastaavan suorituskyvyn kehittäminen vaatii huomattavasti aikaa ja rahaa. Esimerkiksi vuonna 2030 uhkakuvia vastaavat suorituskyvyt voivat olla aivan erilaisia kuin nykyisin käytössä olevat suorituskyvyt. Raitasalo on määrittänyt uhkakuvan tai tarkemmin sodan kuvan vastaavan seuraaviin kysymyksiin:

- ”*Mikä on vallitseva sotilaallinen uhkamalli, jota vastaan pitää kyetä käymään sota?*
 - *minkä tyyppinen toimija muodostaa sotilaallisen uhan ja/tai kuka uhkaa?*
- *Milloin sotaan voi ryhtyä ja kuinka sota tulee käydä?*
 - *milloin/missä tilanteissa sotaan voi legitiimisti ryhtyä?*
 - *mitkä ovat sodan legitiimit päämäärät?*
 - *mitkä sotilaalliset keinot ovat legitiimejä sodassa?*

²⁵ Visuri 1997, s. 272-273.

²⁶ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 294.

²⁷ Uhka käsitteenä on käsitelty tarkemmin luvussa 2.

- *Mitkä tekijät ovat tärkeitä uskottavan sotilaallisen voiman kasvattamiseksi?*
 - *mitkä sotilaalliset (ase)järjestelmät tuovat sotilaallista voimaa?*
 - *kuinka asevoimat pitää organisoida?*
 - *mitkä sotilaalliset keinot ovat tehokkaita sodan päämäärän saavuttamiseksi?* ”²⁸

Uhkakuvien määrittämisen jälkeen edetään siihen, miten asevoimia käytetään vastaamaan määritettyä uhkaa. Puolustuspoliittisessa päätöksenteossa ja asevoimien käytöstä päätettäessä eletään hyvin haastavassa kentässä, koska asiaan vaikuttavat niin sisä- kuin ulkopoliittiset tekijät sekä rauhan- ja sodanajan hyvin erilaiset tehtävät. Asevoimat joutuvat myös kilpailemaan rahoituksesta muiden hallinnonalojen kanssa, mutta myös asevoimien sisällä esimerkiksi eri puolustushaarojen välillä on taistelua samoista ja usein hyvin niukoista resursseista.²⁹

Asevoimien käytöstä päätettäessä on myös arvioitava sitä, että muuttaako ja muokkaako se muiden valtioiden käsitystä sodan kuvasta sekä sotilaallisista uhkista, jolloin ne ovat pakotettuja kehittämään omia suorituskyykyjään.³⁰ Tosin pienten valtioiden vaikutus ympäröivään sodan kuvaan saattaa olla hyvin vähäinen.

Puolustusvoimien ja puolustushaarojen³¹ tehtävissä korostuu asevelvollisuuteen nojaavissa maissa usein jyrkkä ero rauhan ja sodan ajan tehtävissä. Rauhan aikana puolustusvoimien toiminta painottuu koulutuksellisiin asioihin. Sodan uhatessa reservistä voidaan kutsua palvelukseen joukkoja, joita voidaan käyttää monipuolisesti myös taistelutehtäviin. Sotilaalliset suorituskyykyvaatimukset ovat lähtökohta sotilaallisen suorituskyyvyn kehittämiseksi. Sotilaallisen suorituskyyvyn kehittämisestä vastaa asevoimat. On huomioitava, että paljon perustavaa laatua olevia valintoja on tehty jo puolustuspoliittisessa päätöksenteossa. Näitä valintoja ovat esimerkiksi asevoimien käytössä olevat resurssit, henkilöstönhankinnan tapa joko pakolliseen asevelvollisuuteen tai vapaaehtoisuuteen perustuen ja toiminnan painottuminen joko kotimaan puolustamiseen tai kansainväliseen kriisinhallintaan. Asevoimien tehtäväksi jää kehittää paras mahdollinen suorituskyyky niillä reunaehdoilla, mitkä poliittinen johto on asettanut.

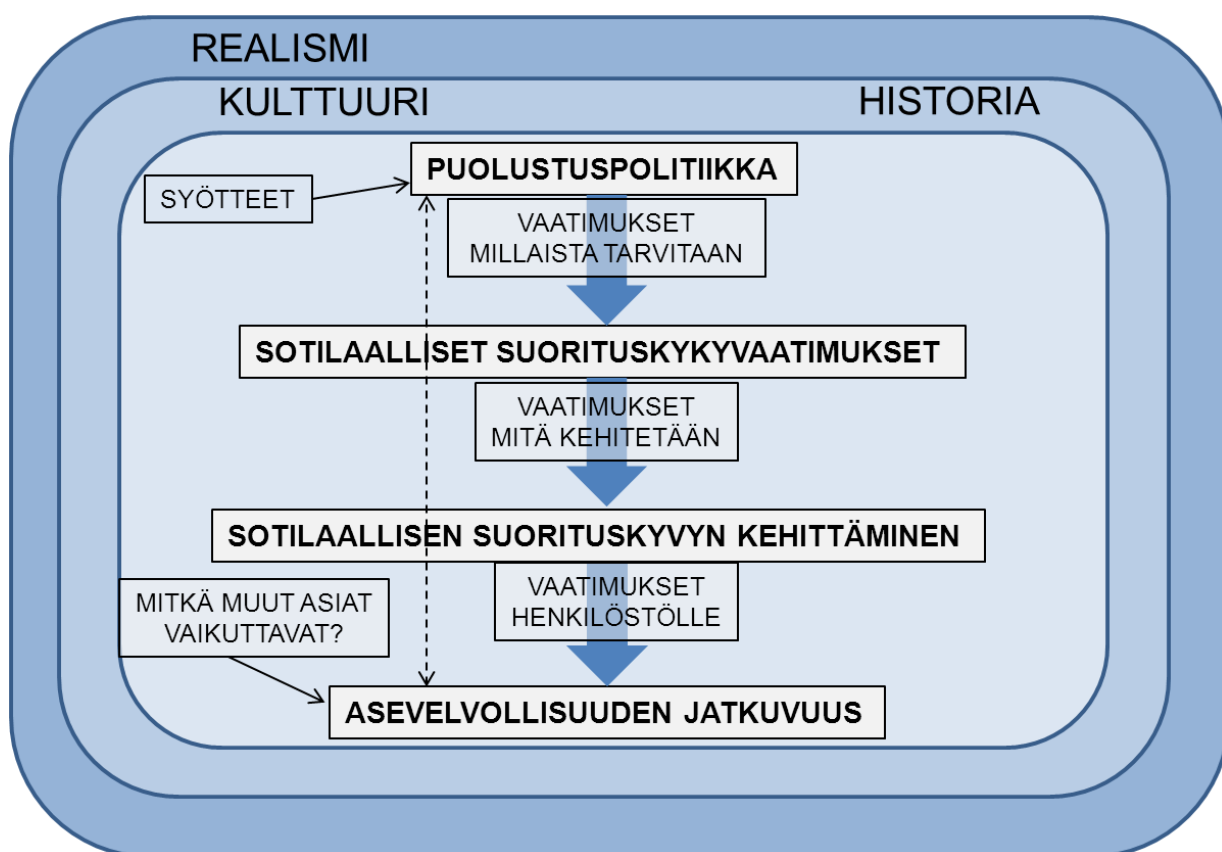
²⁸ Raitasalo 2008a, s. 35-36.

²⁹ Visuri 1997, s. 268.

³⁰ Raitasalo 2008a, s. 44.

³¹ Puolustushaaroja ovat esimerkiksi maa-, meri- ja ilmavoimat.

Seuraavaksi tutkimuksessa edetään tarkastelemaan asevelvollisuuteen vaikuttavia muita asioita. Kulttuurilla ja historialla on oma merkityksensä asevelvollisuuden jatkuvuuteen ja hyväksyttävyyteen. Voi olla myös selkeä tosiasia, että puolustuspoliittisessa päätöksenteossa määritetyt sotilaalliset suorituskykyvaatimukset eivät valtion väestörakenteesta johtuen mahdollista muuta henkilöstönhankinnan tapaa kuin asevelvollisuuden. Maanpuolustustahto on usein nähty merkittäväksi tekijäksi sen suhteen, miten asevelvollisuus koetaan. Tutkimuksen kulku ja viitekehys on esitetty kuvassa 1.

KUVA 1. Tutkimuksen viitekehys

Tutkimusmenetelmänä käytetään vertailevaa tapaustutkimusta. Tapaustutkimusta voidaan pitää tutkimusstrategiana, joka tuottaa yksityiskohtaista ja intensiivistä tietoa yhdestä tai useammasta tapauksesta. Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että tutkimuksessa valitaan yksittäinen tapaus tai joukko tapauksia, joissa kohteena on yksilö tai yhteisö. Tapauksia tutkitaan suhteessa ympäristöönsä. Aineistoa voidaan kerätä käyttämällä useita metodeja kuten havainnointia, haastatteluilla ja dokumenttien tutkimisella.³² Tapaustutkimus ei myöskään rajoita tut-

³² Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, s. 134-135.

kijaa käyttämään pelkästään kvalitatiivista tai kvantitatiivista aineistoa. Tapaustutkimuksissa aineistoja voidaan käyttää toisiaan tukien.³³

Yinin mukaan tapaustutkimus on *”empiirinen tutkimus, joka tutkii tämän hetkisiä ilmiöitä niiden luonnollisessa ympäristössä erityisesti silloin, kun rajat ilmiön ja ympäristön välillä eivät ole selkeät.”* Tapaustutkimus on kattava metodi sisältäen suunnittelun, tiedon keräämisen tekniikat ja tiedon analysoinnin.³⁴

Tapaustutkimuksen käyttö on suositeltavaa silloin, kun tutkija kysyy ”miten” tai ”miksi” kysymyksiä, hänellä ei ole juurikaan valtaa tapahtumien kulkuun ja kun tutkijan mielenkiinto on tämän hetkisisissä ilmiöissä niiden omassa ympäristössä. Tällöin puhutaan tapaustutkimuksista, jotka selittävät asioiden syy-seuraussuhteita.³⁵ Tapaustutkimus voidaan toteuttaa myös vertailevana tapaustutkimuksena. Vertailevassa tapaustutkimuksessa useammat tapaukset saatetaan ensin vertailukelpoisiksi ja sen jälkeen johtopäätökset tehdään vertailun perusteella. Tällainen tutkimusote korostaa sitä, että tapauksien on oltava vertailukelpoisia. Lähdeaineiston eri tapauksien välillä on oltava symmetrinen.³⁶ Vertailevan tapaustutkimuksen käyttö tutkimuksissa on yleistynyt viime aikoina.³⁷ Vertailevassa tapaustutkimuksessa korostuu tapausten valinta. Tapaukset joko *”ennakoivat samanlaista tulosta tai ennakoivat päinvastaisia tuloksia, mutta ennustettavasta syystä.”*³⁸

Tässä diplomityössä vertaileva tapaustutkimus tai monitapaustutkimus on nähtävä nimenomaan tutkimusstrategiana, joka on ohjannut tutkijan valintaa monin eri tavoin. Tutkimusasetelma on rakennettu vertailevan tapaustutkimuksen oppien mukaisesti. Tutkimuskysymykset on muotoiltu siten, että ne tukevat vertailevan tapaustutkimuksen käyttöä. Tässä diplomityössä käytetään Yinin suosimia miten? kysymyksiä. Lähteiden valinnassa on kiinnitetty huomiota siihen, että molempien maiden osalta käytetään samantyyppisiä lähteitä, vaikka Suomen osalta tutkijalla olisi ollut käytettävissään huomattavasti runsaampi ja rikkaampi lähdeaineisto.

³³ Yin 2003, s. 14-15.

³⁴ Yin 2003, s. 13-14.

³⁵ Yin 2003, s. 1.

³⁶ Sipilä & Koivula 2013, s. 51.

³⁷ Yin 2003, s. 46.

³⁸ Yin 2003, s. 47.

Aineisto saatetaan vertailukelpoiseksi laadullisella tutkimuksella, koska laadullinen analyysi ja päätelmien teko on tavallisesti käytetty menetelmä syy-seurausyhteyksien ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa.³⁹ Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä käyttää induktiivista analyysiä, jossa tarkoituksena on paljastaa tutkittavasta aineistosta odottamattomia seikkoja. Tutkimusaineisto tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja järjestetään tiiviiseen muotoon johtopäätöksien tekoa varten oleellinen informaatio säilyttäen. Tutkija ei määrää aineistosta esiin nousevia tärkeitä asioita.⁴⁰ Laadullista aineistoa tuetaan tässä diplomityössä myös määrällisellä aineistolla.

Diplomityön johdannossa esitellään tutkimuksen aihepiiri, tutkimuksen tausta, tutkimusongelma, tutkimuksen teoreettinen lähtökohta, keskeiset käsitteet sekä tutkimusmenetelmä. Tutkimuksen toisessa luvussa käsitellään asevoiman järjestämiseen vaikuttavia tekijöitä. Kolmannessa luvussa vertaillaan Suomen ja Israelin sotilaallisia suorituskykyvaatimuksia. Neljännessä luvussa vertaillaan Suomen ja Israelin sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä sekä käytössä olevia resursseja. Viides luku käsittelee aiheita, joiden yleisesti katsotaan ylläpitävän asevelvollisuutta kuten maanpuolustustahtoa, kulttuurin ja historian vaikutusta sekä väestörakenteen merkitystä asevelvollisuudelle. Kuudennessa luvussa esitellään johtopäätökset sekä arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja esitellään mahdollisia jatkotutkimuskohteita.

³⁹ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, s. 224.

⁴⁰ Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, s. 164.

2 ASEVOIMIEN JÄRJESTÄMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Tässä luvussa käsitellään asevoimien järjestämiseen ja sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä sekä asevoimien roolin muutosta länsimaisessa viitekehyksessä kylmän sodan päättymisen jälkeen.

2.1 Uhka käsitteenä

Realismin periaatteiden mukaisesti sota on ylihistoriallinen ja toistuva ilmiö, joten sodan uhka on aina olemassa. Buzanin mukaan uhkan vastakohta on turvallisuus, joka on vapautta uhasta. Turvallisuus on valtioiden kykyä säilyttää niiden oma itsenäinen identiteettinsä ja toiminnallinen vapautensa. Valtioiden välillä vallitsee anarkinen tila, joten kansallinen turvallisuus on keskiössä. Kollektiiviseen turvallisuuteen vaikuttaa viisi päätekijää, jotka ovat sotilaallinen, poliittinen, taloudellinen, yhteiskunnallinen ja ympäristöllinen turvallisuus. Sotilaalliseen turvallisuuteen vaikuttaa valtion hyökkäyksellinen ja puolustuksellinen sotilaallinen suorituskyky sekä se, miten muut valtiot kokevat tämän suorituskyvyn. Poliittiseen turvallisuuteen vaikuttaa valtioiden vakaus ja toimien oikeutus. Taloudellinen turvallisuus koostuu tarpeellisista resursseista yhteiskunnan ja väestön elinmahdollisuuksien turvaamiseksi. Yhteiskunnallinen turvallisuus koostuu väestörakenteesta sekä valtion uskonto-, kieli- ja kulttuuriasioista. Ympäristöturvallisuuteen vaikuttaa kehitys sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Kaikki kollektiivisen turvallisuuden osatekijät vaikuttavat luonnollisesti toisiinsa. Sotilaallinen turvallisuus on esimerkiksi sidonnainen niihin resursseihin, jotka asevoimille osoitetaan käyttöön.⁴¹ Valtion turvallisuutta voi parantaa vahvistamalla omia heikkouksiaan tai estämällä ja vähentämällä uhkia.⁴²

Valtion uhkakuvat eivät rakennu pelkästään suljettuna prosessina, vaan niihin vaikuttaa ympäröivä todellisuus. Valtion geopolitiittinen sijainti vaikuttaa luonnollisesti siihen, millaiseksi uhkakuvat rakentuvat.⁴³ Suomen ja Israelin uhkakuvat poikkeavat maantieteellisistä syistä merkittävästi esimerkiksi Belgian tai vaikkapa Yhdysvaltojen uhkakuvista.

⁴¹ Buzan 1991, s. 18-19.

⁴² Buzan 1991, s. 112.

⁴³ Linnéll 2009, s. 79.

Uhkakuvien analysoinnissa on ensiarvoisen tärkeää määritellä kolme perustekijää, joiden vaaraan koko valtion turvallisuus ja sotilaallinen suorituskyky sen osana rakennetaan. Nämä perustekijät ovat:

1. Mitä suojellaan? Mikä on kohde, joka halutaan suojata sitä vaarantavilta uhkilta? Suojeltavan kohteen valinta vaikuttaa merkittävästi niihin keinoihin, joita tullaan käyttämään. Kohde voi olla esimerkiksi yksilön turvallisuus tai valtion turvallisuus.
2. Miltä suojellaan? Mikä on uhka, joka kohdistuu ensimmäisessä vaiheessa määritettyä kohdetta vastaan? Jos uhkana on esimerkiksi vieraan valtion sotilaallisen voiman käyttö ensimmäisessä vaiheessa määritettyä kohdetta vastaan, se vaikuttaa merkittävästi sotilaallisiin suorituskykyvaatimuksiin ja sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseen. Merkittävänä tekijöinä uhkan määrittämisessä ovat aiemmin mainittu maantieteellinen sijainti sekä valtion tekemät perusvalinnat esimerkiksi sotilaallisesta liittoutumisesta tai itsenäisestä puolustuksesta.
3. Miten suojellaan? Mitkä ovat keinot, joita käytetään kohteen suojaamiseksi määritettyä uhalta? Käytettävien keinojen tulisi olla tasapainossa realistisesti määritettyjen uhkakuvien kanssa. Keinoihin vaikuttaa kuitenkin merkittävästi valtion käytössä resurssit.⁴⁴

Ihanteellisessa tilanteessa esimerkiksi sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisen kannalta nämä kaikki kolme perustekijää olisi määritetty valtion sijainnin ja turvallisuustilanteen mukaisesti. Kyse on kuitenkin poliittisista valinnoista, joihin vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi valtion käytössä olevat resurssit, väestörakenne, sekä kulttuurilliset ja historialliset tekijät. Valtiot joutuvat tekemään valinnoissaan väistämättä kompromisseja rajoituksistaan johtuen.

⁴⁴ Linnéll 2009, s. 46; Sipilä 2013, s. 17-18.

Sotilaallista uhkaa määritettäessä käytetään usein kaavaa, jossa uhka muodostuu poliittisesta aikomuksesta ja sotilaallisesta kapasiteetista (Sotilaallinen uhka = Poliittinen aikomus x Sotilaallinen kapasiteetti).⁴⁵ Mikäli laskentakaavassa poliittisen aikomuksen kohdalle syötetään aina nolla, on laskutoimituksen tuloskin luonnollisesti nolla. Sotilaallista uhkaa määritettäessä on analysoitava tarkasti mahdollisen vastustajan poliittisessa aikomuksessa olevat kehitysuuntaukset, koska sotilaallisen kapasiteetin rakentaminen vaatii runsaasti aikaa resursseja, mutta poliittinen aikomus voi muuttua hetkessä.

2.2 Sodan kuva

Raitasalon mukaan puhuttaessa sodan kuvan muutoksesta tulisi siirtyä realismista konstruktivismiin.⁴⁶ Tässä diplomityössä sodan kuvan muutoksella tarkoitetaan kuitenkin niitä doktriinien ja teknologisen kehityksen suomia mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat asevoimien rakentumiseen.

Sodan kuvan määritelmänä käytetään Maanpuolustuskorkeakoulun taktiikan laitoksen määritelmää, jonka mukaan. ”*Sodan kuva on sodan alakäsite. Sodan kuva on kokonaisvaltainen näkemys siitä, miten aseellista voimaa tulevaisuuden konflikteissa käytetään, mihin se kohdistuu ja miten se vaikuttaa koko yhteiskuntaan.*”⁴⁷ Sodan kuva on siis näkemys siitä, miten tulevaisuuden sodissa asevoimia käytetään. Se antaa suorituskyvyn kehittämisen parissa työskenteleville vastauksen siihen, minkälaiseksi asevoimien sotilaallinen suorituskyky tulee rakentaa.

Strategian tutkimuksessa on kylmän sodan päättymisen jälkeen sodan ja asevoimien käytön luonteen ymmärtämiseksi nostettu esiin myös lukuisia muita käsitteitä. Suursodan uhka oli poistunut ja valtioiden oli määritettävä uudelleen näkemyksensä asevoimien käytöstä. Näitä uusia käsitteitä ovat esimerkiksi sotilaallinen vallankumous (Military Revolution), sodankäynnin vallankumous (Revolution in Military Affairs) ja sotatekninen vallankumous (Military Technical Revolution). Käsitteet voidaan jaotella hierarkkisesti, jolloin sotilaallinen vallankumous on poliittinen ylimmän tason käsite, sodankäynnin vallankumous asevoimia kos-

⁴⁵ Kenttäohjesääntö. Yleinen osa 2007, s. 27.

⁴⁶ Raitasalo 2008a, s. 29.

⁴⁷ Iskanus & Kääriäinen 2000 s. 106.

keva keskitason käsite ja sotatekninen vallankumous alimman tason esimerkiksi asejärjestelmiä koskeva käsite. Näihinkin käsitteisiin liittyy ongelmia niiden erilaisista tulkinnoista johtuen, eikä niiden avulla voida yksiselitteisesti arvioida menneitä tai tulevia tapahtumia.⁴⁸

2.3 Asevoimien roolin muuttuminen

Clausewitzin mukaan sota on politiikan jatkamista toisin keinoin.⁴⁹ Perinteisessä ajattelussa sota nähtiin laajoina valtioiden välisinä taisteluina, jossa mies- ja asejärjestelmämääräisesti vahvempi voittaa. Toisen maailmansodan ja etenkin kylmän sodan päättymisen jälkeen useissa Länsi-Euroopan maissa on luovuttu tästä perinteisestä käsityksestä. Laajamittaisen sodan uhka on koettu niin pieneksi, että se on johtanut useimmissa maissa asevoimien rajuihin supistuksiin ja asevelvollisuudesta luopumiseen. Tilalle ovat tulleet entistä enemmän ammattiarmeijat.⁵⁰

Valtaosa Euroopan asevoimista oli kylmän sodan päättyessä teollisuusyhteiskunnan tai jopa maatalousyhteiskunnan armeijoita. Uhkakuvana pidettiin taistelua samankaltaista ja samalla tavalla varustettua vastustajaa vastaan.⁵¹ Yhteiskunta kuitenkin kehittyy huimaa vauhtia. Asevoimia tulisi kehittää vaatimusten mukaisesti.

Kehitys on alkanut ehkä vahvimmin Yhdysvalloissa, jossa asevoimia on kehitetty yhä teknologiapainotteisemmiksi kylmän sodan päättymisen jälkeen. Kehitys jatkuu edelleen. Presidentti Barack Obaman tammikuussa 2012 julkistamat Yhdysvaltojen asevoimien uudistukset painottavat miesmäärän vähentämistä, teknologian ja kybervalmiuksien kehittämistä sekä erikoisjoukkojen merkitystä. Asevoimista halutaan siis muokata entistä pienemmät ja tehokkaammat, hyödyntäen teknologista huippuosaamista. Suurvalloilla tähän on mahdollisuus ja resurssit rajuista supistuksista huolimatta.

Pienten valtioiden, kuten Suomen, ongelmana on resurssien puute. Teknologia-armeijan kehittäminen on äärimmäisen kallista. Kenraali Ari Puheloinen totesi maanpuolustuskurssien avajaispuheessaan, että ”[...] puolustusvoimat ei tule ehdottamaan huippuunsa varustettua pientä

⁴⁸ Raitasalo & Sipilä 2004, s. 1-3.

⁴⁹ Clausewitz (Vom Kriege, 1832) 1998, s. 9.

⁵⁰ Ammattiarmeijalla tarkoitetaan järjestelmää, jossa henkilöstö rekrytoidaan vapaaehtoisista siviileistä. Heille maksetaan palkkaa palveluksestaan. Ammattiarmeija on samankokoinen niin sodan kuin rauhan aikana.

⁵¹ Raitasalo 2008b, s. 43.

*teknoarmeijaa - sellaiseen ei todellakaan ole varaa[...].*⁵² Arvioitaessa puolustusvoimien johdon tai poliittisen johdon julkilausumia on toki muistettava, että ne ovat yhtäältä osa valittua poliittista linjaa tai toisaalta niillä voidaan muokata kansalaismielipidettä ja sitä kautta tulevaa puolustuspoliittista linjaa.

Asevelvollisuuteen perustuvissa asevoimissa teknologia-armeijan ongelmana voidaan nähdä myös se, että järjestelmät ovat usein hyvin monimutkaisia käyttää ja vaativat harjaantumista ja erikoisosaamista - eli ammattisotilaan. Asevelvollisuuteen perustuvissa järjestelmissä on toki vaihtoehtona pitkä palvelusaika varusmiehenä, jolloin tehtävän vaatima koulutus kyetään antamaan sekä säännöllinen jatkokoulutus kertausharjoitusten muodossa – kuten Israelissa. Huolimatta teknologian kehittymisestä myös perinteiselle asevoimalle on tarvetta. Teknisillä ratkaisuilla ei pysty vastaamaan kaikkiin haasteisiin, jos vastustaja käyttää perinteistä sotilaallista voimaa. Pienet valtiot joutuvat luomaan painopisteen asevoimien kehittämisessä resurssiensa ja uhkakuviensa mukaisesti.

Toisen maailmansodan ja kylmän sodan päättymisen jälkeen Euroopassa on jossain määrin vieraannuttu sodasta. Balkanilla käytyä sotaa lukuun ottamatta Euroopassa ei ole sodittu vuosikymmeniin. Varsinkin niissä maissa, joissa ei ole asevelvollisuutta, kosketus asevoimiin ja niiden käyttöön saattaa olla valtaosalla hyvin etäistä.⁵³

Sodat käydään kaukana kotoa. Sota ei fyysisesti kosketa kuin pientä osaa maiden väestöstä. Eri tarkoituksien ohjaamana, suurvaltojen johdolla, sodat on viime aikoina käyty lähinnä Aasiassa ja Lähi-idässä. Sota on muuttunut edustukselliseksi. Sotaan osallistuvat maat edustavat konfliktissa omia arvojaan ja pienetkin maat voivat ja ehkä joutuvat osallistumaan sotaan koalition osana saadakseen oman maan lippunsa näkyviin niiden asioiden eteenpäin viemisessä, joista on yhteisesti sovittu.⁵⁴

Asevoimissa ulkoistaminen on ollut nouseva trendi viime aikoina. Ulkoistamisella on haettu parempaa kustannustehokkuutta ja mahdollisuutta keskittyä ydintoimintoihin.⁵⁵ Tukipalveluja ostetaan yhä enemmän yksityisiltä palveluntuottajilta. Myös Suomen puolustusvoimissa on ulkoistamista tapahtunut muun muassa kunnossapidon ja ruokahuollon aloilla. Maavoimien

⁵² Puheloinen 2011, Puhe 199. maanpuolustuskurssin avajaisissa Helsingissä 7.11.2011.

⁵³ Nokkala 2008, s. 147.

⁵⁴ Nokkala 2008, s. 148.

⁵⁵ Asevoimien ydintoiminnoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sotilaallisia tehtäviä.

materiaalin kunnossapidosta vastaava Millog Oy aloitti toimintansa vuonna 2009.⁵⁶ Puolustusvoimien ruokahuollosta niin normaali- kuin poikkeusoloissa vastaava Leijona Catering Oy aloitti toimintansa 1.1.2012.⁵⁷ Israelissa vuonna 2010 suoritetussa mielipidekyselyssä vastaajien enemmistö kannatti tukitoimien kuten esimerkiksi ruokahuollon, pesulapalveluiden, materiaalin kunnossapidon ja siivouspalveluiden ulkoistamista asevoimien tehokkuuden parantamiseksi.⁵⁸

Mielenkiintoinen piirre kylmän sodan päättymisen jälkeen on ollut myös asevoimien ydintoimintojen ulkoistaminen. Yksityisiä sotilaallisia palveluja tuottavia turvallisuusalan yrityksiä on markkinoilla yhä enemmän. Tällaisten yritysten syntyyn on vaikuttanut osaltaan asevoimien supistaminen. Organisaatiot ovat voineet palkata valmiiksi koulutettuja entisiä sotilaita heidän jouduttua irtisanotuksi asevoimista. Yksityiset yritykset pystyvät tarjoamaan varsin kilpailukykyisen palkan, mikä on aiheuttanut varsinkin suurvaltojen erikoisjoukoille haasteita myös palveluksessa olevan henkilöstön hakeutuessa yksityiselle sektorille.⁵⁹

Yksityiset yritykset tullevat muokkaamaan taistelutilaa jatkossa yhä vaikeammin hahmotettavaksi. Operaatioalueella on varsin kirjava joukko toimijoita, joita voi olla vaikea erottaa toisistaan. Perinteinen valtio vastaan valtio periaate on yhä kauempana vallitsevasta tilanteesta. Sotilaallisten toimien yksityistämisessä ei sinänsä ole kyse uudesta ilmiöstä vaan paluusta vanhaan. Palkka-armeijoita on käytetty päämäärien saavuttamiseen satojen vuosien ajan.⁶⁰

⁵⁶ Puolustusvoimien vuosikertomus 2009, s. 14.

⁵⁷ Valtioneuvoston tiedote 002/2012.

⁵⁸ Arad 2010, s. 18.

⁵⁹ Sipilä 2008, s. 179.

⁶⁰ Sipilä 2008, s. 166.

3 SOTILAALLISET SUORITUSKYKYVAATIMUKSET SUOMESSA JA ISRAELISSA

Tässä luvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: ”Miten suorituskykyvaatimukset eroavat toisistaan Suomessa ja Israelissa?” Puolustuspoliittisen päätöksenteon tuotteena syntyneet sotilaalliset suorituskykyvaatimukset käsitellään ensin maakohtaisesti, minkä jälkeen niitä verrataan toisiinsa. Tulkinta on tehty nojautuen valtioiden virallisiin julkaisuihin sekä strategia-alan julkaisuihin ja aihetta käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen.

3.1 Uhkakuvat Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään Suomen ja Israelin sotilaallisen suorituskyvyn mitoittamisen perustana olevia uhkakuvia sekä niiden muutosta ja kehitystä viime aikoina. Uhakuva vastaa siis kysymykseen: miltä suojataan? Ihannetilanteessa uhka määritettäisiin ennen resursseja, mutta usein käytäntö sanelee kuitenkin sen, mihin valtiolla on resurssiansa puolesta mahdollisuus vastata.

Suomi

Suomen sotilaallisissa uhkakuvissa korostuu strategisen iskun sekä laajemman sodan uhka. Uhkamallit, joita Suomessa käytetään suunnittelun lähtökohtana ja suorituskyvyn mitoittamisen perusteina, ovat:

- *poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, johon voi liittyä sotilaallisella voimalla uhkaaminen sekä sen rajoitettu käyttö ja*
- *sotilaallisen voiman käyttö, joka voi olla*
 - *strateginen isku*
 - *strategisella iskulla alkava hyökkäys alueiden valtaamiseksi.*⁶¹

⁶¹ Kenttäohjesääntö. Yleinen osa 2007, s. 26.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2012 mukaan kylmän sodan jälkeisen ajan poliittiset linjaukset ja investoinnit ovat tähdänneet kykyyn ennaltaehkäistä ja torjua strateginen isku. Samalla on ylläpidetty kykyä alueiden valtaamiseen tähtäävän hyökkäyksen torjumiseksi.⁶² Vaikka uhka laajamittaisesta sotilaallisen voimankäytöstä on pienentynyt, sitä ei voida kuitenkaan pitkällä aikavälillä sulkea pois.⁶³ Selonteossa seurataan ja arvioidaan tarkasti Suomen turvallisuusympäristön ja lähialueen sotilaallisen voiman kehitystä, tavoitteena on varmistaa uhka-arvioon perustuvan suorituskyky.

Lähialueen turvallisuuspoliittista tilannetta pidetään hyvänä, mikä perustuu yhteistyön lisääntymiseen Itämeren alueella. Suomi aikoo myös jatkossa ylläpitää hyviä suhteita naapurimaihin ja osallistua aktiivisesti alueen turvallisuutta parantavaan yhteistyöhön.⁶⁴

Suomen lähiympäristössä tapahtuneiden rajujen asevoimien supistamisien johdosta voidaan sanoa, että ainoa valtio, joka halutessaan kykenisi itsenäisesti käyttämään laajempaa sotilaallista voimaa Suomea vastaan, on Venäjä. Itämeren alue on tärkeä Venäjälle ulkomaankaupan ja energiapolitiikan kannalta. Suomen vastaisen rajan läheisyyteen on keskittynyt myös suuri osa maan väestöstä ja infrastruktuurista. Venäjän luoteisen rajan läheisyydessä olevien joukkojen ryhmitys ja toiminta palvelevat hyvin Venäjälle strategisesti tärkeiden Pietarin ja Kuolan alueiden suojaamista. Joukkojen tehokkuutta on pyritty parantamaan kehittämällä niiden valmiutta, voimanprojisointikykyä sekä lähialueille ulottuvaa suorituskykyä. Venäjä on myös suhtautunut kriittisesti lähiympäristönsä maiden liittoutumiskeskusteluihin ja -pyrkimyksiin.⁶⁵ Venäjän sotilasdoktriiniin on myös kirjoitettu auki voiman ennaltaehkäisevä käyttö sekä omien kansalaisten puolustaminen myös omien rajojen ulkopuolella ja maan strategisena tavoitteena on sotilaallisen suurvalta-aseman palauttaminen.⁶⁶

Vaikka Suomi varautuu edelleen laajamittaisen sotilaallisen voimankäytön torjumiseen, on Raitasalon mukaan uhkakuvissa kuitenkin tapahtunut muutoksia kylmän sodan jälkeen. Muutos on tapahtunut tosin selkeästi hitaammin kuin monissa muissa maissa. Vuoden 1997 selonteossa laajamittainen hyökkäys oli edelleen vahvassa asemassa, mutta strateginen isku nostet-

⁶² Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 99.

⁶³ Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 36.

⁶⁴ Suomen turvallisuus ja puolustuspoliitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 62-65.

⁶⁵ Suomen turvallisuus ja puolustuspoliitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 71-72.

⁶⁶ Suomen turvallisuus ja puolustuspoliitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 39.

tiin uudeksi uhkaksi. Tosin puolustusvoimien valmius strategisen iskun torjumiseen katsottiin heikoksi. Vuoden 2004 selonteossa korostetaan jo joukkojen laatua määrän sijaan ja laajamittaisen sodan uhkan pienentymistä.⁶⁷

Vaikka uhka laajamittaisesta sodasta katsotaan myös Suomessa pienemmäksi kuin aikaisemmin, niin Suomen suorittamat kalustohankinnat ja vuoden 2012 selonteko eivät kuitenkaan sulje sen mahdollisuutta pois. Epäsymmetrisiä keinoja käyttävän vihollisen uhkaa pidetään Suomessa edelleen alhaisena. Lähialueen kehityksen myötä asiaa kuitenkin seurataan Suomessa tarkasti.⁶⁸

Israel

Israelin uhkakuvissa korostuu sekä laajamittaisen sodan uhka toista valtiota vastaan että epäsymmetrisiä keinoja käyttävien terroristi- tai puolisotilaallisten järjestöjen aiheuttama uhka. Laajamittaisen sodan uhkaa ovat konkretisoineet vuonna 1948 käyty itsenäisyysota Palestiinan alueen arabeja, Egyptiä, Jordaniaa, Syyriaa, Libanonia ja Irakia vastaan;⁶⁹ vuonna 1967 käyty kuuden päivän sota Egyptiä, Jordaniaa ja Syyriaa vastaan⁷⁰ sekä vuonna 1973 käyty Yom Kippur – sota Egyptiä ja Syyriaa vastaan.⁷¹ Rauhansopimukset Egyptin kanssa vuonna 1978 ja Jordanian kanssa vuonna 1993 ovat osaltaan vähentäneet laajamittaisen sodan uhkaa.⁷²

Libanonin alueella toimiva Hizbollah on 1980-luvulta alkaen aiheuttanut Israelille turvallisuusuhan. Järjestön keinovalikoimaan kuuluu myös itsemurhaiskut, joilla se on osittain saavuttanut tavoitteensa ulkomaisten joukkojen vetäytymisestä Libanonista.⁷³

Palestiinan alueella toimiva Hamas on 1980-luvun loppupuolelta aiheuttanut Israelin puolustusvoimille ja israelilaisille turvallisuusuhan. Hamas on käyttänyt aseellisen toimintansa keinoina muun muassa sieppauksia, ampumisia sekä pommi-, raketti- ja itsemurhaiskuja. Aseel-

⁶⁷ Raitasalo 2008a, s. 175-180.

⁶⁸ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 23-24.

⁶⁹ Tal 2000, s. 119.

⁷⁰ Tal 2000, s. 137-143.

⁷¹ Tal 2000, s. 173.

⁷² Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 229.

⁷³ Saarnivaara 2008, s. 307-309.

lista toimintaa Hamas on harjoittanut vain historiallisen Palestiinan alueella. Oikeutuksen epäsymmetristen keinojen käyttöön Hamas katsoo saavansa voimasuhteiden epätasapainosta järjestön ja Israelin välillä. Hamasin tavoitteena on islamilaisen Palestiinan valtion muodostaminen ja miehityksen lopettaminen. Väkivaltaisuuksia palestiinalaisten ja israelilaisten välillä on pyritty vähentämään muun muassa Oslon sopimuksella, missä Palestiina sai itsehallinnon 1994. Hamasin tavoitteena on kuitenkin ollut lopettaa rauhanneuvottelut ja jatkaa aseellista toimintaansa.⁷⁴

Viime vuodet jäissä olleet rauhanneuvottelut saivat käänteen parempaan suuntaan, kun Israel lupasi heinäkuussa 2013 aloittaa neuvottelut uudelleen. Pääministeri Netanjahun mukaan yksi päätavoitteista on estää ”terroristivaltion” muodostuminen Israelin alueelle. Hyvän tahdon eleenä ja keskustelujen edistämiseksi Israel on luvannut vapauttaa palestiinalaisvankeja vankiloistaan.⁷⁵

Arvioiden mukaan tällä hetkellä Israelille suurimmat uhkaa aiheuttavat tekijät ovat Iranin ydinohjelma ja arabikevään aiheuttamat jännitteet alueella. Tämän kehityksen on katsottu antaneen Israelille kansainvälisen hyväksynnän sen harjoittamaan politiikkaan ja rauhanneuvottelujen jäissä pitämiseen Palestiinan kanssa, missä tosin on tapahtunut positiivista kehitystä, kuten aiemmin on mainittu.⁷⁶

Sotilaallisen suorituskyvyn mitoittamisen perustana oleva uhkakuva on Israelissa sekä laajamittainen sota toista valtiota vastaan että taistelu epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vihollista vastaan. Israelin ydinohjelman seurauksena Israel on myös kehittänyt merkittävästi kykyään suorittaa strateginen isku myös kauemmaksi omalta lähialueeltaan.⁷⁷

⁷⁴ Saarnivaara 2008, s. 310-314.

⁷⁵ *Helsingin Sanomat* 21.7.2013, ”Israelin Netanjahu: Rauhanneuvottelut elintärkeitä” [<http://www.hs.fi/ulkomaat/Israelin+Netanjahu+Rauhanneuvottelut+elintarkeit%C3%A4%20a1374370359446>] Luettu 21.7.2013.

⁷⁶ The Military Balance 2013, s. 363.

⁷⁷ The Military Balance 2013, s. 363; Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 290-291.

Miten Suomen ja Israelin uhkakuvat eroavat toisistaan? Sekä Suomessa että Israelissa uhakuva, jonka pohjalta asevoimien resurssit mitoitetaan, on edelleen laajamittainen sota. Vaikka Suomessa lähiympäristön turvallisuustilannetta pidetään tällä hetkellä verrattain hyvänä, niin suomalaisessa päätöksenteossa on kuitenkin päädytty mitoittamaan sotilaallinen suorituskyky tämän uhkakuvan pohjalta.

Israelin solmimat rauhansopimukset ovat osaltaan varmasti vähentäneet laajamittaisen sodan uhkaa, mutta Israelin kaltaisessa tilanteessa oleva maa ei ainakaan nähtävissä olevalla tilanteen kehityksellä voi sulkea uhkaa pois. Iranin ydinohjelman aiheuttama uhka on merkittävä ero Suomen ja Israelin välillä. On vaikea nähdä tilannetta, jossa Suomea vastaan käytettäisiin ydinasetta ainakaan laajemmassa mittakaavassa. Samoin Israelin kokema terrorin uhka sekä Palestiinan että Libanonin suunnista on merkittävä ero uhkakuvissa.

3.2 Puolustusvoimien tehtävät Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään Suomen ja Israelin puolustusvoimien laissa määritettyjä tehtäviä ja vertaillaan niiden merkitystä puolustusvoimien ja valtion kannalta kylmän sodan jälkeisessä länsimaisessa viitekehyksessä.

Suomi

Suomen puolustusvoimien lakisääteiset tehtävät ovat:

1. *Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluu:*
 - a) *maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen*
 - b) *kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen*
 - c) *sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen*

2. *muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluu:*
 - a) *virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi*
 - b) *pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja*
 - c) *osallistuminen avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman johdosta; sekä*
3. *osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan.*⁷⁸

Laki puolustusvoimista astui voimaan 1. tammikuuta 2008 ja korvasi 31. toukokuuta 1974 puolustusvoimista annetun lain, jossa tehtäviksi määritettiin:

1. *huolehtia valtakunnan maa- ja vesialueen sekä ilmatilan valvonnasta yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa*
2. *turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus tarvittaessa voimakeinoja käyttäen*
3. *puolustaa valtakuntaa ja sen oikeusjärjestystä sekä kansan elinmahdollisuuksia ja perusoikeuksia*
4. *huolehtia valtakunnan sotilaallisen puolustusvalmiuden ylläpidosta ja kehittämisestä*
5. *antaa sotilaskoulutusta*
 - a) *tukea vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta siten kuin siitä asetuksella säädetään taikka puolustusministeriön tai asian laadun mukaan pääesikunnan päätöksellä määrätään sekä muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohottavaa toimintaa*
6. *antaa tarvittaessa virka-apua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseen sekä terrorismirikosten estämiseen ja keskeyttämiseen niin kuin siitä on erikseen säädetty*
 - a) *osallistua pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, henkilövoimavaroja ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se onnettomuuden laajuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen; pelastustoimintaan osallistuminen ei saa vaarantaa puolustusvoimien maanpuolustustehtävien suorittamista*

⁷⁸ Laki puolustusvoimista 11.5.2007/551. 1 luku, 2 §.

7. *osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan siten kuin siitä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa säädetään*
- a) *osaltaan huolehtia hallinnonalan kansainvälisestä toiminnasta siten kuin siitä tarvittaessa puolustusministeriön asetuksella säädetään*
8. *suorittaa muut sille laissa määrätyt tehtävät.*⁷⁹

Puolustusvoimien tehtävien supistuminen kahdeksasta kolmeen 1970-luvulta 2000-luvulle tullessa voidaan nähdä enemmän tehtävien uudelleen ryhmittelynä ja selkeyttämisenä kuin radikaaleina muutoksina perusperiaatteisiin. Voimassa olevassa laissa korostuu edelleen hyvin vahvasti Suomen sotilaallinen puolustaminen sekä koko maan ja kansalaisten turvaaminen ulkoista uhkaa vastaan. Suomen sotilaallisen puolustamisen esiintyminen tehtävälistalla ensimmäisenä ja vielä painottaen tehtävän toteuttamista omalla alueella, ilmentää edelleen Suomen länsimaisesta kehityksestä poikkeavaa ajattelutapaa puolustuksen ja oman turvallisuuden toteuttamisperiaatteista.

Vaikka Suomi edistää omaa turvallisuuttaan aktiivisella ulkopolitiikalla ja osallistumisella kansainväliseen yhteistoimintaan myös sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin, niin tehtäviä tulkitsemalla on kuitenkin nähtävissä Suomen esimerkiksi muista pohjoismaista poikkeava puolustuspoliittinen päätöksenteko. Huolimatta siitä, että useissa yhteyksissä todetaan puolustusvoimilla olevan kolme päätehtävää ja Suomen sotilaallinen puolustaminen on vain listalla ensimmäisenä, niin resurssien jaosta tehtävien välillä voi tehdä johtopäätökset tehtävien tärkeysjärjestyksestä. Lisäksi muihin tehtäviin tarvittava suorituskkyky tuotetaan Suomen sotilaalliseen puolustamiseen tarvittavilla kyvyillä.

⁷⁹ Laki puolustusvoimista 31.5.1974/402, 2 §.

Israel

Israelin puolustusvoimien tehtävinä on:

- *puolustaa valtion olemassa oloa*
- *turvata alueellinen koskemattomuus*
- *turvata valtion itsemääräämisoikeus*
- *suojella kansalaisia ja*
- *taistella terrorismia vastaan.*⁸⁰

Israelilaisessa ajattelussa ja puolustusvoimien toiminnassa korostuu, että:

- *Israelilla ei ole varaa hävitä yhtään sotaa*
- *Israel on strategisella tasolla puolustuksellinen. Sillä ei ole alueellisia vaatimuksia.*
- *Israel pyrkii välttämään sotaa poliittisin keinoin ja ennaltaehkäisevällä pelotteella.*
- *Israel pyrkii välttämään kriisien laajentumisen.*
- *Israel pyrkii päättämään syntyneet kriisit ja sodat nopeasti ja päättäväisesti.*
- *Israel taistelee terrorismia vastaan.*
- *Israelilla on erittäin alhainen tappioiden sietokyky.*⁸¹

Israelin puolustusvoimien tehtävissä on selkeästi nähtävissä edelleen maan sotaista menneisyys ja sijainti turvallisuustilanteeltaan epävakaalla alueella. Luettelossa ensimmäisenä oleva valtion olemassa olon puolustaminen kertoo edelleen maan syntymisestä sodan keskellä ja taistelusta säännöllisesti ulkoista uhkaa vastaan koko maan itsenäisyyden ajan. Alueellisen koskemattomuuden, itsemääräämisoikeuden sekä kansalaisten suojaaminen ja turvaaminen ovat luonnollisesti asioita, joita itsenäisen valtion asevoimilta odotetaan kaikissa tilanteissa, mutta olemassa olen puolustaminen antaa erittäin vahvan viestin maan turvallisuustilanteesta sekä poliittisen johdon ja kansalaisten ajattelutavasta. Taistelu terrorismia vastaan kuvastaa sitä sodan ja taistelun kuvan muutosta, minkä asettamien vaatimusten mukaisesti Israelin puolustusvoimien on kyettävä toimimaan.

⁸⁰ *Israelin puolustusvoimien verkkosivut a* [<http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx>] Luettu 20.7.2013.

⁸¹ *Israelin puolustusvoimien verkkosivut a* [<http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx>] Luettu 20.7.2013.

Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtävät eroavat toisistaan? Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtävät ovat varsin eri tavalla esitetyt, mutta tehtäviä analysoimalla on löydettävissä paljon yhteneväisyyksiä. Tehtävissä korostuu oman alueen ja kansalaisten puolustaminen sekä valtion poliittisen johdon toimintamahdollisuuksien säilyttäminen. Molempia maita puolustetaan omalla toiminta-alueella ja puolustamisesta vastataan itse.

Israelin tehtävissä korostuu voimakkaammin taistelu olemassa olost ja valtiollisesta itsenäisyydestä. Korostus johtuu luonnollisesti Israelin varsin herkästä turvallisuustilanteesta, mutta toisaalta se voidaan myös tulkita valtion johdon pyrkimyksenä säilyttää edelleen kansalaisten käsitys puolustusvoimien vahvasta asemasta yhteiskunnassa ja asevelvollisuusjärjestelmän oikeutuksesta myös tulevaisuudessa. Toisaalta Suomenkin puolustusvoimien tehtävien toteuttaminen itsenäisesti olisi hyvin vaikea järjestää nykyisellä rahoituskehyksellä mitenkään muuten kuin hankkimalla puolustusvoimien tarvitsema henkilöstö laissa määritetyn miehiä koskevan velvollisuuden perusteella.

Terrorismin vastainen taistelu on Israelin puolustusvoimien tehtävissä huomattavasti eksplisiittisemmin ilmaistu kuin Suomessa. Vaikka Israelin puolustusvoimat on edelleen mitoitettu konventionaaliseen sotaan, niin esimerkiksi Hizbollahin ja Hamasin aiheuttama uhka on muokannut Israelin puolustusvoimien tehtäviä. Israelin puolustusvoimilla on käytössään hyvin koulutettuja terrorismin vastaiseen toimintaan kykeneviä joukkoja. Joukot on koulutettu soluttautumaan vihollisalueelle ja paikantamaan sekä osoittamaan maalit korkeassa valmiudessa oleville vaikutukseen kykeneville yksiköille.⁸² Suomen puolustusvoimien tehtävissä terrorismin vastainen tehtävä on mainittu vain virka-apun antamisena muille viranomaisille.

Israelin puolustusvoimien tehtävissä ei ole auki kirjoitettuna avun antoa muille viranomaisille. Suomessa puolustusvoimat antavat virka-apua muille viranomaisille noin 400–500 kertaa vuodessa. Tehtäväkenttä pitää sisällään tavanomaisia tehtäviä kuten puolustusvoimien materiaalin ja henkilöstön antamista poliisin tai pelastuslaitoksen käyttöön sekä tavanomaisesta poikkeavia vaativampia tehtäviä, jolloin henkilöstön osalta voidaan käyttää vain palveluksessa olevaa henkilöstöä. Myöskään osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ei ole nähtävissä Israelin puolustusvoimien tehtävissä. Tosin Suomen osalta rauhanturva- tai kriisinhallintatehtävissä palvelevien osuus on merkittävästi vähentynyt viime vuosina.

⁸² Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s.301.

Jos Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtäviä tarkastellaan luvussa kaksi esitettyjen uhkakuvan rakentumisen perustekijöiden kautta, niin sekä Suomessa että Israelissa poliittisessa päätöksenteossa määritetty suojeltava kohde puolustusvoimien tehtävien näkökulmasta on valtion turvallisuus ulkoista uhkaa vastaan. Molemmissa maissa painottuu koko maan ja kaikkien kansalaisten turvaaminen tarvittaessa sotilaallista voimaa käyttäen.

3.3 Puolustusvoimien toimintaperiaatteet Suomessa Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään Suomen ja Israelin puolustusvoimien toimintaperiaatteita sekä rauhan että sodan ajan vaatimusten mukaisesti. Toimintaperiaatteilla tarkoitetaan sitä tapaa miten puolustusvoimia käytetään yhtäältä ennaltaehkäisevästi eli ulkopuolisen uhkaajan kynnys vaikuttaa maata kohtaan nostetaan mahdollisimman korkeaksi ja toisaalta puolustusvoimien käyttöä sodan tai alempiasteisen kriisin aikana.

Suomi

Suomen puolustusvoimien toiminnassa painottuu rauhan aikana koulutus- ja harjoitustoiminta sekä kyky alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen. Suomen lainsäädäntö ei mahdollista varusmiesten käyttämistä sotilaallista voimankäyttöä edellyttävissä tilanteissa. Ulkopuolisten arvioimaa puolustuskykyä luodaan ja ylläpidetään sotilaallisessa mielessä muun muassa tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmällä, alueellisen koskemattomuuden valvonnalla ja turvaamisella, joustavalla valmiudensäätelyjärjestelmällä ja liikekannallepanokyvyllä, joukkojen koulutus- ja harjoitustoiminnalla sekä joukkojen varustamisella ajanmukaisella ja uhkakuvien mukaisella sotamateriaalilla.⁸³

Liittoutumattomana maana Suomi pitää yllä toistaiseksi kaikkia suorituskyvyn osa-alueita. Puolustusvoimien rauhan ajan vahvuus koostuu pienestä määrästä ammattisotilaita sekä palvelukseen astuvasta varusmiesikäluokasta, joten toiminnassa korostuu riittävän ennakkovaroituksen saaminen sekä tiedustelu- ja valvontajärjestelmän tuottama kattava tilannekuva, jolla luodaan toimintaympäristötietoisuus.⁸⁴

⁸³ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 98–102.

⁸⁴ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 98–102.

Sotilaallista painostusta hallitaan puolustusvoimien palkatulla henkilöstöllä ja nopeimmin perustettavilla joukoilla, joilla pyritään nostamaan kynnystä hyökätä Suomeen ja tarvittaessa aloitetaan sotilaallisen voimankäyttö. Joustavalla valmiudensääteilyjärjestelmällä puolustusvoimien valmiutta ja vahvuutta voidaan tarvittaessa kasvattaa perustamalla reservissä olevia joukkoja vallitsevan tilanteen mukaisesti.⁸⁵

Kriisin tai sodan aikana puolustusvoimilla luodaan kyky torjua hyökkäys. Tärkeät kohteet ja alueet suojataan, viholliselle tuotetaan tappioita koko taistelualueella ja suorituskkyisimmillä joukoilla pyritään luomaan ajallinen ja paikallinen ylivoima, jolla ratkaistaan taistelut. Kauko-vaikutteisilla asejärjestelmillä kuten esimerkiksi maavoimien raskailta raketinheittimillä ja ilmavoimille hankittavalla ilmasta maahan kyvyllä on mahdollisuus tukea operaatioita myös vaikuttamalla vihollisen syvyyteen.⁸⁶

Käynnissä oleva puolustusvoimauudistus tähtää puolustusvoimien kustannusrakenteen tasapainottamiseen ja yhtenä keskeisenä tavoitteena on, että toiminnot keskitetään ydintoimintaan eli sotilaallisen suorituskyyvyn tuottamiseen. Asevelvollisten osalta tämä tarkoittaa sitä, varusmiesten koulutus- ja harjoitustoimintaa kehitetään, maastovuorokaudet palautetaan aikaisemmalle tasolle, kouluttajien määrää lisätään ja lyhyt palvelusaika käytetään mahdollisimman tehokkaasti hyväksi. Koulutuksen tehoa lisää myös se, että pääosa varusmiesten palvelusajasta kyetään käyttämään harjoitteluun, koska heillä ei ole esimerkiksi operatiivisia velvoitteita. Myös puolustusvoimissa tehdyt ulkoistamiset ja rakennemuutokset ovat osaltaan vähentäneet varusmiesten sitoutumista varuskunnallisiin tukitehtäviin. Myös reserviläisten harjoitustoiminta pyritään palauttamaan sille tasolle, että joukkojen suorituskky kyetään ylläpitämään niiden sodan ajan ensimmäisen tehtävän edellyttämällä tasolla.

Sisäisestä turvallisuudesta vastaa Suomessa muut turvallisuusviranomaiset kuten poliisi ja rajavartiolaitos, joille puolustusvoimat antaa tarvittaessa virka-apua. Varusmiesten ja reserviläisten käyttö virka-aputehtävissä on hyvin rajoitettua, käsittäen lähinnä esimerkiksi etsintä- ja liikenteenohjaustehtäviä.⁸⁷

⁸⁵ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 98–102.

⁸⁶ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 98–102.

⁸⁷ Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 2012, s. 102.

Puolustushaaroilla on Suomessa toisistaan poikkeavat roolit. Maavoimat on rauhana aikana pitkälti koulutusorganisaatio. Ammattisotilaat vastaavat operatiivisten suunnitelmien laatimisesta ja ylläpidosta, hallinnollisista tehtävistä sekä asevelvollisten koulutuksen suunnittelusta ja toimeenpanosta. Maavoimien näkyvin tuote on rauhan aikana suorituskykyisten joukkojen tuottaminen. Maavoimilla ei ole alueellisen koskemattomuuden valvontatehtävää, koska rajavartiolaitos vastaa Suomessa maanrajan valvomisesta.

Maavoimien sodan ajan suorituskyky perustuu reservissä olevien joukkojen liikekannallepanoon. Rauhan ajan valmius on erittäin matala. Uhkakuvien mukainen strateginen isku voi kuitenkin alkaa ilman ennakkovaroitusta. Tämä aiheuttaa maavoimille merkittävän haasteen, koska ammattisotilaiden määrä on erittäin rajallinen ja reserviläisistä muodostettavat sodan ajan joukot haavoittuvimmillaan niitä perustettaessa.⁸⁸

Vaikka meri- ja ilmavoimien sodan ajan suorituskyky perustuu reservistä perustettaviin joukkoihin, on niillä jo rauhan aikana velvoite pitää yllä jatkuvaa kykyä alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen. Rauhan ajan valmiudella kyetään aloittamaan strategisen iskun torjunta, mutta esimerkiksi ilmavoimien sodan aikaisen tukikohtaverkoston perustaminen, ylläpito ja suojaaminen edellyttävät joukkojen perustamista.

Israel

Israelilla on sanottu olevan oman alueensa merkittävimmät asevoimat. Rauhan ajan vahvuudella kyetään valvomaan ja ylläpitämään turvallisuustilannetta tarvittaessa myös sotilaallista voimaa käyttäen. Kriisiaikana vahvuutta voidaan tarvittaessa kasvattaa nopeasti merkittävästi. Vaikka Israelin ja sen puolustusvoimien toimintaperiaatteisiin kuuluu strategisella tasolla puolustuksellisuus, niin taktisella tasolla korostuu puolustusvoimien hyökkäyksellinen toiminta. Keinovalikoimaan kuuluu myös ennaltaehkäisevä isku vihollisen kohteisiin. Israelilla on tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän lisäksi jatkuvassa valmiudessa myös ohjuspuolustusjärjestelmät.⁸⁹

⁸⁸ Forss & Kiianlinna & Inkinen & Hult 2011, s. 46.

⁸⁹ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 290-293.

Israelin puolustusvoimien sotilastiedustelun arvioiden mukaan vuoden 2012 tammikuussa Israelin vastustajilla oli noin 200 000 rakettia ja ohjusta suunnattuna Israelia kohti. Koko Israelin alueen puolustamiseen ohjuspuolustusjärjestelmien suorituskky ei kuitenkaan ole riittävä ja kriisin tai sodan aikana Israelin puolustusvoimat joutuu tekemään valintoja suojattavien kohteiden välillä. Vaakakupissa ovat tällöin esimerkiksi ilmavoimien tukikohdat, siviiliväestö ja energianjakelu.⁹⁰

Israelin puolustusvoimat on harjoitellut ja kehittänyt toimintatapojaan raketti- ja ohjusiskuja vastaan. Arvioiden mukaan puolustusvoimilla on kky tunkeutua nopeasti vihollisen maaperälle ja estää uudet iskut. On myös sanottu, että mikäli iskut kohdistuvat Israelin siviilikohteisiin, niin poliittisella johdolla on valmius päättää myös kostoiskuista vihollisen siviilikohteisiin.⁹¹

Israelin maavoimien suorituskky perustuu sen korkeaan mekanisoinnin asteeseen ja henkilöstön hyvään koulutustasoon. Maavoimien rauhan ajan vahvuudesta pääosa on varusmiespalvelusta suorittavia asevelvollisia. Reservissä olevat asevelvolliset voidaan kutsua vuosittain kuukauden mittaiseen operatiiviseen palvelukseen tai harjoituksiin. Kriisin aikana vahvuutta voidaan kasvattaa välittömästi kutsumalla reserviläiset palvelukseen. Resurssipulasta johtuen on tosin arvioitu, että reserviläiset kutsutaan harjoituksiin vain kerran kolmessa vuodessa. Israelissa varusmiehiä voidaan käyttää myös operatiivisiin tehtäviin. Palvelusajan rytmitys on perinteisesti ollut puolet koulutusta ja puolet operatiivisia tehtäviä. Levottomuudet alueella ovat kuitenkin johtaneet siihen, että varusmiehet palvelevat pääosan kolmen vuoden varusmiespalveluksestaan operatiivisissa tehtävissä. Suuri määrä operatiivisia tehtäviä, lähinnä partiointitehtäviä, on kuitenkin johtanut siihen, että varusmiesten koulutustaso on laskenut. Israelilla oli merkittäviä vaikeuksia vuonna 2006 käydyssä Libanonin sodassa käyttää maavoimien joukkoja koordinoitusti ja tehokkaasti. Varusmiesten koulutusta on pyritty tehostamaan, mutta vielä vuoden 2009 arvioiden mukaan koulutustaso ei ollut riittävä taistelukentän vaatimuksiin.⁹²

⁹⁰ The Military Balance 2013, s. 364-365.

⁹¹ The Military Balance 2013, s. 364-365.

⁹² Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 296-304.

Vaikka varusmiehiä käytetään operatiivisiin tehtäviin pääosa heidän palvelusajastaan, niin kriittisempien arvioiden mukaan varsinaisiin taistelutehtäviin heistä osallistuu hyvin pieni osa. Pääosa varusmiehistä palvelee varuskunnallisissa tuki- ja hallintotehtävissä kaukana etulinjasta.⁹³

Varusmiespalvelusta suorittavien miesten ja naisten asema eroaa toisistaan myös merkittävästi. Naisia vapautetaan palveluksesta eri syistä johtuen huomattavasti enemmän kuin miehiä. Valtaosa heistä palvelee varuskunnissa lähellä kotiaan, josta heillä on mahdollisuus mennä yöksi kotiin, kun valtaosa miehistä palvelee varuskunnissa, joissa myös yövytään. Naisten käyttö taistelutehtävissä on myös hyvin rajoitettua, millä on katsottu olevan palvelusmotivaatiota heikentävä vaikutus. Monet naisista eivät koe suorittavansa sellaista palvelusta kuin he olivat etukäteen kuvitelleet.⁹⁴

Israelin merivoimien rauhan vahvuudesta pääosa on ammattisotilaita. Tarvittaessa vahvuus voidaan kaksinkertaistaa kutsumalla reservissä olevat asevelvolliset palvelukseen. Merivoimat pitävät yllä korkeaa valmiutta niin rauhan kuin sodankin aikana. Merivoimat on koulutettu ja varustettu sekä konventionaaliseen sotaan, matalamman intensiteetin operaatioihin että merellisessä ympäristössä tapahtuviin rajavalvonnan tehtäviin. Merivoimien merkitystä korostaa, että Israelin talous on riippuvainen kauppamerenkulusta. Merivoimat turvaavat niin rauhan kuin sodan aikana Israelin tarvitsemat merikuljetukset. Merivoimien tehtäväkenttään kuuluu alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen. Aluetta valvotaan sekä aluskalustolla että teknisillä valvontalaitteilla. Merivoimat estävät meritse suunnattavat hyökkäykset Israelia vastaan. Keskeisessä roolissa on myös aseiden ja asejärjestelmien salakuljetuksen estäminen esimerkiksi Hamasille. Vaikka merivoimat on Israelissa perinteisesti ollut puolustushaara, joka on resurssien jaossa tärkeysjärjestyksessä viimeisenä, on merivoimia kehitetty viime aikoina. Etenkin Iranin aiheuttama uhka on ohjannut merivoimia kehittämään suorituskykyä, jossa aluksien asejärjestelmillä kyetään kauaskantoiseen vaikutukseen.⁹⁵

Merivoimien maine muiden puolustushaarojen silmissä tosin kärsi vuoden 2006 Libanonin sodassa, kun Hizbollah kykeni suorittamaan ohjusiskun merivoimien lippulaivaa vastaan. Joi-

⁹³ Arad 2010, s. 3.

⁹⁴ Hauser 2013, s. 59-61.

⁹⁵ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 321-322.

denkin arvioiden mukaan vuonna 2007 käytiin keskustelua merivoimien tehtävien painottamisesta enemmän rajavalvonnan tehtäviin kuin kauaskantoiseen suorituskykyyn.⁹⁶

Israelin ilmavoimien lentotoimintaan osallistuvasta rauhan ajan vahvuudesta pääosa on ammattisotilaita. Varusmiehet palvelevat pääosin ilmavoimiin kuuluvissa ilmatorjuntajoukoissa. Ilmavoimien vahvuutta voidaan sodan aikana kasvattaa reservistä. Israelilla on erittäin korkeat vaatimukset reservissä oleville lentäjille. Heidän on pidettävä lentokelpoisuuttaan yllä kausittaisilla lentotunneilla. Israelin ilmavoimia on luonnehdittu olevan oman alueensa tehokkaimmaksi ilma-aseeksi. Sen on sanottu olevan myös yksi maailman suorituskykyisimmistä ilmavoimista. Tehtäviin kuuluu alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen. Ilmavoimat on varustettu ja koulutettu sekä konventionaaliseen sotaan että toimintaan epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa vastaan. Ilmavoimat pitää yllä erittäin korkeaa valmiutta.⁹⁷

Vuonna 2006 käydyssä Libanonin sodassa ilmavoimilla oli haasteita operoida yhdessä maavoimien kanssa. Välittömästi aloitetut korjaustoimenpiteet näkyivät jo vuosina 2008–2009, jolloin ilmavoimat kykeni vaikuttamaan nopeasti ja tehokkaasti maavoimien maalinosoituksen perusteella Palestiinan alueella toimivia järjestöjä vastaan. Ilmavoimilla on keskeinen rooli Israelin puolustusvoimien muiden maiden arvioimassa pelotevaikutuksessa. Sillä on tehokas kyky vaikuttaa ilmasta ilmaan ja ilmasta maahan. Mikäli arviot siitä, että Israelilla on hallussaan ydinaseita pitävät paikkansa, niin ilmavoimien kalustolla on mahdollista vaikuttaa haluttuun kohteeseen.⁹⁸

Ilmavoimat kehittää jatkuvasti kykyään vaikuttaa epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa vastaan. Tehokas tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmä yhdistettynä ilmavoimien kineettiseen vaikuttamiseen antaa mahdollisuuden eliminoida esimerkiksi Israelin terroristijärjestöinä pitävien organisaatioiden johtohahmoja. Ilmavoimat toimii myös tiiviissä yhteistyössä Israelin tiedustelupalvelun ja erikoisjoukkojen kanssa maalien paikantamiseksi.⁹⁹

⁹⁶ Cordesman 2008, s. 126.

⁹⁷ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 309-311.

⁹⁸ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 309-311.

⁹⁹ Cordesman 2008, s. 117.

Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien toimintaperiaatteet eroavat toisistaan? Jos asiaa tarkastellaan ensin yhdistävien tekijöiden kautta, niin molemmilla mailla korostuu poliittisella päätöksentekotasolla puolustuksellinen rooli ainakin julkisten asiakirjojen perusteella. Tosin Israelin tapauksessa puolustuksellisuudella on nähtävissä hyvin erilainen rooli kuin Suomessa. Israelin tapauksessa puolustuksellisuus pitää sisällään myös aktiivista vaikuttamista uhkaan niin maan rajojen sisä- kuin ulkopuolella myös sotaa alempiasteisten kriisien aikana.

Sekä Suomessa että Israelissa puolustusvoimien toiminnalla puolustetaan tarvittaessa koko maata ja kansalaisia ulkoista uhkaa vastaan. Molemmilla mailla on käytettävissään kaikki puolustusvoimien suorituskyvyn eri osa-alueet. Riittävän ennakkovaroituksen saaminen sekä tiedustelu- ja valvontajärjestelmän tuottama tilannekuva korostuu, jotta reservissä olevat joukot kyetään perustamaan ajoissa.

Rauhan aikaisella puolustusvoimien toiminnalla pyritään nostamaan kynnys hyökätä maahan niin korkeaksi, että mahdollinen vihollinen luopuu aikeistaan. Yhdistävänä tekijänä on myös meri- ja ilmavoimien rauhan aikainen jatkuva valmius alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja turvaamistehtäviin. Molemmat maat ovat riippuvaisia kauppamerenkulusta, mistä syystä merikuljetusten turvaaminen painottuu kaikissa tilanteissa.

Jos toimintaperiaatteita tarkastellaan aiemmin määritetyn uhkakuvan rakentumisen perustekijän: miten suojellaan? kautta, niin ehkä merkittävin ero puolustusvoimien käytössä tulee ilmi Israelin julkilausumasta puolustusvoimien hyökkäyksellisestä ja ennaltaehkäisevästä käytöstä tilanteen niin vaatiessa. On hyvin vaikea kuvitella, että Suomen puolustusvoimat toimisi ennaltaehkäisevästi maata uhkaavaa vastustajaa kohtaan. Suomessa puolustusvoimien toiminta perustuu sodankin aikana siihen, että Suomen suorittamaa ensi-iskua ei voi pitää kovin todennäköisenä. Israelin puolustusvoimilla toiminta perustuu taas siihen, että suorituskykyisillä joukoilla ja järjestelmillä pyritään mahdollisimman nopeaan ratkaisuun ja tarvittaessa Israel on valmis ja halukas myös iskemään itse ensin poistaakseen uhkan ennen kuin omia tappioita on ehtinyt syntyä.

Israelin epävakaa turvallisuustilanne ja uhkakuvat ovat ohjanneet sen luomaan puolustusvoimilleen sellaisen suorituskyvyn, että maa kykenee hyökkäykselliseen toimintaan ja konfliktien nopeaan ratkaisemiseen. Israelin puolustusvoimien kehittämisessä on painottunut hyökkäyksellisten suorituskykyjen luominen niin koulutuksen osalta kuin materiaalihankintojenkin osalta.

Israel pyrkii siirtämään taistelun nopeasti pois omalta alueeltaan ja päättämään sen nopeasti. Israelin puolustusvoimia käytetään myös aktiivisesti epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa ja heidän terroristeina pitämiä järjestöjä vastaan. Tähän sinänsä luonnolliseen tilanteen kehitykseen ei Suomessa ole onneksi vielä tarvinnut käyttää puolustusvoimien suorituskykyä aktiivisen vaikuttamisen osalta.

Vaikka Israel onkin kyennyt ylivoimaisella suorituskyvyllään vaikuttamaan tehokkaasti terroristijärjestöihin hetkellisesti, on seurauksena ollut kuitenkin myös negatiivisia vaikutuksia vallitsevalle turvallisuustilanteelle. Israelin aiheuttamat siviilitappiot esimerkiksi vuoden 2006 Libanonin sodan aikana lisäsivät osaltaan jännitettä alueella ja pakottivat puolustusvoimat kehittämään toimintatapojaan tilanteiden ratkaisemiseksi.

Rauhan ajan toiminnassa Israelin puolustusvoimien korostuu myös sisäisen turvallisuuden tehtävät toisin kuin Suomessa. Lainsäädäntö mahdollistaa Israelissa myös varusmiesten ja reserviläisten käytön operatiivisiin tehtäviin rauhan aikana. Operatiivisten tehtävien suorittamisen riittävän koulutuksen jälkeen voisi kuvitella parantavan merkittävästi henkilöstön osaamista ja joukon suorituskykyä, mutta havaintojen mukaan tällä on ollut kuitenkin negatiivinen vaikutus asevelvollisten osaamistasoon. Pääosa palvelusajasta on kulunut operatiivisissa tehtävissä esimerkiksi pienillä osastoilla toteutetuissa partiointitehtävissä.

Israelin ainutlaatuisen pitkä pakollinen palvelusaika ei olekaan tuottanut sitä osaamista ja suorituskykyä puolustusvoimien tarpeisiin kuin voisi kuvitella. Suomessa tiukat rajoitukset varusmiesten ja reserviläisten käytöstä antavat mahdollisuuden täysipainoiseen suorituskyvyn kehittämiseen koko lyhyen palveluksen ajan.

Havaintojen perusteella Israelissa tulee myös erittäin selvästi esiin miesten ja naisten eriarvoisen asema palvelusaikana, vaikka puolustusvoimia on pidetty kansaa yhdistävänä ja eriarvoisuutta vähentävänä instituutiona. Vaikka Suomessa pakollinen asevelvollisuus koskettaakin vain miehiä, niin vapaaehtoisen palveluksen suorittavilla on kuitenkin mahdollisuus palvella miesten kanssa tasavertaisessa asemassa.

4 SUORITUSKYVYN KEHITTÄMINEN SUOMESSA JA ISRAELISSA

Tässä luvussa vastataan tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen: *”Miten suorituskykyä kehitetään ja ylläpidetään Suomessa ja Israelissa?”* Buzanin mukaan sotilaallinen suorituskyky on keskeinen tekijä valtioissa, joiden välillä vallitsee anarkinen tila. Valtiot tarvitsevat sotilaallista suorituskykyä sekä oman turvallisuutensa takaamiseksi että myös laajemmassa merkityksessä. Vastavuoroisesti sotilaallisen suorituskyvyn kehittäminen voi aiheuttaa valtiolle uuden turvallisuusuhan.¹⁰⁰

4.1 Resurssien vaikutus sotilaalliseen suorituskykyyn Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään asevoimien käytössä olevia resursseja Suomessa ja Israelissa. Resursseja verrataan maiden lähialueen resursseihin ja esitellään viimeaikainen kehitys. Vertailun luotettavuuden varmistamiseksi molempien maiden osalta on käytetty samaa lähdettä.

Suomi

Suomi käytti vuonna 2012 puolustusmenoihinsa 3,6 miljardia US\$. Puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 1,45 %, ¹⁰¹ joka on verrattain pieni ottaen huomioon Suomen suuren sodan ajan vahvuuden. Naapurimaihin verrattuna Suomi käyttää vähiten rahaa puolustusmenoihinsa. Kuvassa 2 on esitetty puolustusmenot Suomessa ja sen naapurimaissa.

	PUOLUSTUSMENOT, MRD US\$			OSUUS BKT:STA, %		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
SUOMI	3,6	4,0	3,6	1,5	1,51	1,45
RUOTSI	5,6	6,0	5,8	1,2	1,1	1,1
NORJA	6,4	7,2	6,9	1,6	1,5	1,4
VENÄJÄ	41,9	51,6	59,9	4,4	2,79	3,1

KUVA 2. Puolustusmenot Suomessa ja sen naapurimaissa¹⁰²

¹⁰⁰ Buzan 1991, s. 270.

¹⁰¹ The Military Balance 2013, s. 548. Summa on esitetty muodossa US\$ vertailuasetelman vuoksi. Euroina luku oli 2,82 miljardia €. Puolustusministeriön verkkosivut a [<http://defmin.fi/?s=121>] Luettu 12.7.2013.

¹⁰² The Military Balance 2013, s. 548-549.

Suomessa on käyty vilkasta keskustelua puolustusmäärärahoista helmikuussa 2012 julkistetun puolustusvoimauudistuksen tiimoilta. Puolustusvoimat joutuvat sopeuttamaan toimintansa entistä pienempiin määrärahoihin, joita vuosien 2012–2015 supistetaan noin 800 miljoonaa euroa. Puolustusvoimain komentaja kenraali Ari Puheloinen totesi syyskuussa 2012 maanpuolustuskurssin avajaisissa pitämässään puheessa, että: ”[...]Puolustusvoimauudistus etenee suunnitelmallisesti ja uudistuksella saavutetaan ne taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet, jotka sille on asetettu. [...] Puolustusvoimien sisältä ei siis voida enää säästää rahaa materiaalihankintoihin kulurakenteen muista osista. Jos kuitenkin niin jouduttaisiin tekemään tai jos budjetit jäävät vuoden 2015 tasolle (vaikkakin indekseillä korjattuna) sitä seuraavina vuosina, on sen tien päässä ennen pitkää:

- luopuminen koko maan puolustamiseen tarvittavasta puolustuskyvystä,
- puolustusvoimien tehtävien uudelleen määrittely,
- luopuminen yleisestä asevelvollisuudesta ja,
- että vuosikymmenen vaihteessa olisi tehtävä laaja reformi, puolustusuudistus, joka ei enää rajoittuisi puolustusvoimauudistukseksi, vaan koskisi kokonaisturvallisuuden muitakin alueita[...].”¹⁰³

Puhetta voidaan pitää melko rohkeana kannanottona komentajalta suomalaisessa poliittisessä keskustelussa. Luopuminen koko maan puolustamiseen tarvittavasta puolustuskyvystä ja sen auki kirjoittaminen esimerkiksi turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon tarkoittaisi todella radikaaleja muutoksia poliittisessä päätöksenteossa tehtyihin ratkaisuihin suojeltavista kohteista ja siitä miltä uhkalta niitä suojataan. Luopuminen yleisestä asevelvollisuudesta tarkoittaisi myös sitä, että puolustusvoimien tehtävät olisivat muuttuneet radikaalisti. Asevoimien kannalta asevelvollisuuteen perustuva henkilöstönhankinta on kuitenkin kustannustehokain ja edullisin menetelmä sen yhteiskunnalle aiheuttamista kustannuksista huolimatta.

¹⁰³ Puheloinen 2012, Puhe 202. maanpuolustuskurssin avajaisissa Helsingissä 10.9.2012.

Kansanedustaja Jussi Niinistö kommentoi puolustusvoimauudistusta erittäin kriittisesti blogissaan 8.2.2012 todeten muun muassa: ”[...] puolustusvoimauudistus on odotettua suuremman luokan katastrofi Suomen maanpuolustukselle. Kataisen hallitus aikoo määrätietoisesti heikentää puolustusvoimien suorituskykyä. [...] Sodan ajan reservin määrä on uudistuksen isoja kysymyksiä. Nyt se on 350 000 ja uudistuksen jälkeen 230 000. [...] Riittäkö leikattu reservi mahdolliselle hyökkääjälle pelotteeksi? [...]”¹⁰⁴

Suomen puolustusvoimien sodan ajan vahvuus vuonna 2012 oli siis noin 350 000 sotilasta. Tärkeimmistä kalustosta muutamana poimintana voidaan mainita:

- 100 taistelupanssarivaunua
- 212 rynnäköpanssarivaunua
- 678 kenttätykkiä ja
- noin 60 hävittäjää.¹⁰⁵

Sodan ajan joukkojen vahvuus on kylmän sodan päättymisen jälkeen laskenut merkittävästi Suomessa. Vielä vuosituhannen vaihteessa vahvuus oli noin 490 000 sotilasta. Vuonna 2012 se oli edellä mainittu 350 000 sotilasta ja vuoden 2015 alussa vahvuus tulee olemaan noin 230 000 sotilasta.¹⁰⁶ Myös kaluston osalta Suomi on haastavassa tilanteessa, kun merkittävä osa puolustushaarojen kalustosta tulee elinkaarensa päähän 2010- ja 2020-luvuilla.¹⁰⁷

Esimerkiksi Ruotsilla sodan ajan vahvuus vuonna 2012 oli noin 50 000 sotilasta.¹⁰⁸ Suomen sodan ajan joukkojen vahvuutta suhteessa määrärahoihin voidaan pitää melko suurena. Kyse on kuitenkin siitä, että reservissä olevien joukkojen varustuksesta on jouduttu huomattavasti tinkimään. Käynnissä olevan puolustusvoimauudistuksen yhtenä tavoitteena onkin poistaa vahvuudesta joukkoja, joille ei ole jakaa asianmukaista varustusta. Tarvittaessa sodan aikana vahvuutta voitaisiin toki kasvattaa vielä huomattavasti enemmän henkilöstön osalta, mikäli heille kyettäisiin hankkimaan tehtävän edellyttämä varustus.

¹⁰⁴ Niinistö, ”Puolustuskykyä murennetaan”, *blogikirjoitus* 8.2.2012

[<http://jussiniinisto.fi/index.php/2012/02/puolustuskyky-murennetaan/>] Luettu 15.7.2013.

¹⁰⁵ The Military Balance 2013, s. 129-130.

¹⁰⁶ Country Risk Assessments, Central Europe and the Baltic States, Issue Thirty 2012, s. 158-159.

¹⁰⁷ Country Risk Assessments, Central Europe and the Baltic States, Issue Thirty 2012, s. 161.

¹⁰⁸ The Military Balance 2013, s. 178.

Israel

Israel käyttää puolustusmenoihinsa huomattavan osan valtion budjetistaan. Vuonna 2012 Israel käytti puolustusmenoihinsa 19,4 miljardia US\$ ja oli tällä summalla sijalla 15 maailmanlaajuisessa vertailussa. Puolustusmenojen osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2012 7,85 % Israelin ollessa maailmanlaajuisessa vertailussa sijalla viisi.¹⁰⁹ Naapurimaihinsa verrattuna Israel kuluttaa puolustusmenoihinsa huomattavasti enemmän sekä rahamääräisesti että osuutena bruttokansantuotteesta. Kuvassa 3 on esitetty puolustusmenot Israelissa ja sen naapurimaissa.

	PUOLUSTUSMENOT, MRD US\$			OSUUS BKT:STA, %		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ISRAEL	15,2	18,1	19,4	6,97	7,43	7,85
EGYPTI	4,1	3,6	5,5	1,94	1,51	2,16
JORDANIA	1,4	1,7	1,8	5,4	5,8	5,6
SYRIA	2,3	ei ilmoitettu	ei ilmoitettu	3,94	ei ilmoitettu	ei ilmoitettu
LIBANON	1,2	1,2	1,2	3,2	3,1	2,9

KUVA 3. Puolustusmenot Israelissa ja sen naapurimaissa¹¹⁰

Arvioiden mukaan Israelin puolustusbudjetti tulee pysymään samansuuruisena tai hieman kasvamaan lähivuosina. Israelissa on käyty vilkasta poliittista keskustelua puolustusbudjetin suuruudesta. Keskustelua on käyty etenkin puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä. Vuonna 2009 puolustusministeri Ehud Barak arvosteli voimakkein sanankääntein aikeita leikata puolustusbudjettia todeten, että: *”järkevä ja vastuullinen poliittinen johto ei voi tukea puolustusbudjetin leikkauksia tilanteessa, jossa Iran, Hizbollah ja Hamas aiheuttavat uhkan Israelin turvallisuudelle.”* Valtiovarainministeri Roni Bar-Onin näkemyksen mukaan budjetti-leikkaukset tuli tehdä joko puolustusmenoista tai sosiaalimenoista. Barak piti väitettä järjetömänä lausuen, että: *”turvallisuuden ja hyvinvoinnin vastakkainasettelu on pettävää. Sekä hyvinvointi että koulutus ovat osa Israelin kansalaisten turvallisuutta ja valtion poliittisen johdon on löydettävä keinot rahoittaa molemmat osa-alueet samanaikaisesti.”*¹¹¹

¹⁰⁹ The Military Balance 2013, s. 41. Luvuissa ovat mukana vain maat, joista vertailukelpoinen aineisto on saatavissa. Merkittävimmät puuttuvat maat ovat Pohjois-Korea, Kuuba ja Eritrea. Luvuissa on merkittäviä eroja lähteestä riippuen. Vertaa esim. Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012.

¹¹⁰ The Military Balance 2013, s. 551. Syyrian osalta vuosien 2011 ja 2012 tietoja ei ollut käytettävissä.

¹¹¹ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 289.

Israel on valtion lyhyen itsenäisyyden aikana kyennyt luomaan itselleen oman alueensa merkittävimmän sotilaallisen voiman. Israelilla on edistyksellinen oma asetuotanto, joka kykenee tuottamaan nykyaikaisia ja moderneja asejärjestelmiä puolustushaarojen tarpeisiin. Israelin suorituskky perustuu vahvaan panssariaseeseen ja jalkaväen korkeaan mekanisointiasteeseen. Israelin ilmavoimia, ilmavalvontaa sekä tiedustelu- ja ennakkovaroitusjärjestelmää pidetään myös erittäin suorituskkyisinä. Israelilla on myös suuri reservi, joka voidaan tarvittaessa kutsua palvelukseen.¹¹² Israelilla arvioidaan olevan myös ydinasekky.¹¹³

Israelin puolustusvoimien rauhan ajan vahvuus on noin 176 500 sotilasta, joista varusmiehiä on noin 110 000. Reservissä on noin 465 000 sotilasta. Kuten aiemmin todettiin, Israelin suorituskky perustuu maavoimien korkeaan mekanisoinnin asteeseen sekä erittäin korkealaatuiseen kalustoon ja asejärjestelmiin. Muutamana poimintana tärkeimmästä kalustosta voidaan mainita:

- 480 taistelupanssarivaunua
- 1265 rynnäkköpanssarivaunua
- 530 kenttätykkä
- 3 sukellusvenettä
- 59 taistelualusta ja
- 14 hävittäjälaivuetta.¹¹⁴

Naapurimaista esimerkiksi Libanonilla rauhan ajan vahvuus on 60 000 sotilasta ja sodan ajan vahvuus on noin 290 000 sotilasta.¹¹⁵ Syyrialalla rauhan ajan vahvuus on 178 000 sotilasta ja reservistä voidaan tarvittaessa kutsua palvelukseen 314 000 sotilasta.¹¹⁶ Kun edellä mainitut luvut suhteutetaan maiden väkilukuun, joka Israelilla oli vuonna 2012 7 590 758¹¹⁷ asukasta ja Syyrialalla 22 530 746 asukasta,¹¹⁸ voidaan todeta Israelin puolustukseen käyttämien resurssien olevan erittäin merkittävät sekä rahallisesti että henkilöstön osalta.

¹¹² Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean, Issue Thirty-two 2012, s. 289.

¹¹³ The Military Balance 2013, s. 383. Arvioiden mukaan Israelilla on noin 200 ydinkärkeä.

¹¹⁴ The Military Balance 2013, s. 383.

¹¹⁵ The Military Balance 2013, s. 390.

¹¹⁶ The Military Balance 2013, s. 403.

¹¹⁷ The Military Balance 2013, s. 382.

¹¹⁸ The Military Balance 2013, s. 403.

Miten resurssit vaikuttavat sotilaalliseen suorituskykyyn Suomessa ja Israelissa? Uhkakuvien määrittelyssä Suomelta ja Israelilta löytyi yhdistävänä tekijänä asevoimien mitoittaminen laajamittaisen sodan vaatimusten mukaisesti. Israelin puolustukseen käyttämiä menoja tarkastellessa voi todeta, että Israelilla on kyky laajamittaiseen sotaan. Israel on myös toistuvasti joutunut käyttämään tätä suorituskykyään ulkoista uhkaa vastaan. Viimeaikainen painotus terrorismin vastaiseen taisteluun ei poista tätä uhkaa. Puolustusmenojen radikaalit leikkaukset voisivat Israelin tapauksessa myös johtaa siihen, että laajamittaisen sodan uhka kasvaisi merkittävästi, koska Israelia perinteisesti uhanneet maat huomaisivat tilanteensa tulleen. Vaikka Suomen painotus onkin viime vuoden ollut strategisen iskun ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa, niin suorituskyvyn ylläpitäminen alueiden valtaamiseen tähtäävän hyökkäyksen torjumiseen tarkoittaa valmiutta laajamittaiseen sodan käyntiin. Suomen puolustukseen käyttämiä menoja tarkastellessa voi havaita epäkohdan resurssien ja uhkakuvien sekä puolustusvoimien tehtävien välillä. Esimerkiksi Ruotsi käyttää puolustukseensa huomattavasti enemmän rahaa, vaikka sodan ajan vahvuus ja sen myötä myös uhkakuvat ovat hyvin erilaiset kuin Suomella. Mikäli Suomen poliittisessa päätöksenteossa tehtävät ratkaisut asevoimien rahoituksesta jatkuvat edelleen samansuuntaisina kuin tällä hetkellä, niin edessä tulee ennemmin tai myöhemmin olemaan kenraali Puheloisen mainitsema erittäin laaja puolustusuudistus. Uudistus tulisi muuttamaan niitä perusperiaatteita todella radikaalisti, mihin Suomi on nojautunut koko itsenäisyytensä ajan.

4.2 Suorituskyvyn kehittäminen Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään viimeaikaista ja käynnissä olevaa sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä Suomessa ja Israelissa. Länsimaissa suorituskyvyn kehittämisessä on viime aikoina panostettu määrän asemesta laatuun ja kustannustehokkaaseen vaikuttamiseen halutussa kohteessa. Joukot ovat entistä pienempiä, mutta niiden suorituskykyä on pyritty kehittämään teknologian kehittymisen myötä varustamalla joukot entistä suorituskykyisemmällä materiaalilla ja asejärjestelmillä.

Suomi

Suomen puolustusvoimissa on tällä hetkellä käynnissä erittäin laaja asevoimien reformi tai puolustusvoimauudistus kuten asiasta Suomessa puhutaan. Puolustusvoimauudistus käynnistyi poliittisella päätöksellä 8.2.2012, kun tasavallan presidentti ja hallituksen ulko- ja turvalli-

suuspoliittinen ministerivaliokunta julkistivat linjauksensa uudistuksesta sekä antoivat jatko-suunnittelun perusteet puolustusvoimille. Uudistuksen tavoitteena on varmistaa puolustusvoimien sotilaallisen suorituskyvyn ulottuminen 2020-luvulle. Uudistuksessa sopeutetaan puolustusvoimien toiminta pieneneviin rahoituskehyksiin sekä pieneneviin ikäluokkiin.¹¹⁹

Uudistuksessa vähennetään hallintoyksiköiden määrää, lakkautetaan ja yhdistetään joukko-osastoja, lyhennetään varusmiespalveluksen kestoa kahdella viikolla ja vähennetään puolustusvoimien henkilöstön määrää. Näillä toimilla pyritään varmistamaan se, että puolustusvoimat kykenee keskittämään voimavaransa sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseen.¹²⁰

Sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä ohjataan Suomessa kehittämisohjelmilla, joissa otetaan huomioon koko suorituskyvyn elinjakso eli suorituskyvyn rakentaminen, ylläpito ja siitä luopuminen.¹²¹

Keskeinen osa suorituskyvyn kehittämistä Suomessa on joukkotuotanto,¹²² jossa palvelukseen astuva ikäluokka ja edellisestä saapumiserästä tulevat johtajat palvelevat peruskoulutuskauden¹²³ koulutuksen, valintojen ja sijoitusten jälkeen koko varusmiesaikansa yhdessä. He harjaantuvat viimeistään joukkokoulutuskaudella toimimaan kyseiselle joukolle kuuluvalla kalustolla ja muodostavat suorituskykyisen ja yhtenäisen sodan ajan joukon, joka on koulutettu heidän ensimmäiseen sodan ajan tehtäväänsä. Kertausharjoituksissa ja mahdollisessa valmiuden kohottamisessa sama yhtenäisesti koulutettu joukko lähtee suorittamaan heille annettua tehtävää.¹²⁴

Sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseksi puolustusvoimilla on tällä hetkellä käynnissä useita eri hankkeita. Maavoimilla on käynnissä mittava hanke, jossa koko maavoimien taistelutapa uudistuu. Maavoimien tulee kyetä edelleen toteuttamaan samat tehtävät kuin ennenkin, mutta käytettävissä olevia joukkoja on huomattavasti vähemmän. Muutos koskettaa niin joukkora-

¹¹⁹ Ikäluokkien ja miesten syntyvyyden pienentymisestä voidaan perustellusti olla eri mieltä. Katso *Suomen tilastokeskuksen verkkosivut* [<http://stat.fi/meta/svt/>] Luettu 13.7.2013. Suurempi ongelma on palvelukseen määrättyjen pienentyminen eri syistä johtuvista vapautuksista sekä palveluksen keskeyttävien suurentunut määrä.

¹²⁰ *Puolustusministeriön verkkosivut b* [<http://defmin.fi/hallinnonala/puolustusvoimauudistus>] Luettu 13.7.2013. Vertaa *The Military Balance 2013*, s. 129

¹²¹ Kenttäohjesääntö. Yleinen osa 2007, s. 60.

¹²² Joukkotuotanto on niiden toimenpiteiden muodostama kokonaisuus, joilla koulutetaan, harjoitetaan ja sijoitetaan sodan ajan joukkojen ja johtoportaiden henkilöstö sekä varustetaan joukot ja johtoportaat sotavarustuksella, kuljetusvälineillä, aluksilla ja ilma-aluksilla. Kenttäohjesääntö. Yleinen osa 2007, s. 98.

¹²³ Koulutuskausia ovat perus-, erikois- ja joukkokoulutuskausi.

¹²⁴ Envall 2009, s. 23-24.

kenteita, koulutusta, materiaalia kuin yksittäistä sotilastakin. Joukot jaetaan käyttötarkoituksensa mukaisesti operatiivisiin, alueellisiin ja paikallisjoukkoihin. Taistelu perustuu siihen, että aikaisemmasta ehkä hieman passiivisesta taistelusta siirrytään aktiiviseen taisteluun, missä viholliselle tuotetaan tappioita koko taistelualueella. Ajallisella ja paikallisella ylivoimalla pyritään saamaan ratkaisu aikaiseksi.¹²⁵

Haasteelliseksi maavoimien taistelutavassa saattaa muodostua henkilöstön riittävän osaamisen varmistaminen. Miehistön osalta nykyinen viiden ja puolen kuukauden mittainen palvelusaika on erittäin lyhyt suhteutettuna joukoille annettaviin vaativiin ja itsenäisiin tehtäviin. Joukkojen määrä tehtäviin suhteutettuna aiheuttaa myös merkittäviä haasteita tehtävien suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Ilmavoimissa on käynnissä erittäin merkittävä suorituskyyvyn kehittämishanke. Ilmavoimien komentaja kenraalimajuri Lauri Puranen toteaa komentajan katsauksessaan, että suorituskyyky tulee kehittymään huomattavasti, kun ilmavoimille kehitetään ilmasta maahan operointikyyky osana puolustusvoimien vaikuttamisen kehittämistä. Hanke pitää sisällään kauaskantoisia ohjuksia ja liitopommeja sekä lyhyen kantaman täsmäpommeja.¹²⁶

Sotilaallista suorituskyykyä kehitetään Suomessa myös parantamalla eri puolustushaarojen kyykyä tukea toisiaan ja operoida yhdessä. Kylmän sodan jälkeinen maailmanlaajuinen rakenne muutos asevoimissa ja siirtyminen yhä enemmän määrästä laatuun on tuonut käsitteen yhteisoperaatio myös Suomen puolustusvoimissa tarkasteluun 2000-luvulla. Käsite määriteltiin ensimmäisen kerran Kenttäohjesäännön yleisessä osassa vuonna 2007.¹²⁷ Yhteisoperaatiokyyky edellyttää eri puolustushaarojen järjestelmien sekä esimerkiksi tiedustelu-, valvonta ja johtamisjärjestelmien yhteensopivuutta siten, että eri suorituskyykyjä käyttämällä päästään haluttuun vaikutukseen.

Vänskän mukaan yhteisoperaatioilla tavoitellaan Suomessa taloudellista ja tehokasta vaikutukseen pääsemistä, mikä liittyy länsimaisessa ajattelussa korostuneeseen vaikutuskeskeisyyteen. Haasteeksi Vänskän mukaan saattaa muodostua puolustusvoimien niukat resurssit, ase-

¹²⁵ Valkeajärvi 2012, s. 9-14. Eversti Jukka Valkeajärvi on jalkaväen tarkastaja.

¹²⁶ Puranen, "Ilmavoimien komentajan katsaus",

[<http://www.puolustusvoimat.fi/fi/Ilmavoimat/Etusivu/?urile=wcm%3Apath%3A/su%20puolustusvoimat.fi/Puolustusvoimat.fi/Ilmavoimat/Etusivu/>] Luetu 15.7.2013.

¹²⁷ "Yhteisoperaatio on Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyvä Pääesikunnan johtama operaatio, jossa käytetään maa-, meri- ja ilmapuolustuksen suorituskyykyjä ja joita tuetaan puolustusvoimien yhteisillä suorituskyvyillä halutun loppuasetelman saavuttamiseksi." Kenttäohjesääntö. Yleinen osa 2007, s. 109.

velvollisten koulutustaso sekä maailmalla käytössä olevan termin ja ajattelun lainaaminen Suomeen ilman kritiikkiä ja syvällisempää pohdintaa.¹²⁸

Realismin näkökulmasta asia voidaan nähdä kahdella tapaa. Valtion ei tulisi poliittisessa päätöksenteossa leikata puolustusmäärärahoja ja heikentää asevoimien kykyä kehittää omaa sotilaallista suorituskykyään ja asevoimien uskottavuutta. Etenkään tilanteessa, missä Suomen naapurimaat käyttävät puolustusmenoihinsa huomattavasti enemmän rahaa kuin Suomi. Muun muassa Venäjän asevoimien reformissa¹²⁹ panostetaan merkittäviä summia asevoimien suorituskyvyn kehittämiseen. Toisaalta Suomen sotilaallinen suorituskyky tulee muuttumaan ja kehittymään uusien kaukovaikutteisten asejärjestelmien hankintojen myötä merkittävästi. Suomessa on ensimmäistä kertaa viime sotien jälkeen kyky myös vaikuttaa mahdollisen vastustajan syvyyteen tehokkaasti.

Israel

Israelin vuonna 2006 käymä Libanonin sota pakotti Israelin kehittämään sotilaallista suorituskykyään. Epäonnistumiset sodassa¹³⁰ johtivat vuonna 2007 käynnistettyyn Teffen 2007 ohjelmaan, jossa tavoitteiksi asetettiin kehittää ja ylläpitää:

- mekanisoitujen joukkojen, taisteluhelikoptereiden, miehittämättömien ilma-alusten ja kuljetuskoneiden operointikykyä
- ilmavoimien ilmasta maahan kykyä
- ilmavoimien kaukotoimintakykyä
- tiedustelujärjestelmää
- johtamisjärjestelmää
- merivoimien toimintakykyä
- ilmapuolustusjärjestelmää sekä maasta ammuttuja ohjuksia että raketteja vastaan ja

¹²⁸ Vänskä 2010, s. 9-16; Country Risk Assessments Central Europe and the Baltic States, Issue Thirty 2012, s. 159.

¹²⁹ The Military Balance 2013, s. 225. Venäjän asevoimien reformi käynnistyi vuonna 2008.

¹³⁰ Vuoden 2006 Libanonin sota käynnistyi, kun puolisolilaallinen Hizbollah-järjestö iski Israelin puolustusvoimien partiota vastaan Israelin ja Libanonin rajalla 12.7.2006. Iskussa kuoli kolme Israelin puolustusvoimien sotilasta ja Hizbollah sieppasi lisäksi kaksi sotilasta. Tilanne johti 34 päivää kestäneeseen sotaan, jossa muutaman tuhannen miehen vahvuinen Hizbollah-järjestö kykeni vastarintaan, vaikka Israelilla oli täysi ilmaherruus ja selkeä määrällinen ja laadullinen ylivoima vastustajaansa nähden. Keskeisenä ongelmana on nähty, että Israelilta puuttui selkeä ja syvälinen analyysi ja ymmärrys siitä, mikä välittömästi sieppauksen jälkeen alkaneen operaation päämäärä oli. Sodan päätyttyä Israelin hallitus asetti selvitysryhmän tutkimaan epäonnistumiseen johtaneita syitä. Henriksen 2012 s. 95-120.

- ampumatarvikehuoltoa.¹³¹

Teffen 2012 ohjelmaa seurasi Halamish 2017 ohjelma, jolla on pitkälti samat tavoitteet kuin edeltäjällään. Ohjelma on ollut vaikeuksissa rahoituksen osalta ja Israelissa on käyty keskustelua puolustusvoimien ja hallituksen välillä sen rahoituksesta.¹³² The Jerusalem Post lehdessä 29.7.2011 olleessa artikkelissa todettiin, että Halamish ohjelman yhtenä keskeisenä osatekijänä on Israelin puolustusvoimien tiedustelujärjestelmän kehittäminen, jossa päivitetään ja hankitaan uusia teknisiä järjestelmiä. Ilmavoimille hankitaan muun muassa lisää signaalitiedusteluun kykeneviä lentokoneita sekä miehittämättömiä ilma-aluksia. Tiedustelujärjestelmän kehittäminen nähdään kriittisenä tekijänä Israelin puolustusvoimien suorituskyvyn kehittämisessä vastaamaan tulevaisuuden konfliktien asettamia haasteita.¹³³ Ilmapuolustusjärjestelmän kehittämisen osalta keskitytään edelleen suorituskyvyn kehittämiseen ohjuskuja vastaan. Tavoitteena uudella järjestelmällä on havaita entistä varmemmin laukaistut ohjukset ja raketit sekä vähentää vääriä hälytyksiä.¹³⁴

Israel on joutunut kehittämään sotilaallista suorituskykyään myös epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa vastaan. Hamasin suorittamat itsemurhaiskut ovat osoittaneet, että laajamittaiseen sodan käyntiin suunnitellut, varustetut ja koulutetut joukot ovat uuden haasteen edessä, kun vastustaja on valmis uhraamaan oman henkensä edustamansa aatteen puolesta. Israel on yrittänyt ratkaista ongelmaa terroristeiksi epäilemiensä henkilöiden salamurhilla, kostoiskuilla ja terroristien eristämällä omista kansalaisistaan. Ongelmallisen tilanteesta tekee se, että Hamasin ja myös siviiliuhrien kärsimistä tappioista huolimatta terroristit nauttivat suurta kansan suosiota.¹³⁵ Israelin puolustusvoimien kansainvälinen maine on myös kärsinyt siviileille aiheutetuista tappioista. Tämä on pakottanut puolustusvoimat kehittämään toimintatapojaan siten, että taistelualuetta lähestytään hitaammin ja tulevasta toiminnasta annetaan varoitus etukäteen. Tämä antaa siviileille mahdollisuuden poistua alueelta.¹³⁶

¹³¹ Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean. Issue Thirty-two 2012, s. 290-292.

¹³² Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean. Issue Thirty-two 2012, s. 292.

¹³³ The Jerusalem Post 29.7.2011 [http://www.jpost.com/Defense/Army-seeking-major-intelligence-collection-boost] Luettu 13.7.2013.

¹³⁴ Israelin puolustusvoimien verkkosivut b [http://www.idf.il/1283-18094-en/Dover.aspx] Luettu 13.7.2013.

¹³⁵ Saarnivaara 2008, s. 323.

¹³⁶ Country Risk Assessments. Eastern Mediterranean. Issue Thirty-two 2012, s. 290.

Realismin näkökulmasta haasteellisen asiasta tekee se, ettei vuoden 2006 Libanonin sodassa eikä myöskään taistelussa epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa vastaan ole ollut kyse perinteisestä valtioiden välisestä sodasta, joihin Israelin puolustusvoimat on suorituskykyään vuosikymmenten aikana kehittänyt.

Miten suorituskykyä kehitetään Suomessa ja Israelissa? Länsimainen ajattelu vaikutuskeskeisyydestä ja tekniikan hyödyntämisestä näkyy molempien maiden sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisessä. Israelin huomattavasti suurempi puolustusbudjetti antaa tähän paremmat mahdollisuudet, mutta myös Suomessa kehittämisessä painottuu uusien suorituskykyjen kehittäminen niin kaluston, toimintaperiaatteiden kuin koulutuksenkin osalta. Israel on joutunut kehittämään sotilaallista suorituskykyä myös terrorismin vastaiseen toimintaan sekä ohjuspuolustusjärjestelmien kehittämiseen.

5 ASEVELVOLLISUUTTA YLLÄPITÄVÄT TEKIJÄT SUOMESSA JA ISRAELISSA

Tässä luvussa vastataan tutkimuksen kolmanteen pääkysymykseen: ”Mitkä ovat asevelvollisuutta ylläpitävät tekijät Suomessa ja Israelissa?” Yksinkertaistettuna voisi todeta, että asevelvollisuutta joko pitää tai ei pidä yllä se päätös, minkä valtion puolustuspoliittinen eliitti asiasta tekee. Päätöksen muodostumiseen vaikuttaa kuitenkin luonnollisesti moni asia. Kansalaismielipiteeseen ja sitä kautta myös päätöksentekoon vaikuttaa muun muassa valtion menneisyys, sodissa koetut voitot tai tappiot, ympäröivän yhteiskunnan kehitys ja yksilöllisyyden tai yhteisöllisyyden painottuminen. Myös maanpuolustustahdon merkitystä korostetaan etenkin suomalaisessa kontekstissa hyvin vahvasti. Sen katsotaan yhtäältä lisäävän halukkuutta suorittaa asepalvelus ja toisaalta asepalveluksen suorittamisen katsotaan lisäävän maanpuolustustahtoa.

5.1 Kulttuurin ja historian vaikutus asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa tarkastellaan, miten Suomen ja Israelin historiallinen kokemus sodista ja omasta turvallisuustilanteestaan ovat muokanneet maiden kulttuuria ja väestön suhtautumista asevelvollisuuteen. Voitoilla ja tappioilla sekä turvallisuuden tai turvattomuuden tunteella on oma vaikutuksensa niihin käsityksiin ja mielipiteisiin, mitä ihmiset mielessään luovat asevoimista ja sen järjestämisen tavoista. Kerttusen mukaan historiallisten ilmiöiden tarkastelussa halutaan nähdä pysyvyyttä. Valtioiden välillä vallitsevan anarkisen tilan avulla selitetään useita tapahtumia ja tapahtumaketjuja, vaikka itse tapahtumahetkellä muutos saattaa vaikuttaa suurelta.¹³⁷ Visurin mukaan kulttuurilliset tekijät voivat joko yhdistää tai erottaa eri väestöryhmiä. Väestön yhtenäisyys helpottaa yhteisten tavoitteiden määrittämistä. Toisaalta hyvällä poliittisella järjestelmällä ja päätöksenteolla kyetään myös yhdistämään monikulttuurinen kansa.¹³⁸

¹³⁷ Kerttunen 2010, s. 9.

¹³⁸ Visuri 1997, s. 116,118.

Suomi

Vuonna 1918 Suomessa käyty sota jakoi vasta itsenäistynyttä kansakuntaamme monin eri tavoin. Kahtiajako valkoisten ja punaisten välillä näkyi myös suhtautumisena asevelvollisuuteen. Valkoinen puoli kannatti asevelvollisuutta ja kansallista puolustusta selkeästi enemmän. Valtion johto näki kuitenkin asevelvollisuuden yhtenä keinona lisätä kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vähentää ristiriitoja osapuolten välillä.¹³⁹ Talvi- ja jatkosota testasivat kansakuntaamme, kun Suomi joutui taistelemaan lukumääräisesti ylivoimaista vastustajaa vastaan. Asevelvollisuus yhtenä kansalaisia yhdistävänä tekijänä oli yksi merkittävistä osatekijöistä, joilla Suomi onnistui saavuttamaan asetelman, missä Suomea ei miehitetty ja valtion itsenäisyys säilytettiin. Talvisodan alkaessa Suomi oli onnistunut rakentamaan ja kehittämään omaa yhteiskuntaansa siten, että valtio koettiin puolustamisen arvoiseksi. Valtion kokema ulkoinen uhka on monessa yhteydessä ollut yhteenkuuluvuutta lisäävä tekijä. Ennen talvisotaa järjestetyt harjoitukset kertoivat asevoimien ja yhteiskunnan hyvästä yhteishengestä ja uskosta yhteiseen asiaan. Vielä vuoden 1918 sodassa kahtiajakautunut kansa oli lyhyessä ajassa muuttunut isänmaalliseksi ja Suomen puolustamisen arvokkaaksi kokevaksi kansakunnaksi.¹⁴⁰

Kylmän sodan aikaa voidaan asevelvollisuuden näkökulmasta tulkita kahdella tapaa. Voimakkaat idänsuhteet ja harjoitettu ulkopoliittikka ei antanut välttämättä tilaa voimakkaalle isänmaallisuuden tunteelle ja asevelvollisuuden kannatukselle. Toisaalta sodassa saavutettu torjuntavoitto ja kansallinen yhdentyminen voidaan nähdä asevelvollisuusjärjestelmää voimakkaasti tukevinä elementteinä, millä voi kuitenkin olla rajoittava vaikutus harjoittaa politiikkaa muulla tavoin kuin mihin on totuttu ja uskottu. Suomi on kuitenkin pienenä maana joutunut maantieteellisen asemansa vuoksi aina harjoittamaan eräänlaista ”sopeutumispolitiikkaa”, jossa oma poliittinen päätöksenteko on sovitettava yhteen kansainvälisen kehityksen kanssa. Tämä antaa mahdollisuuden tehdä perustavaa laatuakin olevia poliittisia päätöksiä siitä, mikä on Suomelle paras ratkaisu vallitsevassa tilanteessa ja nähtävissä olevassa tulevaisuudessa.¹⁴¹

Sotien jälkeen puolustusvoimiin ja asevelvollisuuteen suhtauduttiin poliittisessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa ajoittain hyvinkin kriittisesti. Mieli-*pideilmastoa* muokkasi kommu-

¹³⁹ Laitinen 2005, s. 57.

¹⁴⁰ Laitinen 2005, s. 60-62.

¹⁴¹ Laitinen 2005, s. 62.

nistien paluu poliittiseen päätöksentekoon ja vasemmistoradikalismien aika 1960- ja 1970-luvuilla. Maanpuolustuksen ja asevelvollisuuden kannatusta pyrittiin lisäämään henkisen maanpuolustuksen tekemällä tutkimus- ja tiedotustoiminnalla.¹⁴²

Nokkalan mukaan suomalaista kulttuuria muokkaavia tekijöitä ovat erityislaatuinen kieli, maantieteellinen sijainti sekä harvaanasuttu maa. Maahanmuutto ja sen mukanaan tuomat alakulttuurit eivät ole merkittävästi muokanneet suomalaista yhteiskuntaa. Globalisaatiolla on kuitenkin väistämättä vaikutuksensa siihen, miten asevelvollisuudesta ja puolustusvoimista Suomessa ajatellaan. Puolustusvoimilla ja kansalaisilla on koko itsenäisyyden ajan ollut selkeä yhteys sotien ja yleisen asevelvollisuuden seurauksena. Kulttuuriin vaikuttaa myös se, että Suomi ei sodassa joutunut miehitetyksi ja puolustusvoimat kykeni jatkamaan toimintaansa heti sotien jälkeen, vaikka Pariisin rauhansopimus asettikin selkeitä rajoituksia toiminnalle. Ympäröivän yhteiskunnan ajattelussa tapahtuva muutos ja käsitys vallitsevasta rauhan tilasta tulevat kuitenkin muokkaamaan yhä enemmän myös suomalaista kulttuuria. Toisaalta Suomen maantieteellinen asema vaikuttaa merkittävästi ajatteluun, mutta sotilaallisen uhkan rakentaminen saattaa jatkossa olla entistä vaikeampaa.¹⁴³

Keskustelu asevelvollisuudesta aiheuttaa Suomessa usein tunnekuohuja ja on aiheena herkkä. Toisten mielestä se on ainut vaihtoehto kaltaisellemme maalle, joka on ainakin toistaiseksi liittoutumaton ja vastaa itse omasta puolustuksestaan. Toisille asevelvollisuus edustaa jäännettä menneisyydestä ja voitaisiin tarpeettomana poistaa seuraten länsimaista kehitystä. Historian vaikutus asevelvollisuuden jatkuvuuteen on ollut Suomessa vahva. Sitä on korostanut veteraanisukupolven tekojen kunnioittaminen ja heidän nostamisensa arvoiselleen paikalle suomalaisessa yhteiskunnassa viime aikoina. Veteraanien rivit ovat kuitenkin harventuneet merkittävästi, joten talvisodan perintö ja henki sekä sen myötä tullut isänmaallisuuden tunne ja henki tuskin kuitenkaan lisääntyvät tulevaisuudessa. Suomalainen kulttuuri on myös muutoksessa globalisoituvassa maailmassa. Tämä tulee muokkaamaan ajattelua yhteiskunnallisista asioista ja asevelvollisuuden tulevaisuudesta.

¹⁴² Laitinen 2005, s. 68.

¹⁴³ Nokkala 2005, s. 211-214.

Israel

Israelia on perustamisestaan asti kuvailtu kansakuntana aseissa. Israel on säännöllisesti joutunut taistelemaan olemassaolonsa puolesta ja joutunut käyttämään sotilaallista voimaa ulkoista uhkaa vastaan. Asevelvollisten kasvattaminen sotilaiksi on aloitettu jo koulussa, missä heihin on iskostettu viesti asepalveluksesta lakiin perustuvan pakon ohella myös kansallisena etuuteutena.¹⁴⁴

Israelin puolustusvoimia on luonnehdittu kansalaisia ja yhteiskuntaa yhdistävänä tekijänä. Asevelvollisuudella on katsottu olevan kaksi roolia. Yhtäältä se on keino saada puolustusvoimien käyttöön mahdollisimman suuri määrä henkilöstöä, mutta toisaalta se lisää merkittävästi juutalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Palveluksen välttämällä on katsottu olevan merkittäviä kielteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia yksilön kannalta. 1980-luvulla katsottiin, että palvelusmotivaatioon vaikutti merkittävästi perheen, ystäväpiirin ja median tuottama käsitys asepalveluksesta.¹⁴⁵

Israelin kulttuuri on sekoitus useista eri perinteistä kuten juutalaisista, eurooppalaisista ja amerikkalaisista perinteistä. Tästä huolimatta voidaan puhua yhtenäisestä kulttuurista. Yksilöllisyys on tasapainossa yhteisöllisyyden kanssa. Yksilöllisyys ilmenee arkisena suhtautumisena sääntöihin ja ylempään auktoriteettiin. Sama toistuu myös Israelin puolustusvoimissa, missä sotilaiden välinen luonteva käyttäytyminen eri organisaatiotasoilla tuottaa toimintaa kehittäviä ajatuksia myös alhaalta ylös. Israelilaisessa kulttuurissa korostuu usein nopea päätöksenteko ja toiminta ennen asioiden syvällisempää pohdintaa. Israelilaiset toimivat hyvin vahvasti tilannesidonnaisesti. Tämän on sanottu olevan selitys sille, ettei Israelin puolustusvoimat ole esimerkiksi tuottanut kenttäohjesääntöihin verrattavia teoksia.¹⁴⁶

Israelilaisessa kulttuurissa on selvästi nähtävissä kansakunnan kehitysvaiheet jo ennen maan itsenäistymistä. Taistelu olemassaolosta ja selviytymisestä ovat vaikuttaneet turvallisuuspoliittiseen ajatteluun. Huoli omasta turvallisuudesta ilmenee jatkuvana ulkoisen uhan olemassaolona.¹⁴⁷ Israelin puolustusvoimilla on ollut hyvin vahva asema yhteiskunnassa. Se myös osal-

¹⁴⁴ Cohen 2008, s. 1.

¹⁴⁵ Adres & Vanhuysse & Vahdi 2012, s. 94.

¹⁴⁶ Adamsky 2010, s. 110-111.

¹⁴⁷ Adamsky 2010, s. 115.

taan muokkaa vallitsevaa kulttuuria. On myös sanottu, että ”*jokainen israelilainen on sotilas, vuotuisella 11 kuukauden palvelusvapaalla*”.¹⁴⁸ Tästä näkökulmasta tarkasteltuna kulttuurilla on asevelvollisuuteen myönteinen vaikutus.

Israelin puolustusvoimat ja asevelvollisuus ovat kuitenkin uusien haasteiden edessä. Israelilaiset suhtautuvat yhä kriittisemmin puolustusvoimiin sekä asevelvollisuuteen. Puolustusvoimat ei enää nauti siitä arvostuksesta ja asemasta kuin aikaisemmin.¹⁴⁹ Ensimmäiset suuret haasteet Israelin puolustusvoimat kokivat jo 1980-luvulla Libanonin miehityksen aikana. Useat reserviläiset kieltäytyivät palveluksesta, koska eivät kokeneet palvelusta mielekkäänä. Heidät tuomittiin lyhyisiin vankeustuomioihin. Tämä aiheutti muutoksia kansalaisten suhtautumisessa puolustusvoimiin.¹⁵⁰ Globalisaatiolla on ollut vaikutuksensa asevelvollisuuden kannatuksen laskuun yksilön arvojen korostuessa.¹⁵¹

Israelissa käsite kansakunta aseissa tai kansan armeija on muutoksessa. Vaikka maa on joutunut taistelemaan itsenäisyytensä ja olemassaolonsa puolesta säännöllisesti, on puolustusvoimien toimintaa kyseenalaistettu. Maan hallitus ja puolustusvoimat yrittävät edelleen ylläpitää asevoimien kannatusta, mutta globalisaation ja yksilön arvojen korostaminen muuttavat väistämättä tulevaisuudessa asiaa.

Miten kulttuuri ja historia vaikuttavat asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa? Vertailtaessa kulttuurin ja historiallisten kokemusten vaikutusta asevelvollisuutta ylläpitävänä tekijänä on ehkä hieman yllättävää havaita Israelissa lisääntyvä vastustus asevelvollisuutta kohtaan. Kansakunta aseissa myytti on murentumassa. Syynä saattaa olla, että asevoimien toimintaperiaatteet ja sen käyttö yhä enemmän terrorismin vastaiseen taisteluun laajamittaisen sodan asemesta on muokannut kansalaisten mielipidettä asevoimien toiminnan oikeutuksesta ja asevelvollisuuden tarpeellisuudesta.

¹⁴⁸ Sherraden & Gal 1990, s. 69-70.

¹⁴⁹ Cohen 2008, s. 157.

¹⁵⁰ Sherraden & Gal 1990, s. 71.

¹⁵¹ Levy 2009, s. 138.

Suomessa sodista on pitkä aika, mutta niiden perintö elää kuitenkin ainakin toistaiseksi muokaten yleistä mielipidettä. Asiaan saattaa vaikuttaa myös se, että Suomessa asevoimia ei aina toistaiseksi ole laajamittaisesti käytetty muuta kuin ulkoista uhkaa vastaan.

5.2 Väestörakenteen vaikutus asevoimien henkilöstönhankintaan Suomessa ja Israelissa

Tässä alaluvussa käsitellään valtion väestörakenteen vaikutusta asevoimien käytettävissä olevaan henkilöstönhankinnan tapaan. Molempien maiden osalta on arvioitu puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien määrittämiä vaatimuksia ja suhteutettu ne väkilukuun ja resursseihin. Vertailupohjaa on haettu myös vapaaehtoisesta rekrytoinnista tehdystä tutkimuksesta.

Suomi

Suomen puolustusvoimien sodan ajan vahvuus on tällä hetkellä aiemmin mainittu 350 000 sotilasta, joka tulee laskemaan vuoden 2015 alusta 230 000 sotilaaseen. Suhteutettuna väkilukuun sitä voidaan pitää supistuksesta huolimatta miesmääräisesti melko suurena. Suurempia asevoimia Euroopasta löytyy vain harvasta maasta kuten Kreikasta ja Turkista.¹⁵² On arvioitu, että vuoden 2009 puolustusbudjetilla Suomi olisi kyennyt muodostamaan noin 20 000 sotilaan ammattiarmeijan. Vahvuuden kasvattaminen 60 000 sotilaaseen olisi kasvattanut puolustusbudjettia noin 1,5 miljardilla eurolla henkilöstömenojen osalta.¹⁵³ Vapaaehtoisuuteen perustuvissa järjestelmissä pidetään hyvänä suorituksena, jos ikäluokasta kyetään rekrytoimaan noin 4 prosenttia asepalvelukseen.¹⁵⁴ Suomen mittakaavassa se tarkoittaisi noin 2400 sotilaan palvelukseen astumista vuosittain, mikäli mukaan lasketaan sekä miehet että naiset.¹⁵⁵ Tosin tällä hetkellä naisista suorittaa vapaaehtoisen varusmiespalveluksen loppuun noin 300 naista vuodessa eli vain noin prosentti ikäluokasta.¹⁵⁶

¹⁵² The Military Balance 2013, s. 548-549. Kreikan väkiluku vuonna 2012 oli noin 10,8 miljoonaa asukasta ja asevoimien sodan ajan vahvuus noin 360 000 sotilasta. The Military Balance 2013, s. 140. Turkin väkiluku vuonna 2012 oli noin 79,5 miljoonaa asukasta ja asevoimien sodan ajan vahvuus noin 890 000 sotilasta. The Military Balance 2013, s. 182-183.

¹⁵³ Suomalainen asevelvollisuus, 2010, s. 18.

¹⁵⁴ Jonsson & Nordlund 2010, s. 35.

¹⁵⁵ Suomessa syntyy vuosittain yhteensä noin 60 000 tyttöä ja poikaa.

¹⁵⁶ Suomalainen asevelvollisuus 2010, s. 30.

Israel

Israelissa rauhan ajan joukkojen vahvuus on noin 176 500 sotilasta, mitä voidaan tarvittaessa kriisin tai sodan aikana kasvattaa noin 465 000 reservissä olevalla sotilaalla. Israelin väkiluku vuonna 2012 oli noin 7,59 miljoonaa asukasta. Esimerkiksi Iranissa sodan ajan joukkojen vahvuus vuonna 2012 oli noin 873 000 sotilasta, joka koostui 523 000 aktiivipalveluksesta olevasta sotilaasta ja 350 000 palveluksesta eronneesta vapaaehtoisesta sotilaasta.¹⁵⁷

The Israeli Democracy Index 2007 – julkaisun mukaan Israelin puolustusbudjetti aiheuttaa jatkuvasti keskustelua ammattisotilaiden korkeista palkoista ja hyvistä eläkejärjestelyistä. Myös koulutuksen, terveydenhuollon ja infrastruktuurin koetaan kärsivän korkeista puolustusmenoista.¹⁵⁸ Vuosittain Israelissa saavuttaa asepalvelukseen vaadittavan 18 vuoden iän noin 62 000 miestä ja noin 59 000 naista.¹⁵⁹ Vapaaehtoisuuteen perustavassa rekrytoinnissa se tarkoittaisi noin 4800 sotilaan palvelukseen astumista vuosittain.

Miten väestörakenne vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa? Väestörakenteella on merkittävä vaikutus siihen, miten asevoimien henkilöstönhankinta järjestetään. Henkilöstönhankinnan tapa joko pakkoon tai vapaaehtoisuuteen perustuen pohjautuu sotilaallisiin suorituskysymyksiin. Mikäli Suomessa ja Israelissa jatkossakin sotilaallisen suorituskyvyn mitoittamisen perusteena pidetään maahan kohdistuvaa laajamittaista sotilaallisen voimankäyttöä ja suojeltavana kohteena on koko maa ja sen kansalaiset, on erittäin vaikea nähdä henkilöstönhankintaa toteutettavan millään muulla tavalla kuin pakollisella asevelvollisuudella.

Väestörakenne ei mahdollista yhtä suurien sodan ajan joukkojen perustamista vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen perustuen. Vastaavan kokoisten asevoimien perustamista ammattilaisuuteen perustuen ei voi myöskään pitää kovin realistisena vaihtoehtona Suomen ja Israelin tapauksissa. Pakollisessa asevelvollisuudessa on myös se etu asevoimien kannalta, että käytössä on koko ikäluokka eli myös ikäluokan parhaimmisto. Ammattiarmeijaan siirtyneissä maissa

¹⁵⁷ The Military Balance 2013, s. 377-378. Iranin väkiluku oli vuonna 2012 78,9 miljoonaa asukasta.

¹⁵⁸ The 2007 Israeli Democracy Index. Israelissa ammattisotilaat jäävät eläkkeelle keskimäärin 46 vuoden iässä, mikä aiheuttaa merkittävän rasitteen kansantaloudelle. Ammattisotilaille maksettujen eläkkeiden kustannukset ovat yli kaksinkertaistuneet 1990-luvun alun ja vuoden 2008 välillä. Kehityksen on arvioitu jatkuvan samansuuntaisena myös jatkossa. Arad 2010, s. 7-8.

¹⁵⁹ CIA The World Factbook [https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html] Luettu 17.7.2013.

on ollut merkittäviä ongelmia rekrytoida hyvää ainesta muihin kuin upseerin tehtäviin. Miehistötehtävien matala palkkaus, vuodesta toiseen toistettuna tylsät, mutta usein myös vaaralliset tehtävät eivät riitä houkuttelemaan hyvätasoista ainesta asevoimien palvelukseen. Varsinkin kun yksilöllisyys korostuu entistä enemmän yhteisöllisyyden asemesta ja asevoimilla ei ole oikein tarjota muitakaan kannustimia nyky-yhteiskunnan hyvinvointiin tottuneille nuorille.

5.3 Maanpuolustustahdon vaikutus asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa

Maanpuolustustahto on käsitteenä hieman hankala ja se koostuu useasta eri elementistä. Terhon mukaan elementtejä voivat olla esimerkiksi isänmaallisuus, yhteisöllisyys, vastuu, kunnia ja uskollisuus. Maanpuolustustahtoa voidaan myös ylläpitää pelolla ja vihalla. Maanpuolustustahtoon ja sen elementteihin voidaan vaikuttaa monella tavalla. Puolustusvoimien lisäksi siihen voi vaikuttaa ympäröivä yhteiskunta eli esimerkiksi koululaitos, kirkko, kansalaisjärjestöt ja yleinen julkinen keskustelu maanpuolustuksesta ja puolustusvoimista. Ympäröivää yhteiskuntaa tärkeämpiä vaikuttajia ovat oma perhe ja omat vakaumukset. Asevoimien näkökulmasta asiaa voidaan hieman yksinkertaistaa ja ajatella maanpuolustustahdon tarkoittavan korkeaa asevelvollisuuden suorittamisprosenttia sekä kansalaisten myönteistä suhtautumista puolustusmäärärahoihin.¹⁶⁰

Nokkalan mukaan: *maanpuolustustahto on usein käsitteellistetty valtion sotilaallisen voiman komponentiksi. Sitä on pidetty henkisenä tekijänä, joka vaikuttaa kahden muun komponentin eli taitojen ja materiaalisten voimavarojen käyttöön. Maanpuolustustahto on suhteellinen ja tilanteesta riippuva asennekokonaisuus, jonka referenttinä on yksilö, yksilön tahto.*¹⁶¹

Suomi

Maanpuolustustahdon empiirisen tutkimisen aloitti Suomessa puolustusvoimain komentajana vuodesta 1983 vuoteen 1990 toiminut kenraali Jaakko Valtanen. Hän laati Sotakorkeakoulun diplomityönsä vuonna 1954 aiheesta: ”*Maanpuolustushengen (-tahdon) kehittämisen ja ylläpitämisen edellytykset ja mahdollisuudet erityisesti nuorison keskuudessa.*” Valtanen käytti tutkimusmenetelminään otoksiin perustuvia haastatteluita ja kyselyitä. Kyseiset tutkimus-

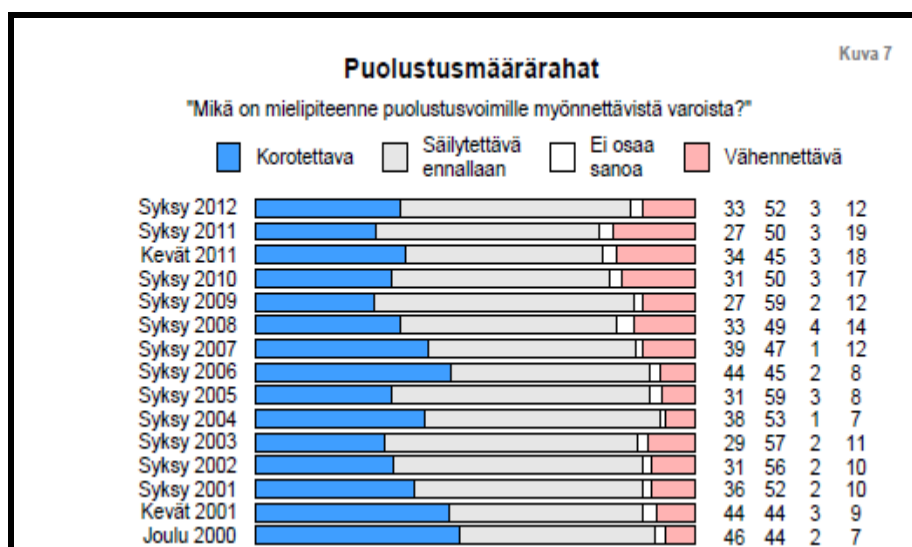
¹⁶⁰ Terho 2010, s. 110-112.

¹⁶¹ Nokkala 2005, s. 215.

menetelmät olivat tuohon aikaan Suomessa ja erityisesti puolustusvoimissa varsin edistyskellisiä.¹⁶²

Suomessa maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta (MTS) on vuodesta 1976 alkaen tehnyt ja julkaissut mielipidetutkimuksia ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Maanpuolustustiedotuskunta toimii hallinnollisesti puolustusministeriössä ja on pysyvä parlamentaarinen komitea, jonka hallitus asettaa vaalikaudeksi kerrallaan. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan edeltäjä henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta (HMS) julkaisi osan mielipidetutkimuksista jo vuodesta 1964 alkaen.¹⁶³

Suhtautumista puolustusmäärärahoihin selvitettiin kysymyksellä: ” Mikä on mielipiteenne puolustusvoimille myönnettävistä varoista?” Vuoden 2012 tutkimuksen mukaan puolustusmäärärahojen korottamista tukee 33 prosenttia, ennallaan pitämistä kannattaa 52 prosenttia ja määrärahojen vähentämisen kannalla on 12 prosenttia vastaajista. Muutos vuoden 2011 lukuihin on maanpuolustustahdon kannalta myönteinen. Vuonna 2011 korottamista kannatti 27 prosenttia, ennallaan pitämistä 50 prosenttia ja vähentämistä 19 prosenttia.¹⁶⁴ Kuvassa 4 on esitetty suhtautuminen puolustusmäärärahoihin 2000-luvulla.

KUVA 4. Suhtautuminen puolustusmäärärahoihin 2000-luvulla¹⁶⁵

¹⁶² Leimu & Harinen & Sinkko 2008, s. 31

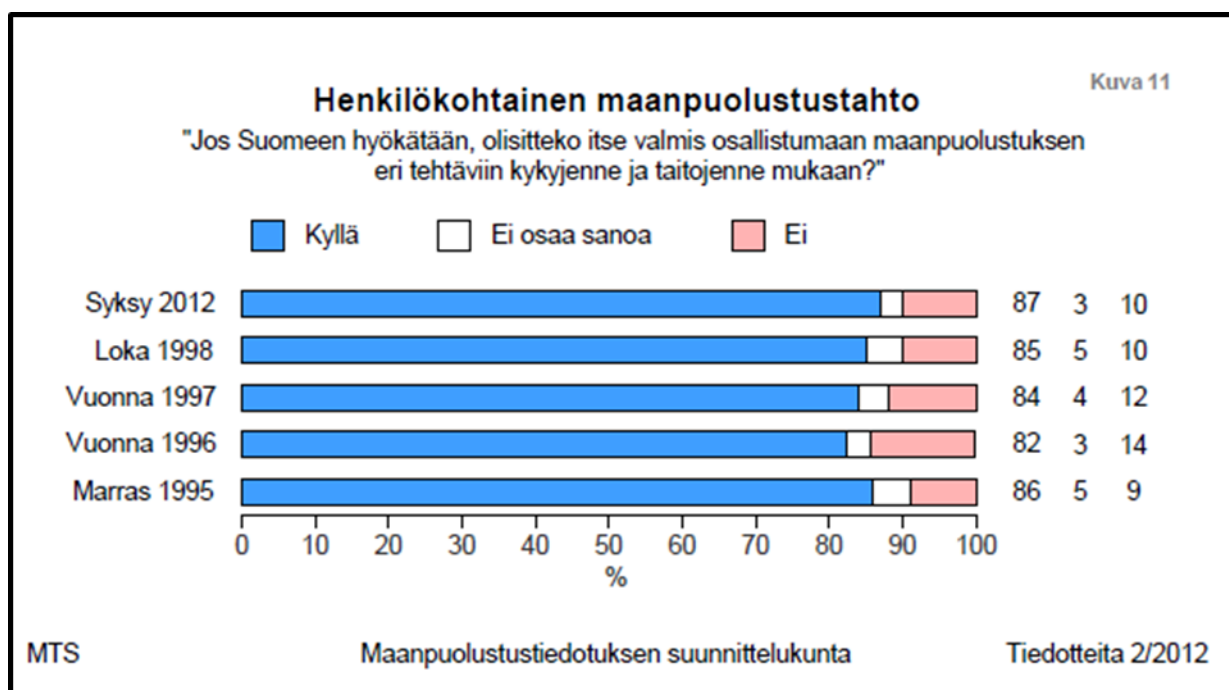
¹⁶³ Puolustusministeriön verkkosivut c

[http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelukunta_mts] Luettu 16.7.2013.

¹⁶⁴ Puolustusministeriön verkkosivut d

[http://www.defmin.fi/files/2244/MTS_tutkimsuraportin_teksti_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

Suomessa maanpuolustustahtoa on perinteisesti mitattu kysymyksellä: ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?” Vastaukset tähän kysymykseen ovat olleet jo pitkään erittäin myönteisiä ja maanpuolustustahtoa on sen perusteella pidetty erittäin korkeana. Kysymys on kuitenkin melko persoonaton eikä anna tietoa yksilön henkilökohtaisesta valmiudesta osallistua maanpuolustukseen. Vuoden 2012 tutkimuksessa kysyttiin ensimmäistä kertaa vuoden 1998 jälkeen henkilökohtaista maanpuolustustahtoa kysymyksellä: ”Jos Suomeen hyökätään, olisitteko itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjenne ja taitojenne mukaan?” Myöntävästi kysymykseen vastasi 87 prosenttia vastaajista ja kielteisesti vastasi kymmenen prosenttia. Vuoden 1998 kyselyssä myöntävästi vastasi 85 prosenttia ja kielteisesti 9 prosenttia vastaajista.¹⁶⁶ Kuvassa 5 on esitetty henkilökohtainen maanpuolustustahto vuodesta 1995 vuoteen 2012.

KUVA 5. Henkilökohtainen maanpuolustustahto vuodesta 1995 vuoteen 2012¹⁶⁷

¹⁶⁵ Puolustusministeriön verkkosivut e

[http://www.defmin.fi/files/2245/MTS_mielipidetutkimus_kuvat_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

¹⁶⁶ Puolustusministeriön verkkosivut d

[http://www.defmin.fi/files/2244/MTS_tutkimsuraportin_teksti_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

¹⁶⁷ Puolustusministeriön verkkosivut e

[http://www.defmin.fi/files/2245/MTS_mielipidetutkimus_kuvat_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

Henkilökohtaista maanpuolustustahtoa voidaan tämän kyselyn tulosten perusteella pitää Suomessa todella korkeana. Lähes 90 prosenttia vastaajista on henkilökohtaisesti valmis antamaan oman panoksensa maanpuolustuksen eri tehtäviin omien kykyjensä mukaisesti.

Tarkasteltaessa asiaa asevelvollisuuden suorittamisen näkökulmasta, niin maavoimien esikunta julkaisi vuoden 2011 kutsuntojen jälkeen tiedotteen, jossa todettiin palvelukseen määrättyjen osuuden miesikäluokasta olevan vuoden 2011 kutsuntatilastojen mukaan noin 77 prosenttia. Terveydellisistä syistä vapautettiin noin 10 prosenttia, ulkomailla asuvia monikansallisuuden perusteella vapautettuja oli noin 3 prosenttia ja siviilipalvelukseen hakeutui noin 2 prosenttia ikäluokasta. Uudelleen tarkastettaviksi terveydellisistä syistä määrättiin noin 7 prosenttia. Palvelukseen määrättyjen osuus oli hieman laskenut vuoden 2010 tilastosta, jolloin palvelukseen määrättiin noin 78 prosenttia miesikäluokasta.¹⁶⁸ Palvelukseen määrättyistä karsiutuu vielä ennen varusmiespalveluksen loppuun suorittamista noin 15 prosenttia, pääosin terveydellisistä syistä.¹⁶⁹

Israel

Israelissa The Israel Democracy Institute on vuodesta 2003 alkaen julkaissut vuosittain tutkimustuloksensa kansalaisten mielipiteistä yhteiskunnallisiin asioihin. The Israeli Democracy Index -julkaisu keskittyy vuosittain eri aihealueisiin. Vuonna 2007 tutkimus painotti turvallisuuden liittyviä asioita ja se tehtiin muutama kuukausi vuoden 2006 Libanonin sodan jälkeen.¹⁷⁰ Suhtautumista puolustusmäärärahoihin selvitettiin kysymyksellä: *”In your opinion, should defence budget be cut, kept as is, or increased?”* Vuoden 2007 tutkimuksen mukaan puolustusmäärärahojen korottamista tukee 44 prosenttia, ennallaan pitämistä kannattaa 43 prosenttia ja määrärahojen vähentämisen kannalla on 13 prosenttia vastaajista. Tutkimustuloksia voi pitää melko myönteisinä.

Hieman toisenlaisella kysymyksellä mitattuna ja verrattuna aikaisempiin vuosiin suhtautuminen on muuttunut kuitenkin negatiivisemmaksi. Henkilökohtaista valmiutta mittaava kysymys oli: *”Are you ready or not ready to have taxes raised in Israel, so that you too will pay more*

¹⁶⁸ Maavoimien esikunnan tiedote. Vuoden 2011 kutsunnat ovat päättyneet.

[<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/?urile=wcm:path/SU+Puolustusvoimat.fi/Puolustusvoimat.fi/Maavoimat/Joukko-osastot/maave/maave+ajankohtaista/Vuoden+2011+kutsunnat+ovat+paattyneet>] Luettu 17.7.2013.

¹⁶⁹ Envall 2013, s. 88.

¹⁷⁰ Levy 2009, s. 139.

taxes, in order to allocate the money to defence matters?" Vuoden 1986 tutkimuksessa 48 prosenttia vastaajista oli valmis maksamaan enemmän veroja. Vuonna 2001 luku oli pudonnut 33 prosenttiin ja vuonna 2007 29 prosenttia vastaajista oli valmis maksamaan enemmän veroja.¹⁷¹ Kuvassa 6 on esitetty suhtautuminen puolustusmäärärahoihin vuonna 2007.

30. In your opinion, should the defense budget be cut, kept as is, or increased?	
1. Increased	44
2. Kept	43
3. Cut	13

KUVA 6. Suhtautuminen puolustusmäärärahoihin vuonna 2007¹⁷²

Israelissa henkilökohtaista maanpuolustustahtoa mitattiin vuoden 2007 kyselyssä kysymyksellä: *"If war breaks out, will you be ready to fight for the country?"*. Vuoden 2007 tutkimuksessa koko väestöstä 70 prosenttia vastaajista oli valmis puolustamaan maata. Pelkästään juutalaisille suunnatussa kyselyssä 79 prosenttia vastaajista oli valmis henkilökohtaisesti puolustamaan maata.¹⁷³ Kuvassa 7 on esitetty henkilökohtainen maanpuolustustahto vuonna 2007 kaikkien vastaajien osalta.

12. If war breaks out, will you be ready to fight for the country?	
1. Yes	70
2. No	30

KUVA 7. Henkilökohtainen maanpuolustustahto vuonna 2007¹⁷⁴

¹⁷¹ The 2007 Israeli Democracy Index.

¹⁷² The 2007 Israeli Democracy Index.

¹⁷³ The 2007 Israeli Democracy Index.

¹⁷⁴ The 2007 Israeli Democracy Index.

Tarkasteltaessa maanpuolustustahtoa asevelvollisuuden suorittavien osalta, niin palvelukseen astuneiden osuus ikäluokasta on laskenut tasaisesti viime aikoina. Vuonna 1983 syntyneistä miehistä 78 prosenttia miehistä ja 61,6 prosenttia naisista aloitti varusmiespalveluksensa. Keskeisimmät syyt palveluksesta vapauttamiselle olivat uskonnolliset syyt, asuminen ulkomailla ja mielenterveydelliset ongelmat.¹⁷⁵ Kuvassa 8 on esitetty varusmiespalveluksesta vapauttamisen syyt.

Table 2: Non-Conscripts based on year of birth											
Year of	Sex	Reason for exemption – percentages									Total exempted
		Conscription rate 01/12/80	physical limitation	Mental health	Not in Israel	Religious lifestyle	deceased	Criminal record	Married	Misc.	
1983	Male	2.8	1.4	4.9	4.1	7.3	0.0	1.4	0.0	0.1	22%
	Female	3.9	0.8	1.1	3.6	27.5	0.0	0.0	1.3	0.0	38.4%
1984	Male	2.5	1.4	5.1	4.2	7.6	0.0	1.4	0.0	0.1	22.3%
	Female	4.1	0.9	1.2	3.6	28.5	0.0	0.0	1.3	0.0	39.5%
1985	Male	2.5	1.5	5.2	4.0	7.8	0.1	1.7	0.0	0.1	23%
	Female	3.7	0.9	1.4	3.7	28.9	0.1	0.0	1.1	0.0	39.8%

KUVA 8. Varusmiespalveluksesta vapauttamisen syyt¹⁷⁶

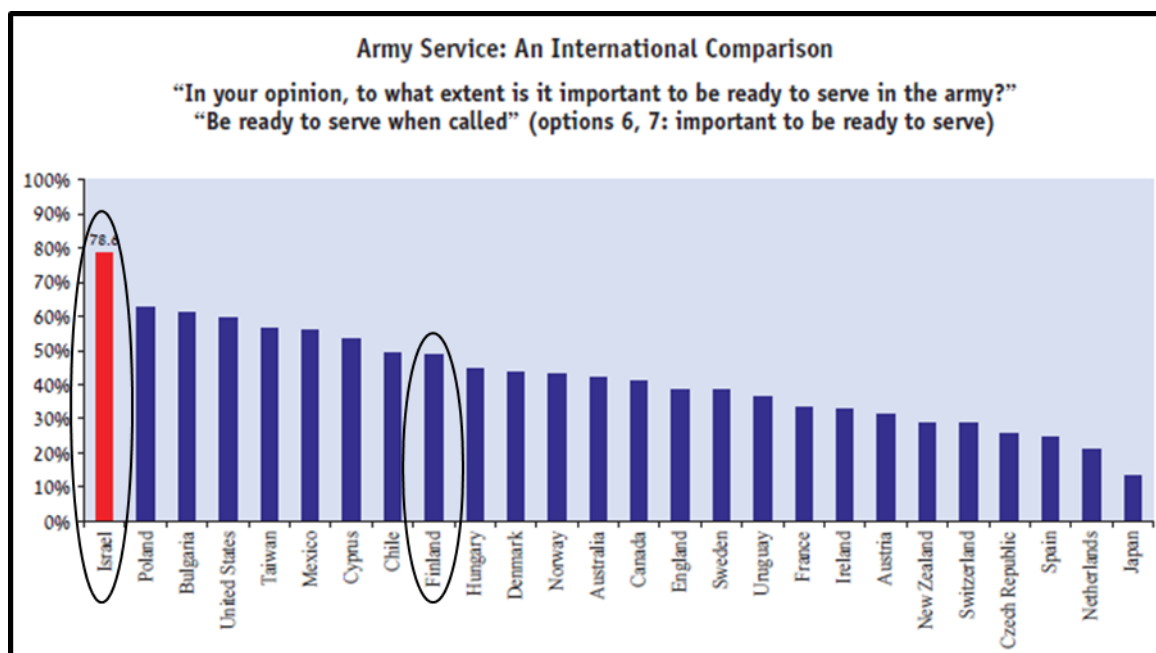
Kehitys on jatkunut viime aikoina samansuuntaisena ja vuonna 1990 syntyneistä miehistä palveluksensa aloitti enää 74,3 prosenttia.¹⁷⁷ Vaikka varusmiespalveluksen aloittamisprosenttia voidaan etenkin miesten osalta melko hyvänä, niin se ei kerro koko totuutta palveluksen suorittamisesta. Miehistä noin 18 prosenttia keskeyttää varusmiespalveluksensa, jolloin kokonaisuudessaan miehistä palveluksen suorittaa vain noin 60 prosenttia. Tutkimusten mukaan varusmiespalveluksen suorittamisprosentti tulee jatkossa laskemaan entisestään. Keskeisimmät syyt palveluksen keskeyttämiseen ovat henkilökohtaiset ongelmat, sopeutumisvaikeudet ja motivaatio-ongelmat.

¹⁷⁵ Arad 2010, s. 4.

¹⁷⁶ Arad 2010, s. 4.

¹⁷⁷ Israelin hallituksen verkkosivut [<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/me02989.pdf>] Luettu 16.7.2013.

Henkilökohtaista maanpuolustustahtoa on mitattu myös kansainvälisissä vertailututkimuksissa. The International Social Survey Programme Institute toteutti vuonna 2004 mielipidetutkimuksen, jossa selvitettiin myös henkilökohtaista maanpuolustustahtoa. Tulosten mukaan sekä Suomessa että Israelissa henkilökohtainen maanpuolustustahto oli korkealla tasolla. Kyseisessä tutkimuksessa Israel sijoittui ensimmäiselle sijalle ja Suomi yhdeksännelle sijalle kyselyssä mukana olleista maista. Kuvassa 9 on esitetty kansainvälisen vertailun tulokset.

KUVA 9. Kansainvälisen vertailun tulokset¹⁷⁸

Miten maanpuolustustahto vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa? Kansalaisten suhtautuminen puolustusmäärärahoihin ja henkilökohtainen maanpuolustustahto on näiden mielipidetutkimusten tulosten perusteella erittäin korkealla tasolla sekä Suomessa että Israelissa. Tulokset ovat lisäksi lähes identtiset. Tästä näkökulmasta tarkasteltaessa maanpuolustustahto on erittäin hyvä molemmissa maissa.

¹⁷⁸ The 2007 Israeli Democracy Index. Kuvan alkuperäislähde: The International Social Survey Programme Institute's Citizenship Survey conducted in 2004. Kuvassa Israel ja Suomi korostettu.

Jos asiaa tarkastellaan varusmiespalveluksen suorittamisprosentin näkökulmasta, niin siinäkin voidaan todeta tuloksien olevan lähes identtiset. Suorittamisprosentti on kuitenkin molemmissa maissa laskenut molemmissa maissa viime aikoina ja arvioiden mukaan kehitys tulee molemmissa maissa jatkumaan samansuuntaisena. Miehistä suorittaa näiden tuloksien mukaan sekä Suomessa että Israelissa varusmiespalveluksen loppuun vain noin 60 prosenttia ikäluokasta. Erittäin korkeasta yleisestä maanpuolustustahdosta huolimatta yhä pienempi osa asevelvollisista suorittaa palveluksensa loppuun.

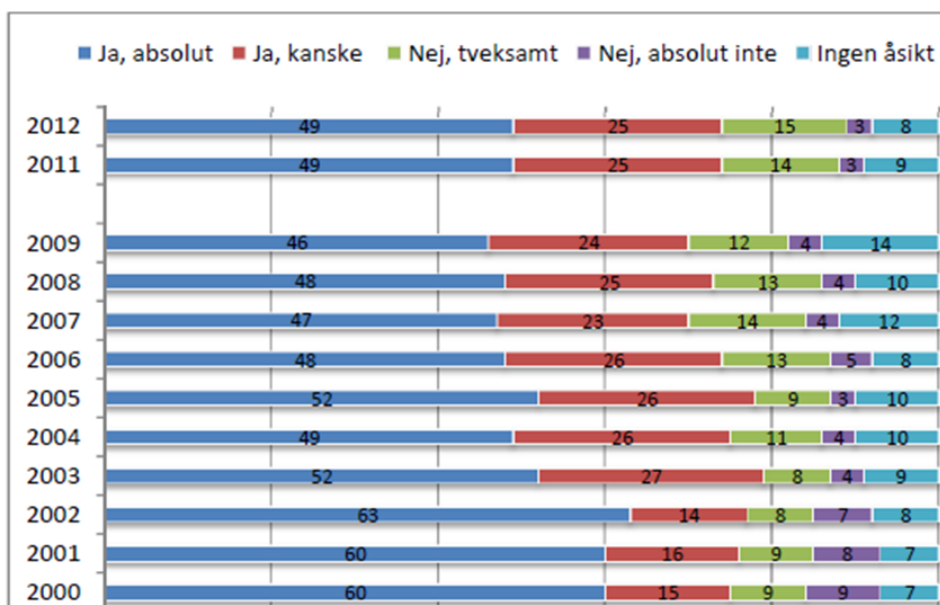
Suomalaisessa keskustelussa korostettu asevelvollisuuden ja maanpuolustustahdon välinen yhteys ei ainakaan asevelvollisuuden suorittamisprosentin näkökulmasta pidä välttämättä paikkaansa. Maanpuolustustahdon ja asevelvollisuuden välistä vahvaa yhteyttä voidaan kyseenalaistaa vielä tarkastelemalla esimerkiksi ruotsalaisten maanpuolustustahtoa. Ruotsissa mielipidemittauksien tuloksia maanpuolustustahdosta julkaisee Myntigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Asevelvollisuuslaki muuttui Ruotsissa 1.7.2010 lukien. Uuden lain mukaan asepalvelus on vapaaehtoista niin miehille kuin naisille. Ruotsalaisessa järjestelmässä asevelvollisuutta ei sovelleta rauhan aikana, mutta poikkeusoloissa lakia on mahdollista soveltaa niin, että palvelukseen määrätään sekä miehet että naiset. 2000-luvun vaihteeseen asti Ruotsissa koulutettiin noin 25 000 varusmiestä vuodessa. Vuodesta 2004 alkaen varusmiehiä koulutettiin enää noin 4500–8000 vuodessa.¹⁷⁹ Asevelvollisuuden lakkauttaminen ei ole kyse-
lyn tulosten mukaan vaikuttanut merkittävästi maanpuolustustahtoon Ruotsissa.¹⁸⁰ Kuvassa 10 on esitetty ruotsalaisten maanpuolustustahto 2000-luvulla.

¹⁷⁹ Suomalainen asevelvollisuus 2010, s. 155-156.

¹⁸⁰ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Opinioner 2012
[<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/26586.pdf>] Luettu 20.7.2013.

2.5.6 Svenskarnas försvarsvilja

Frågeställning: Antag att Sverige anfalls. Tycker du att vi bör göra väpnat motstånd även om utgången för oss verkar oviss?

KUVA 10. Ruotsalaisten maanpuolustustahto 2000-luvulla¹⁸¹

¹⁸¹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Opinioner 2012
[<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/26586.pdf>] Luetu 20.7.2013.

6 PÄÄTÄNTÄ

Tämän diplomityön tutkimustehtävänä oli selvittää ja vertailla asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja Israelissa. Suomi ja Israel ovat hyvin erilaisessa tilanteessa, mutta silti molemmissa maissa asevoimien henkilöstönhankinta toteutetaan pakollisella asevelvollisuudella. Aiheen mielenkiintoa lisäsi se, että asevelvollisuus ei ole enää itsestäänselvyys länsimaisessa viitekehyksessä, koska kylmän sodan päättymisen jälkeen asevelvollisuudesta luopuminen on ollut yleinen kehityssuunta. Tutkimusongelmana oli selvittää poliittisesti asetettujen sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutus asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen Suomessa ja Israelissa. Tutkimus rajattiin neljässä ulottuvuudessa, jotka olivat aika, alue, toimijat ja materiaali. *Ajallisesti* työ tarkasteli kylmän sodan jälkeistä aikaa ja erityisesti 2000-lukua. *Alueellisesti* työ rajattiin koskemaan Suomea ja Israelia valtioina, jotka vastaavat oman itsenäisyytensä ja turvallisuutensa puolustamisesta omassa ympäristössään. *Toimijoiden* osalta tutkimus rajattiin käsittelemään Suomea ja Israelia valtioina, jotka vastaavat itse omasta turvallisuudestaan. *Materiaalin* osalta työ rajattiin käsittelemään julkista materiaalia.

Tutkimusongelmaan vastattiin seuraavien tutkimuskysymysten ja alakysymysten avulla:

- 1) Miten sotilaalliset suorituskykyvaatimukset eroavat toisistaan Suomessa ja Israelissa?
 - a. Miten Suomen ja Israelin uhkakuvat eroavat toisistaan?
 - b. Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtävät eroavat toisistaan?
 - c. Miten Suomen ja Israelin puolustusvoimien toimintaperiaatteet eroavat toisistaan?
- 2) Miten suorituskykyä kehitetään ja ylläpidetään Suomessa ja Israelissa?
 - a. Miten resurssit vaikuttavat sotilaalliseen suorituskykyyn Suomessa ja Israelissa?
 - b. Miten sotilaallista suorituskykyä kehitetään Suomessa ja Israelissa?

3) Mitkä ovat asevelvollisuutta ylläpitävät tekijät Suomessa ja Israelissa?

- a. Miten kulttuuri ja historia vaikuttavat asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa?
- b. Miten väestöpohja vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa Israelissa?
- c. Miten maanpuolustustahto vaikuttaa asevelvollisuuteen Suomessa ja Israelissa?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastattiin tutkimuksen kolmannessa luvussa. Sekä Suomessa että Israelissa uhkakuva, jonka pohjalta asevoimien resurssit mitoitetaan, on edelleen laajamittainen sota. Vaikka Suomessa lähiympäristön turvallisuustilannetta pidetään tällä hetkellä verrattain hyvänä, niin myös suomalaisessa päätöksenteossa on kuitenkin pitäydytty tässä perinteisessä uhkakuvassa. Israelin solmimilla rauhansopimuksilla on ollut oma merkityksensä uhkan pienentymisessä, mutta Israel ei ole voinut sulkea laajamittaisen sodan uhkaa pois. Iranin ydinohjelman aiheuttama uhka on merkittävä ero Suomen ja Israelin uhkakuvissa. Myös uhka terrorismista on Israelissa selkeästi suurempi kuin Suomessa.

Suomen ja Israelin puolustusvoimien tehtävät ovat varsin eri tavalla esitetyt, mutta tehtäviä analysoimalla oli löydettävissä paljon yhteneväisyyksiä. Tehtävissä korostuu oman alueen ja kansalaisten puolustaminen sekä valtion poliittisen johdon toimintamahdollisuuksien säilyttäminen. Molempia maita puolustetaan omalla toiminta-alueella ja puolustamisesta vastataan itse. Israelin puolustusvoimien tehtävissä korostui voimakkaammin taistelu olemassa olost ja valtiollisesta itsenäisyydestä. Korostuksen tulkittiin johtuvan yhtäältä valtion turvallisuustilanteesta ja toisaalta valtion johdon pyrkimyksenä säilyttää edelleen kansalaisten käsitys puolustusvoimien vahvasta asemasta yhteiskunnassa ja asevelvollisuusjärjestelmän oikeutuksesta myös tulevaisuudessa. Toisaalta Suomenkin puolustusvoimien tehtävien toteuttaminen itsenäisesti olisi hyvin vaikea järjestää nykyisellä rahoituskehysellä mitenkään muuten kuin hankkimalla puolustusvoimien tarvitsema henkilöstö laissa määritetyn miehiä koskevan velvollisuuden perusteella. Terrorismin vastainen taistelu on tutkimuksen mukaan Israelin puolustusvoimien tehtävissä huomattavasti eksplisiittisemmin ilmaistu kuin Suomessa. Vaikka Israelin puolustusvoimat on edelleen mitoitettu konventionaaliseen sotaan, niin terrorismin uhka on muokannut Israelin puolustusvoimien tehtäviä. Israelin puolustusvoimilla on käytössään hyvin koulutettuja terrorismin vastaiseen toimintaan kykeneviä joukkoja. Joukot on koulutettu soluttautumaan vihollisalueelle ja paikantamaan sekä osoittamaan maalit korkeassa valmiudessa oleville vaikutukseen kykeneville yksiköille. Suomen puolustusvoimien tehtävissä terrorismirikosten vastainen tehtävä on mainittu vain virka-avun antamisena muille viranomaisille.

Israelin puolustusvoimien tehtävissä ei ole auki kirjoitettuna avun antoa muille viranomaisille. Myöskään osallistumista sotilaalliseen kriisinhallintaan ei ole nähtävissä Israelin puolustusvoimien tehtävissä. Sekä Suomessa että Israelissa poliittisessa päätöksenteossa määritetty suojeltava kohde puolustusvoimien tehtävien näkökulmasta on valtion turvallisuus ulkoista uhkaa vastaan. Molemmissa maissa painottuu koko maan ja kaikkien kansalaisten turvaaminen tarvittaessa sotilaallista voimaa käyttäen.

Puolustusvoimien toimintaperiaatteissa molemmilla mailla korostui poliittisella päätöksentekotasolla puolustuksellinen rooli ainakin julkisten asiakirjojen perusteella. Tosin Israelin tapauksessa puolustuksellisuudella oli nähtävissä hyvin erilainen rooli kuin Suomessa. Israelin tapauksessa puolustuksellisuus pitää sisällään myös aktiivista vaikuttamista uhkaan niin maan rajojen sisä- kuin ulkopuolella myös sotaa alempiasteisten kriisien aikana. Sekä Suomessa että Israelissa puolustusvoimien toiminnalla puolustetaan tarvittaessa koko maata ja kansalaisia ulkoista uhkaa vastaan. Molemmilla mailla on käytettävissään kaikki puolustusvoimien suorituskyvyn eri osa-alueet. Riittävän ennakkovaroituksen saaminen sekä tiedustelu- ja valvontajärjestelmän tuottama tilannekuva korostuu, jotta reservissä olevat joukot kytetään perustamaan ajoissa. Yhdistävänä tekijänä on myös meri- ja ilmavoimien rauhan aikainen jatkuva valmius alueellisen koskemattomuuden valvonta- ja turvaamistehtäviin.

Ehkä merkittävin ero puolustusvoimien toimintaperiaatteissa tuli ilmi Israelin julkilausumasta puolustusvoimien hyökkäyksellisestä ja ennaltaehkäisevästä käytöstä tilanteen niin vaatiessa. On hyvin vaikea kuvitella, että Suomen puolustusvoimat toimisi ennaltaehkäisevästi maata uhkaavaa vastustajaa kohtaan. Suomessa puolustusvoimien toiminta perustuu sodankin aikana siihen, että Suomen suorittamaa ensi-iskua ei voi pitää kovin todennäköisenä. Israelin puolustusvoimilla toiminta perustuu taas siihen, että suorituskykyisillä joukoilla ja järjestelmillä pyritään mahdollisimman nopeaan ratkaisuun ja tarvittaessa Israel on valmis ja halukas myös iskemään itse ensin poistaakseen uhkan ennen kuin omia tappioita on ehtinyt syntyä. Israelin epävakaa turvallisuustilanne ja uhkakuvat ovat ohjanneet sen luomaan puolustusvoimilleen sellaisen suorituskyvyn, että maa kykenee hyökkäykselliseen toimintaan ja konfliktien nopeaan ratkaisemiseen. Israelin puolustusvoimien kehittämisessä on painottunut hyökkäyksellisten suorituskykyjen luominen niin koulutuksen osalta kuin materiaalihankintojenkin osalta.

Israelin puolustusvoimien toimintaperiaatteissa korostui taistelun siirtäminen nopeasti pois omalta alueelta ja sen päättäminen nopeasti. Israelin puolustusvoimia käytetään myös aktiivisesti epäsymmetrisiä keinoja käyttävää vastustajaa ja heidän terroristeina pitämiä järjestöjä vastaan. Tähän sinänsä luonnolliseen tilanteen kehitykseen ei Suomessa ole onneksi vielä tarvinnut käyttää puolustusvoimien suorituskykyä aktiivisen vaikuttamisen osalta.

Rauhan ajan toiminnassa Israelin puolustusvoimien korostui myös sisäisen turvallisuuden tehtävät toisin kuin Suomessa. Operatiivisten tehtävien suorittaminen on kuitenkin vaikuttanut negatiivisesti henkilöstön koulutustasoon. Israelin ainutlaatuisen pitkä pakollinen palvelusaika ei ole tuottanut sitä osaamista ja suorituskykyä puolustusvoimien tarpeisiin kuin voisi kuvitella. Suomessa tiukat rajoitukset varusmiesten ja reserviläisten käytöstä antavat mahdollisuuden täysipainoiseen suorituskyvyn kehittämiseen koko lyhyen palveluksen ajan.

Havaintojen perusteella Israelissa tulee myös erittäin selvästi esiin miesten ja naisten eriarvoisen asema palvelusaikana, vaikka puolustusvoimia on pidetty kansaa yhdistävänä ja eriarvoisuutta vähentävänä instituutiona. Vaikka Suomessa pakollinen asevelvollisuus koskettaakin vain miehiä, niin vapaaehtoisen palveluksen suorittavilla on kuitenkin mahdollisuus palvella miesten kanssa tasavertaisessa asemassa.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastattiin tutkimuksen neljännessä luvussa. Uhkakuvien määrittelyssä Suomelta ja Israelilta löytyi yhdistävänä tekijänä asevoimien mitoittaminen laajamittaisen sodan vaatimusten mukaisesti. Israelin puolustukseen käyttämiä menoja tarkastellessa todettiin, että Israelilla on kyky laajamittaiseen sotaan. Israel on myös toistuvasti joutunut käyttämään tätä suorituskykyään ulkoista uhkaa vastaan. Viimeaikainen painotus terrorismin vastaiseen taisteluun ei ole poistanut tätä uhkaa. Suomen puolustukseen käyttämiä menoja tarkastellessa havaittiin epäkohta resurssien ja uhkakuvien sekä puolustusvoimien tehtävien välillä. Esimerkiksi Ruotsi käyttää puolustukseensa huomattavasti enemmän rahaa, vaikka sodan ajan vahvuus ja sen myötä myös uhkakuvat ovat hyvin erilaiset kuin Suomella. Mikäli Suomen poliittisessa päätöksenteossa tehtävät ratkaisut asevoimien rahoituksesta jatkuvat edelleen samansuuntaisina kuin tällä hetkellä, niin edessä tulee ennemmin tai myöhemmin olemaan kenraali Puheloisen mainitsema erittäin laaja puolustusuudistus. Uudistus tulisi muuttamaan niitä perusperiaatteita todella radikaalisti, mihin Suomi on nojautunut koko itsenäisyytensä ajan.

Sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisessä havaittiin länsimaisen ajattelun vaikutuskeskeisyydestä ja tekniikan hyödyntämisestä näkyvän molempien maiden sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisessä. Israelin huomattavasti suurempi puolustusbudjetti antaa tähän paremmat mahdollisuudet, mutta myös Suomessa kehittämisessä painottuu uusien suorituskykyjen kehittäminen niin kaluston, toimintaperiaatteiden kuin koulutuksenkin osalta. Israel on joutunut kehittämään sotilaallista suorituskykyä myös terrorismin vastaiseen toimintaan sekä ohjuspuolustusjärjestelmien kehittämiseen.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastattiin tutkimuksen viidennessä luvussa. Vertailtaessa kulttuurin ja historiallisten kokemusten vaikutusta asevelvollisuutta ylläpitävänä tekijänä havaittiin Israelissa lisääntyvä vastustus asevelvollisuutta kohtaan. Kansakunta aseissa myytti on murentumassa. Syyksi tulkittiin, että asevoimien toimintaperiaatteiden muuttuminen ja käyttö yhä enemmän terrorismin vastaiseen taisteluun laajamittaisen sodan asemesta on muokannut kansalaisten mielipidettä asevoimien toiminnan oikeutuksesta ja asevelvollisuuden tarpeellisuudesta. Suomessa sodista on pitkä aika, mutta niiden perinnön tulkittiin elävän kuitenkin ainakin toistaiseksi muokaten yleistä mielipidettä. Asiaan saattaa vaikuttaa myös se, että Suomessa asevoimia ei ainakaan toistaiseksi ole laajamittaisesti käytetty muuta kuin ulkoista uhkaa vastaan.

Väestörakenteella todettiin olevan merkittävä vaikutus siihen, miten asevoimien henkilöstönhankinta järjestetään. Mikäli Suomessa ja Israelissa jatkossakin sotilaallisen suorituskyvyn mitoittamisen perusteena pidetään maahan kohdistuvaa laajamittaista sotilaallisen voimankäyttöä ja suojeltavana kohteena on koko maa ja sen kansalaiset, on erittäin vaikea nähdä henkilöstönhankintaa toteutettavan millään muulla tavalla kuin pakollisella asevelvollisuudella.

Suomen ja Israelin väestöpohja ei mahdollista yhtä suurien sodan ajan joukkojen perustamista vapaaehtoiseen asevelvollisuuteen perustuen. Vastaavan kokoisten asevoimien perustamista ammattilaisuuteen perustuen ei voi myöskään pitää kovin realistisena vaihtoehtona Suomen ja Israelin tapauksissa. Pakollisessa asevelvollisuudessa on myös se etu asevoimien kannalta, että käytössä on koko ikäluokka eli myös ikäluokan parhaimmisto.

Kansalaisten suhtautuminen puolustusmäärärahoihin ja henkilökohtainen maanpuolustustahto on tutkimuksen tulosten perusteella erittäin korkealla tasolla sekä Suomessa että Israelissa. Tulokset ovat lisäksi lähes identtiset. Tästä näkökulmasta tarkasteltaessa maanpuolustustahto on erittäin hyvä molemmissa maissa.

Kun asiaa tarkasteltiin varusmiespalveluksen suorittamisprosentin näkökulmasta, niin siinäkin todettiin tuloksien olevan lähes identtiset. Suorittamisprosentti on kuitenkin molemmissa maissa laskenut molemmissa maissa viime aikoina ja arvioiden mukaan kehitys tulee molemmissa maissa jatkumaan samansuuntaisena. Miehistä suorittaa tuloksien mukaan sekä Suomessa että Israelissa varusmiespalveluksen loppuun vain noin 60 prosenttia ikäluokasta. Erittäin korkeasta yleisestä maanpuolustustahdosta huolimatta yhä pienempi osa asevelvollisista suorittaa palveluksensa loppuun. Tutkimuksessa kyseenalaistettiin suomalaisessa keskustelussa korostettu asevelvollisuuden ja maanpuolustustahdon välinen yhteys tarkastelemalla ruotsalaisten maanpuolustustahtoa. Asevelvollisuuden asteittainen lakkauttaminen 2000-luvulla ja sen rauhan aikaisen soveltamisen lopettaminen lakimuutoksella 2010 ei ole vaikuttanut merkittävästi ruotsalaisten maanpuolustustahtoon.

Miten poliittisesti asetetut sotilaalliset suorituskykyvaatimukset vaikuttavat asevelvollisuusjärjestelmän jatkuvuuteen Suomessa ja Israelissa? Vastaus tutkimusongelmaan voidaan tämän tutkimuksen tulosten perusteella esittää uhkakuvien määrittelyn perustekijöiden kautta:

1. Mitä suojellaan? Mikä on kohde, joka halutaan suojata sitä vaarantavilta uhkilta? Suojeltavan kohteen valinta vaikuttaa merkittävästi niihin keinoihin, joita tullaan käyttämään. Kohde voi olla esimerkiksi yksilön turvallisuus tai valtion turvallisuus.

Puolustuspoliittisessa päätöksenteossa on suojeltavaksi kohteeksi Suomessa ja Israelissa määritetty sotilaallisessa mielessä valtion turvallisuus. Molemmissa maissa puolustetaan koko maata ja kansalaisia. Israelin geopoliittinen asema ei oikein anna päätöksenteolle muita mahdollisuuksia, koska maa on koko itsenäisyytensä ajan joutunut taistelemaan arabivaltioiden puristuksissa erittäin levottomalla alueella.

Suomen turvallisuustilanne on huomattavasti parempi kuin Israelin, mutta geopoliittinen asema ja historialliset kokemukset ovat johtaneet siihen, ettei poliittista julkilausumaa vain tietyn Suomen osan, esimerkiksi pääkaupunkiseudun, määrittämistä suojeltavaksi kohteeksi voi pitää kovin todennäköisenä.

2. Miltä suojellaan? Mikä on uhka, joka kohdistuu ensimmäisessä vaiheessa määritettyä kohdetta vastaan? Jos uhkana on esimerkiksi vieraan valtion sotilaallisen voiman käyttö ensimmäisessä vaiheessa määritettyä kohdetta vastaan, se vaikuttaa merkittävästi sotilaallisiin suorituskysymyksiin ja sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseen. Merkittävänä tekijänä uhkan määrittämisessä ovat aiemmin mainittu maantieteellinen sijainti sekä valtion tekemät perusvalinnat esimerkiksi sotilaallisesta liittoutumisesta tai itsenäisestä puolustuksesta.

Sekä Suomessa että Israelissa koko maan puolustus on mitoitettu laajamittaisen sodan vaatimusten mukaisesti. Poliittisessa päätöksenteossa molemmat maat ovat pitäytyneet liittoutumattomuudessa ja itsenäisessä puolustuksessa. Perusvalinnat ovat ohjanneet suorituskyvyn kehittämistä ja esimerkiksi kaikkien sotilaallisen suorituskyvyn osa-alueiden kehittämistä ja ylläpitämistä ja kehittämistä molemmissa maissa.

3. Miten suojellaan? Mitkä ovat keinot, joita käytetään kohteen suojaamiseksi määritettyä uhalta? Käytettävien keinojen tulisi olla tasapainossa realistisesti määritettyjen uhkakuvien kanssa. Keinoihin vaikuttaa kuitenkin merkittävästi valtion käytössä olevat resurssit.

Suomessa ja Israelissa maata valmistaudutaan puolustamaan itsenäisesti. Israelin puolustusmäärärahat ovat mahdollistaneet oman alueensa merkittävimmän asevoiman rakentamisen. Israel on siitä huolimatta joutunut käyttämään sotilaallista suorituskyyään säännöllisesti koko itsenäisyytensä ajan. On toki huomattava, että Israel on kyennyt käyttämään suorituskyyään tehokkaasti ja säilyttämään itsenäisyytensä.

Suomen puolustusmäärärahojen niukkuudesta huolimatta maa on kyennyt luomaan uskottavan puolustuskyvyn siitä näkökulmasta tarkasteltuna, ettei Suomi ole joutunut käyttämään sotilaallista suorituskykyään laajassa mittakaavassa vuosikymmeniin.

Mikäli puolustuspoliittisessa päätöksenteossa määritetyt suorituskykyvaatimukset säilyvät Suomessa ja Israelissa ennallaan, tulee asevelvollisuus säilymään molempien maiden asevoimien tapana hankkia tarvitsemansa henkilöstö. Kummankaan maan väestörakenne ei mahdollista vastaavien kokoisten sodan ajan joukkojen perustamista vapaaehtoisuuteen perustuen. Vaikka resurssit Suomessa ja Israelissa ovat varsin erilaiset, niin Israelissakaan laajamittaiseen sodankäyntiin kykenevän ammattiarmeijan perustamista nykyisillä uhkakuvilla ei voi pitää kovin realistisena.

Tutkimus ei tuottanut merkittävää uutta tietoa sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutuksesta asevelvollisuuden jatkuvuuteen. Suomen ja Israelin osalta se on nykyisillä tehtävillä pitkälti pakon sanelema ratkaisu. Tutkimuksen mielenkiintoisinta antia olikin ehkä huomata, että kahdessa hyvin erilaisessa turvallisuustilanteessa olevassa maassa on paljon yhteneviä piirteitä. Esimerkiksi maanpuolustustahto mielipidemittauksien tulosten perusteella on lähes identtinen. Samoin miespuolisen ikäluokan varusmiespalveluksen suorittamisprosentti on lähes prosentilleen samaa luokkaa.

6.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu olennaisena osana tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi mittaustulosten toistettavuudella tai tutkimusmenetelmän kyvyllä mitata haluttua kohdetta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka kuvaus työn kulusta ja käytetystä aineistosta.¹⁸² Tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tutkimuskysymysten, tutkimusmenetelmän, tutkimusaineiston, teoriakoulukunnan ja tutkijan ajankäytön näkökulmasta.

Tällä tutkimuksella kyettiin vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Saadut tutkimustulokset eivät sinällään tuottaneet mitään uusia ratkaisumahdollisuuksia tai toimenpidesuosituksia – mitä tosin tällä tutkimuksella ei tavoiteltukaan. Tutkimusasetelman rakentaminen Suomen ja Israelin välille oli silti mielenkiintoinen, mutta työläs prosessi.

Tutkimusmenetelmänä käytetty vertaileva tapaustutkimus soveltui hyvin tämän tutkimuksen tekemiseen. Se oli tässä työssä tutkimusstrategia, joka ohjasi tutkijan valintoja monella tavalla. Vertailevassa tapaustutkimuksessa on oleellista, että vertailu suoritetaan vertailukelpoisesta ja symmetrisestä materiaalista eli tässä tutkimuksessa sotilaallisten suorituskyykyvaatimusten vaikutuksesta asevelvollisuuden jatkuvuuteen Suomessa ja Israelissa. Tutkijan alkuperäisenä ideana oli hyödyntää molempien maiden osalta hallitusten ja puolustusvoimien julkaisemia strategia-asiakirjoja. Israelin osalta tällaisia asiakirjoja ei kuitenkaan ainakaan julkisista lähteistä ollut saatavissa. Osaan kysymyksistä olisi taas Israelia koskevaa materiaalia ollut huomattavasti runsaammin käytössä esimerkiksi tutkimuskirjallisuuden ja tiedeartikkelien muodossa. Tämä ohjasi merkittävästi tutkijan valintoja aineiston keräämisessä ja vaati myös melkoisesti resursseja. Tutkimusaineistona on käytetty strategian alan vuosijulkaisuja, tiedelehtien artikkeleita, molemmissa tehtyjä vertailukelpoisia mielipidemittauksien tuloksia, puolustusvoimien ja puolustusministeriön verkkosivuilta löytyvää materiaalia sekä poliittisen johdon ja puolustusvoimien johdon julkisia kannanottoja.

Vertailu kyettiin toteuttamaan symmetrisestä materiaalista molempien maiden osalta, joten siinä mielessä tutkimustuloksia voi pitää luotettavina. On kuitenkin huomioitava, että arvoste-

¹⁸² Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010, s.231-233

tuissakin strategian alan julkaisuissa on osin vanhentunutta tietoa, mitä oli mahdollista verrata Suomesta löytyvään alkuperäisaineistoon. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna on oletettavaa, että myös Israelia koskeva aineisto on osin julkaisujen valmistelussa mukana olleiden tutkijoiden tulkintaa, koska alkuperäismateriaalia ei ole käytettävissä. Tämän tutkimuksen kokonaisuuden kannalta sillä ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta, koska peruskysymys sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutuksesta asevelvollisuuteen on tulkittavissa käytetystä materiaalista.

Tutkimusaihetta lähestyttiin realistisen koulukunnan maailmankatsomuksen periaatteiden mukaisesti. Tämä antoi mahdollisuuden tarkastella maailmaa siten kuin se näyttäytyy historiallisessa valossa ja tapahtumia tarkasteltiin siten kuin ne ovat. Tämän tutkimuksen kannalta valinta oli onnistunut ratkaisu. Vaikka realismia on kritisoitu pienten maiden tutkimuksessa, niin tässä tutkimuksessa Suomea ja Israelia tarkasteltiin valtioina, jotka vastaavat itse omasta puolustuksestaan ja kehittävät sotilaallista suorituskykyään kyetäkseen toteuttamaan nämä tehtävät. Tällä valinnalla rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle esimerkiksi Suomen kuuluminen Euroopan Unioniin ja NATO-yhteistyö sekä Israelin vahvat suhteet Yhdysvaltoihin ja Yhdysvaltojen maksama merkittävä rahallinen tuki Israelin sotilaallisen suorituskyvyn kehittämiseen. Suomea ja Israelia käsiteltiin valtioina, joiden yläpuolella ei ole käyttäytymistä säätelevää järjestelmää, joten tutkimus keskittyi valtioiden toimenpiteisiin oman turvallisuuden varmistamiseksi. Realismin periaatteet soveltuivat näin ollen teoreettiseksi viitekehykseksi.

Tutkimuksen luotettavuuden voi asettaa kyseenalaiseksi tutkijan ajankäytön osalta. Varsinainen aineiston prosessointi ja raportin kirjoittaminen painottuivat varsin lähelle työn määrättyä palautuspäivää. Tutkimuksen eteen on sinänsä nähty paljon vaivaa ja aikaa on kokonaisuudessaan kulunut erittäin runsaasti, mutta tutkimusasetelman rakentaminen ja materiaalin kerääminen veivät käytössä olleesta ajasta turhan suuren osan.

6.2 Jatkotutkimuskohteet

Jatkotutkimuskohteita voidaan tarkastella sekä aihepiirin eli asevelvollisuuden ja sen jatkuvuuden sekä käytetyn tutkimusmenetelmän eli vertailevan tapaustutkimuksen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tuloksien perusteella voi todeta, että sotilaallisten suorituskykyvaatimusten vaikutusta asevelvollisuuden jatkuvuuteen ei kannata tutkia lisää Suomen ja Israelin kaltaisissa maissa, mikäli suorituskyvyn mitoittamisen perusteena olevat uhkat säilyvät ennallaan. Tuloksien perusteella on hyvin vaikea nähdä kummankaan maan toteuttavan asevoimien henkilöstönhankintaa millään muulla keinolla kuin asevelvollisuudella uhkakuvien säilyessä ennallaan. Jatkotutkimus voisi painottua enemmän asevelvollisuuden hyväksyttävyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden puolelle. Israelissa asevelvollisuuden kannatus ja hyväksyttävyys ovat tuloksien perusteella laskeneet merkittävästi. Jatkotutkimus voisi käsitellä tätä osaa huomattavasti syvällisemmin. Toinen kokonaisuus voisi olla asevelvollisuuden kehittämisen vaihtoehdot joko henkilöstön osaamisen näkökulmasta tai asevelvollisuuden houkuttelevuuden parantamiseksi. Suomessa kyseistä tutkimusta on tehty ja ollaan parhaillaan myös tekemässä. Israelissa myytti kansakunnassa aseissa ei enää riitä asevelvollisuusiän saavuttavalle nuorisolle, vaan yhä suurempi osa ikäluokasta on vapautettu palveluksesta.

Vertaileva tapaustutkimus soveltuu hyvin tällaisen tutkimuksen tekemiseen. Jatkotutkimuksessa kannattaa kuitenkin rakentaa tutkimusasetelma siten, että kohteiden vertailtavaksi saattaminen on helpompaa. Tässä tutkimuksessa vertailukelpoisen materiaalin hankkimisessa kului huomattavasti tutkijan resursseja. Lisäksi helpottaa, jos molemmista maista on riittävästi alkuperäislähteitä käytössä eikä tulkintaa joudu tekemään esimerkiksi kansainvälisistä strategian alan julkaisuista.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Adamsky, D. (2010) *The Culture of Military Innovation. The impact of cultural factors on the revolution in military affairs in Russia, The US and Israel*. Stanford Security Studies.

Adres, E. & Vanhuysse, P. & Vahdi, D.R. (2012) “The Individual’s Level of Globalism and Citizen Commitment to the State: The Tendency to Evade Military Service in Israel”, *Armed Forces & Society*. Volume 38, Issue 1, s. 92-116.

Arad, B. (2010) *Israel Needs a Professional Army*. Jerusalem Institute for Market Studies. [<http://www.jims-israel.org/pdf/PParmyenglish.pdf>] Luettu 27.12.2012.

Buonanno, P. (2006) *Long-term effects of conscription: lessons from the UK*. University of Bergamo.

CIA *The World Factbook* [<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html>] Luettu 17.7.2013.

Cohen, S.A. (2008) *Israel and its Army. From cohesion to confusion*. Middle Eastern Military Studies. Routledge.

Cordesman, A.H. (2008) With the Assistance of Nerguizian, A. & Popescu, I.C. *Israel and Syria. The Military Balance and Prospects of War*. Praeger Security International.

Country Risk Assessments, Central Europe and the Baltic States (Issue Thirty, 2012) IHS Jane’s Sentinel.

Country Risk Assessments, Eastern Mediterranean (Issue Thirty-two, 2012) IHS Jane’s Sentinel.

Envall, O. (2009) *Joukkotuotanto sodan ajan joukkojen koulutusmenetelmänä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1: No 1/2009.

Envall, O. (2013) ”Velvollisuus vai vapaaehtoisuus Isänmaan turvana”, Mäkinen, J. (toim.) *Asevelvollisuuden tulevaisuus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 9, s. 82-91.

Forss, S. & Kiianlinna, L. & Inkinen, P. & Hult, H. (2011) *Venäjän sotilaspoliittinen kehitys ja Suomi*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita No 47.

Hauser, O. (2013) ”Doing Army or Feeling Army? What Makes Women Feel Organizational Belonging in the Israeli Defence Forces?” Karakatsanis, N.M. & Swarts, J. (ed) *Political and Military Sociology*. An annual Review, Volume 40, Transaction Publishers, s. 59-95.

Helsingin Sanomat 21.7.2013, ”Israelin Netanjahu: Rauhanneuvottelut elintärkeitä”

[<http://www.hs.fi/ulkomaat/Israelin+Netanjahu+Rauhanneuvottelut+elint%C3%A4rkeit%C3%A4/a1374370359446>] Luettu 21.7.2013.

Henriksen, D. (2012) ”Deterrence by Default? Israel’s Military Strategy in the 2006 War against Hizballah”, *The Journal of Strategic Studies*, Vol. 35, No 1, s. 95-120.

Israelin hallituksen verkkosivut [<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/me02989.pdf>] Luettu 16.7.2013.

Israelin puolustusvoimien verkkosivut a [<http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx>] Luettu 20.7.2013.

Israelin puolustusvoimien verkkosivut b [<http://www.idf.il/1283-18094-en/Dover.aspx>] Luettu 13.7.2013.

Kenttäohjesääntö. Yleinen osa. (2007) Pääesikunta.

Laitinen, K. (2005) ”Suomalainen asevelvollisuus. Historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus”, Laitinen, K. & Nokkala, A. *Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet*. Puolustusministeriö. [http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf], s. 7-118. Luettu 2.5.2013.

Laki puolustusvoimista 11.5.2007/551, 1 luku, 2 §.

[<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070551>] Luettu 16.7.2013.

Laki puolustusvoimista 31.5.1974/402, 2 §.

[<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1974/19740402>] Luettu 16.7.2013.

Leimu, H. & Harinen, O. & Sinkko, R. (2008) *Maanpuolustustahdon tutkimusperinne Suomessa ja Ruotsissa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Käyttätymistieteiden laitos, Julkaisusarja 1: No 1/2008.

Levy, Y. (2009) "Is There a Motivation Crisis on Military Recruitment in Israel?", *Israel Affairs*, Vol. 15, No 2.

Maavoimien esikunnan tiedote. Vuoden 2011 kutsunnat ovat päättyneet.

[<http://www.puolustusvoimat.fi/portal/puolustusvoimat.fi/?urile=wcm:path/SU+Puolustusvoimat.fi/Puolustusvoimat.fi/Maavoimat/Joukko-osastot/maave/maave+ajankohtaista/Vuoden+2011+kutsunnat+ovat+paattyneet>] Luettu 17.7.2013.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Opinioner 2012

[<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/26586.pdf>] Luettu 20.7.2013.

Niinistö, J. "Puolustuskykyä murennetaan", *blogikirjoitus* 8.2.2012

[<http://jussiniinisto.fi/index.php/2012/02/puolustuskyky-murennetaan/>] Luettu 15.7.2013.

Nokkala, A. (2005) "Suomalainen asevelvollisuus ja puolustusvoimien henkilöstörakenne kansainvälisissä muutospaineissa", Laitinen, K. & Nokkala, A. *Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet*. Puolustusministeriö.

[http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf], s. 119-238. Luettu 2.5.2013.

Puheloinen, A. (2011) *Puhe 199. maanpuolustuskurssin avajaisissa* 7.11.2011.

Puheloinen, A. (2012) *Puhe 202. maanpuolustuskurssin avajaisissa* 10.9.2012.

Puolustusministeriön verkkosivut a [<http://defmin.fi/?s=121>] Luettu 12.7.2013.

Puolustusministeriön verkkosivut b [<http://defmin.fi/hallinnonala/puolustusvoimauudistus>] Luettu 13.7.2013.

Puolustusministeriön verkkosivut c

[http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelu/taunt_mts] Luettu 16.7.2013.

Puolustusministeriön verkkosivut d

[http://defmin.fi/files/2244/MTS_tutkimusraportin_teksti_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

Puolustusministeriön verkkosivut e

[http://defmin.fi/files/2245/MTS_mielipidetutkimus_kuvat_nettiin_28_11_2012.pdf] Luettu 16.7.2013.

Puranen, L. ”Ilmavoimien komentajan katsaus”

[<http://www.puolustusvoimat.fi/fi/Ilmavoimat/Etusivu/?urile=wcm%3Apath%3A/su%20puolustusvoimat.fi/Puolustusvoimat.fi/Ilmavoimat/Etusivu/>] Luettu 15.7.2013.

Saarnivaara, M. (2008) ”Itsemurhaiskut ja Hamasin strategia”, Raitasalo, J. & Sipilä, J. (toim.) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, s. 307-327.

Sherraden, M. & Gal, R. (1990) ”Israel: Non-Military Service Amidst Continuing Conflict”, Eberly, D. & Sherraden, M. (ed) *The Moral Equivalent of War? A Study of Non-Military Service in Nine Nations*. Greenwood Press.

Suomen tilastokeskuksen verkkosivut [<http://stat.fi/meta/svt/>] Luettu 13.7.2013.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012. Valtioneuvoston selonteko. (2012) Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012.

Tal, I. (2000) *National Security. The Israeli Experience*. Translated by Martin Kett. Praeger Publishers.

The Jerusalem Post 29.7.2011 [<http://www.jpost.com/Defense/Army-seeking-major-intelligence-collection-boost>] Luettu 13.7.2013.

The Military Balance 2013 (2013) The International Institute for Strategic Studies. Routledge.

The 2007 Israeli Democracy Index [<http://en.idi.org.il/media/1352953/Index2007%20-%20Eng.pdf>] Luettu 16.7.2013.

Valkeajärvi, J. (2012) ”Uudistetun taistelutavan joukot, varustaminen ja joukkotuotanto”, *Sotilasaikakauslehti* 10/2012, s. 9-14.

Vänskä, V. (2010) ”Yhteisoperaatioita, puolustushaarojen yhteistoimintaa vai yhteistä tulenkäyttöä?”, *Sotilasaikakauslehti* 10/2010, s. 9-16.

Tutkimuskirjallisuus, tutkimusoppaat ja muut lähteet

Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438, 1 luku 2 §.
[<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071438>] Luettu 21.8.2012.

Buzan, B. (1991) *People, States & Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. (2. edition) Harvester Wheatsheaf.

Clausewitz, C. von (Vom Kriege, 1832) *Sodankäynnistä. Käsikirjaksi muokanneet ja selittäväällä jälkisanalla varustaneet Wolfgang Pickert ja Wilhelm Ritter von Schramm*. Saksan kielestä suomentanut Heikki Eskelinen. Art House, 1998.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2010) *Tutki ja kirjoita*. (15.-16. painos) Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Horowitz, M.C. & Levendusky, M.S. (2011) “Drafting support for war: conscription and mass support for warfare”, *The Journal of Politics*, Volume 73, Issue 02, s. 524-534.

Iskanius, M. & Kääriäinen, J. (2000) ”Taistelun kuva – suomalainen näkemys”, Saarelainen, J. & Metteri, J. (toim.) *Sodan ja taistelun kuva*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 2: Taktiikan asiatietoa No 3/2000, s. 103-120.

Jonsson, U. & Nordlund, P. (2010) ”Frivilliga soldater istället för plikt – internationella erfarenheter och ekonomiska konsekvenser”, FOI.

Juusola, H. (2005) *Israelin historia*. Gaudeamus.

Keller, K. & Poutvaara, P. & Wagener, A. (2009) “Military draft and economic growth in OECD countries”, *Defence and peace economics*, Volume 20, Issue 5, s. 373-393.

Kerttunen, M. (2010) *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita No 45.

Laitinen, K. & Nokkala, A. (2005) *Suomalaisen asevelvollisuuden kaari ja haasteet*. Puolustusministeriö. [http://www.defmin.fi/files/336/2381_394_Laitinen-Nokkala.pdf] Luettu 2.5.2013.

Leander, A. (2004) “Drafting community: Understanding the Fate of Conscription”, *Armed Forces & Society*, Volume 30, No 4, s. 571-599.

Limnell, J. (2009) *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 29.

Morgenthau, H. (1950) *Politics among Nations, The Struggle for Power and Peace*. (4. printing) Alfred A. Knopf.

Mäkinen, J. (toim.) (2013) *Asevelvollisuuden tulevaisuus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johdamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 9.

Ng, Y-K. (2008) “Why is the Military Draft Common? Conscription and Increasing Returns”, *Annals of Economics and Finance*, Volume 9, Issue 2, s. 373-384.

Nokkala, A. (2008) ”Ammattilaisten sota – länsimaisen sodasta vieraantumisen tulos?”, Raitasalo, J. & Sipilä, J. (toim.) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, s. 135-161.

Paloheimo, H. & Wiberg, M. (2004) *Politiikan perusteet*. (2. painos), WSOY.

Puolustusvoimien vuosikertomus 2009. (2010) Pääesikunta.

Raitasalo, J. & Sipilä, J. (2004) *Sodan määrittelystä. Käsitykset sodasta sodankäynnin taustalla*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita No 18.

Raitasalo, J. (2008a) *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23.

Raitasalo, J. (2008b) ”Sodankäynnin vallankumous – realistinen visio vai virhearvio?”, Raitasalo, J. & Sipilä, J. (toim.) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, s. 43–87.

Schiff, Z. (1985) *A History of the Israeli Army*. Macmillan Publishing Company.

Sipilä, J. (2013) ”Asevoiman järjestämisen tavat ja Suomi”, Mäkinen, J. (toim.) *Asevelvollisuuden tulevaisuus*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2: Artikkelikokoelmat No 9, s. 15-35.

Sipilä, J. & Koivula, T. (2013) *Kuinka strategiaa tutkitaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: Tutkimusselosteita No 50.

Sipilä, J. (2008) ”Sodankäynnin yksityistäminen”, Raitasalo, J. & Sipilä, J. (toim.) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, s. 163-188.

Suomalainen asevelvollisuus. (2010) Puolustusministeriö.

Suomen puolustuslaitos 1918–1939. (1988) Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXIV, Sotahistorian toimisto.

Suomen puolustusvoimat ennen ja nyt. (2001) Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotahistorian laitos.

Terho, S. (2010) ”Yhteenveto – näkökulma maanpuolustustahtoon”, Terho, S. (toim.) *Näkökulmia maanpuolustustahtoon.* Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos, Julkaisusarja 2/2010: Artikkelikokoelmat No 5.

Valtioneuvoston tiedote 002/2012 (2012) Valtioneuvosto.

Van Creveld, M. (1988) *The Sword and Olive, A Critical History of the Israeli Defense Force.* Public Affairs.

Visuri, P. (1997) *Turvallisuuspolitiikka ja strategia.* WSOY.

Visuri, P. (toim.) (2003) *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjaukset* (2. täydennetty painos), Otava.

Yin, R.K. (2003) *Case Study Research. Design and Methods.* (3. edition), Applied Social Research Methods Series, Volume 5, Sage Publications.